

WILLIAM SHAKESPEARE

II. RICHARD

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN: ÖZDEMİR NUTKU

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

**WILLIAM SHAKESPEARE
II. RICHARD**

**ÖZGÜN ADI
KING RICHARD THE SECOND**

**İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN
ÖZDEMİR NUTKU**

**© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2013
Sertifika No: 29619**

**EDİTÖR
KORAY KARASULU**

**GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM**

**DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ**

**GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI**

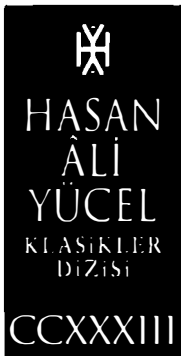
1. BASIM, EKİM 2014, İSTANBUL

**ISBN 978-605-332-260-3 (CİLTLİ)
ISBN 978-605-332-261-0 (KARTON KAPAKLI)**

**BASKI
YAYLACIK MATBAACILIK
LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/197-203
TOPKAPI İSTANBUL
(0212) 612 58 60
Sertifika No: 11931**

**Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.**

**TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr**

WILLIAM SHAKESPEARE

II. RICHARD

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
ÖZDEMİR NUTKU

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

Oyun Üzerine

I

Yazarın 1595'te yazdığı sanılan bu oyunun ilk baskısı, Birinci Quarto olarak 1597'de yapılmıştır. Oldukça iyi bir baskı olan bu metinde, Richard'ın tahtından feragat etmesini ele alan IV. Perde, 1. Sahne çıkarılmıştır; bunun bir nedeni, yayıncının resmî sansürden korkup kendini güvene almasıdır. Bundan sonraki Quarto baskıları 1598 (iki kez), 1608 ve 1615 yıllarında gerçekleştirilmiştir. Hepsinin de kaynağı Birinci Quarto'dur. Ancak Dördüncü Quarto'da (1608) kralın tahtından feragat ettiği sahne ilk kez metinde yer almıştır. İlk Quarto'larda hatalar görülmüş ve sonradan bu hatalar Folio metinlerinde düzeltilmiştir.

Oyun, Shakespeare'in lirik dönemine aittir ve bu oyunun vezni de yazarın 1594'te yazdığı *Kral John*'da görülen serbest vezni anımsatır. Ama *Kral John* bu oyuna göre daha kurudur. 1595'in başlarında *Bir Yaz Gecesi Rüyası*'nı yazan Shakespeare'in, aynı süreçte yazdığı *II. Richard*'da da aynı lirik özellikleri buluruz.

Shakespeare *II. Richard* adlı oyununun tarihsel malzemesini Holinshed'in 1587'de ikinci baskısı yapılan *Chronicles* adlı yapıtından sağlamış, bu tarihsel malzemenin üstüne kendi dramatik yeteneğini eklemiştir. III. Perde, 4. Sahne'deki bahçe sahnesi

ile V. Perde 1. Sahne'deki Richard'ın Kraliçe Isabella'ya veda ettiği sahne tamamen Shakespeare'in fantezisiidir.

Oyunun öyküsü 29 Nisan 1398 günü başlar, aynı yılın 16 Eylül'ünde Bolingbroke ile Mowbray sürgüne gönderilirler; Temmuz 1399'da Bolingbroke sürgünden döner ve sevildiği için kısa zamanda ordusunu toplar; o yılın 30 Eylül'ünde kral tahttan feragat eder; Richard, Ocak 1400'de Pomfret Şatosu'nda ölür. Kısacası oyunun öyküsü aşağı yukarı bir buçuk yıllık bir süreyi kapsar.

II

II. Richard Quarto'larının hepsinin kapağında "tragedya" yazar, ama Birinci Folio'da "II. Richard'ın Hayatı ve Ölümü" ibaresi yer alır. Burada dikkatimizi çeken "tragedya" teriminin kullanılmamış olmasıdır. Bu durum Birinci Folio'yu basan ve Shakespeare'in olgunluk dönemi traged-yalarını iyi bilen Heminge ile Condell'in bu oyunun "tragedya" türüne uygun olmadığını düşünmüş olmalarından kaynaklanmaktadır belki. Elizabeth dönemi İngiltere'sinde henüz tiyatro türleri tam olarak oturmamıştı. Yazarlar genellikle daha görkemli bir duygu versin diye birçok oyuna "tragedya" terimini uygun görmüştür. Bunun için de, eleştir-menler genellikle yazarın dediğine uyararak tragedya demişlerdir. Ancak II. Richard, tam bir tragedya mıdır? Bence, daha çok "absurd" gülünçlükleri kapsayan bir tragi-komedyadır. Bu oyun, retorik, tarihsel ve siyasal açıdan absurd niteliklerle donanmıştır. Lirik döneme özgü şiiri oldukça yüzeydedir; törensellik basitliğe indirgenmiştir; ihanet konusu komik bir biçimde gösterilmiştir. Bu açıdan da çağdaş bir oyun sayılabilecek özelliklere sahiptir.

II. Richard için, sonraki olgunluk dönemi traged-yalarını hazırlayan deneysel bir girişim de diyebiliriz. Bazıları, bu

oyun için ‘trajik renkleri olan bir tarihsel oyun’ da demiştir. Bu oyunun çözümünü yapan Ruth Nevo, oyunun ilk iki perdesinin tarihsel dokuyu ön plana aldığını, üçüncü perdeden itibaren vurgunun “trajik kahramanın incelemesi”ne geçtiğini belirtir.¹ Böylece yazarın ilk döneminde bir tragedya denemesine giriştiğini, ama tam bir tragedya yaratamadığını görürüz. Bu oyun az önce de belirttiğim gibi, bir tragi-komedy olarak çağdaş seyirciye ilginç gelebilir.

Önce oyunun öyküsünü özetleyelim. Kral Richard, sonradan IV. Henry adıyla kral olacak Bolingbroke’u rakibi Mowbray ile sürgüne gönderir. Kralın amcası York, “bu kararın yanlış olduğunu” söyler, ama krala sadakati yüzünden elinden bir şey gelmez. Richard’ın diğer amcası ve Bolingbroke’un babası Gent’li John ölür. Richard hiç vakit kaybetmeden Gent’li John’un bütün malına, mülküne, parasına ve topraklarına el koyar ve bu parayı İrlanda seferi için harcayacağını söyler, ayrıca yanındaki dalkavuklara da bu malın, mülkün ve paranın bir kısmını peşkeş çeker. Bunu duyan Bolingbroke büyük bir orduyla geri gelir ve yalnızca babasından kalan mirası ve kralın sürgün cezasını kaldırmasını diler. Ama Bolingbroke’un böyle bir isteği olmamasına rağmen, Richard tacını da, tahtını da ona devreder. Richard sonradan pişmanlık duyar, kendiyle hesaplaşır ve ilk kez yaptığı hataları görür. Bolingbroke kral olduktan sonra Richard’a dokunmaz, öldürme emri vermez, ama Richard’ın taht için “büyük tehlike” olduğunu ima eder. Kralın gözüne girmek isteyen soylu Exton Richard’ı öldürür. Ama Kral Henry o soyluya teşekkür etmez, aksine onu azarlar. Henry bunun vicdanını yaraladığını söyler ve oyunun sonu gelir.

Oyun üzerine temel soru şudur aslında: Kral Richard, Bolingbroke talep etmediği halde, tahtını ve tacını neden bu kadar kolay bir biçimde ona devretmiştir? Bunun yanıtı, sanırım Jan Kott’un “Büyük Mekanizma” dediği kavramda saklı. Richard

1 Ruth Nevo, *Tragic Form in Shakespeare*, Princeton 1972, ss. 60-61, 95.

gibi seilmeyen, açgözlü, romantik biri ile pragmatik, hislerini belli etmeyen, sıkıcı Bolingbroke'un tarihin öğütücü çarkında karşılaşmaları "Büyük Mekanizma"nın bir oyunudur. Bunların çatışmalarına doğru atılan adımları kısaca görelim.

Richard, Kral III. Edward'ın varisi olarak ve kutsal kilise yasası ile 10 yaşında tahta geçirilmiştir; rüştünü ispat edinceye kadar onu yönlendiren ve yetiştiren, oyunda Bolingbroke'un babası Gent'li John'dur. Richard rüştünü ispat ettikten sonra kendini Tanrı'nın vekili sayarak dokunulmazlık kazandığına inanır. Ne yaparsa yapsın kimse ona dokunamaz duygusu içindedir. Ama aynı zamanda Bolingbroke'un halk tarafından sevildiğini de bilmektedir. Bu da Richard için bir tehdit oluşturmaktadır:

*Biz, Bushy, Bagot ve Green, halka nasıl kur yaptığımızı
Hepimiz gördük. Alçakgönüllü ve içten görünüp
Nasıl da kalplerini çaldığına tanık olduk.
Nasıl da iltifat ediyordu kölelere,
Sahte gülcüklerle yoksul zanaatkârların
Gönlünü çalmaya özen gösteriyordu. (I/4)*

Gent'li John'un ölürken Richard'ı kötü bir kral olduğu için suçlamasından önce, Richard zaten mağrur Bolingbroke'un her an krallığı ele geçireceği düşüncesi yüzünden korku içindedir:

*Ona iyi bir talih diledi bir grup arabacı,
...
Sanki İngiltere'miz bizim değil de onunmuş
Ve tahtın varisi kendisiymiş gibi. (I/4)*

Richard, zaten zor durumda olduğunu düşünmektedir. Birkaç perde sonra Richard İrlanda seferi dönüşü, Bolingbroke'un izinsiz olarak sürgünden döndüğünü öğre-

nir; önce Tanrı'nın vekili kral olduğunu, "hırsızlara" ve "hainlere" pabuç bırakmayacağı tehditlerini savurur:

*En hırçın denizlerin tüm suları bile,
Kutsanmış bir kraldan o kutsal yağı çıkaramaz. (III/2)*

Ama İrlanda'da onu destekleyen Galya birliklerinin Bolingbroke tarafından etkisiz hale getirildiği haberini alınca sarsılır, "*Sence yüzümün solması sebepsiz mi?*" (III/2) diye sorar. Sonra toparlanır ve "*Doğru, unuttum kim olduğumu. Ben kral değil miyim?*" (III/2) der. Az sonra Scroop daha kötü bir haber getirdiğinde, "*Söyle bakalım, krallığım mı gitti?*" (III/2) diye sorar. Evet, krallığını hemen hemen kaybetmiştir, çünkü Richard'ın en yakın destekçileri Bolingbroke tarafından idam edilmişlerdir. Bunlar Bolingbroke'un mirasını har vurup harman savurdıkları için öldürülmüşlerdir. Ama Richard bunu bilmez, sadece taraftarlarının idam edildiğini düşünür. Richard çaresiz bir şekilde, "*Malımız, mülkümüz, canımız, her şeyimiz Bolingbroke'a emanet,*" (III/2) diyerek melankolik bir teslimiyet içine girer:

*Tanrı aşkına hadi yere oturalım
Kralların ölümü üzerine acıklı öyküler anlatalım! (III/2)*

Richard kolay teslim olan bir karaktere sahiptir. Sonunda Bolingbroke ile yüz yüze gelince, Bolingbroke bir koşulla ona sadık kalacağına ısrar eder:

*Henry Bolingbroke, dizleri üzerine çöküp
Kral Richard'ın elini öpüyor
Ve yürekten bağlılığını bildiriyor yüce kralına,
Sürgün cezasının kaldırılması
Ve topraklarının geri verilmesi koşuluyla,
Silahlarını ayaklarının dibine bırakmaya geliyor. (III/3)*

Bolingbroke, “Yüce lordum, ben sadece benim olanı almaya geldim,” dediğinde, Richard onu hemen yanıtlar: “Sizin olan sizindir, ben de sizinim, her şey sizindir. (...) Ne istiyorsanız vereceğim ve bunu da isteyerek yapacağım.” (III/3) İşte o anda Bolingbroke, Kral IV Henry olmuştur bile. Bolingbroke bu sözler karşısında şaşır mıdır acaba? Belki şaşırmıştır, belki de hiç şaşırmamıştır. Baştan beri bunu beklemiyor muydu? Bazı araştırmacılar bu beklentinin belirgin olduğunu söylerken, bazıları da, duygularını belli etmeyen Bolingbroke’un gerçek niyetinin belirsiz olduğunu ve onun sürgünden dönüşünün daha büyük olaylara neden olacağını düşünmemiş olabileceği üzerinde durmuşlardır. Bolingbroke, Richard’ın aksine konuşkan biri değildir. Gerektiği kadar konuşur. Eğer Richard onu reddetseydi, Richard ile savaşa girer miydi? Hiç kuşkusuz girerdi. Bolingbroke’un kötü niyeti olmadığı anlaşılıyor, çünkü kral olarak kalması için bir Richard’a şans tanımıştır. Ama Richard tacını kendi elleriyle Bolingbroke’a vermiştir:

*Verin tacı bana. Al kuzen, tut bakalım.
İşte kuzen, bu yanda benim elim, öbür yanda seninki.
Bu altın taç derin bir kuyu gibi,
İki kovası var, kâh biri, kâh öteki dolduruluyor.
Boş kova hep havada sallanıyor,
Öbürü aşağıda, suyla dolu, görünmüyor.
Aşağıda, gözyaşlarıyla dolu kova benim,
Sen yukarı doğru çekilirken, ben kederimi içiyorum. (IV/1)*

Bu sözlere karşı, Bolingbroke, “Tacımızdan isteyerek feragat ettiğinizi sanıyordum,” der. Richard tacını vermekle ona sorumluluklarını da verdiğini söylediğinde, duygularını belli etmeyen Bolingbroke’un iç çekip gözlerini devirerek, sabırla sorusunu yinelediğini görürüz: “Tahtımızdan feragat etmeye razı mısınız?” (IV/1). Richard biraz duraksamadan

sonra tacı Bolingbroke'a verir. İş resmîleşmiştir ve Bolingbroke kraldır artık.

Henry Bolingbroke kararlı bir biçimde işe koyulur. Her şeyin yasaya uygun olmasına özen gösterir; bunun için de Richard'ın devlete ve halka karşı işlediği suçlarını itiraf etmesini ister (IV/1). Bu itirafın da resmî ve kesin olmasında ısrar eder. Bolingbroke, Richard'ın ortada olmamasını ima eder, ama öldürülünce de pişmanlık duyar. Bu durumu bazı araştırmacılar ikiyüzlülük olarak görür. Henry, vicdan azabı duyduğu için duygularını açıklar:

*Hacca gideceğim, kutsal topraklara,
Suçlu ellerimden bu kanı temizleyeceğim. (VI/6)*

Henry Bolingbroke'un bundan sonraki yaşamını, IV. Henry oyununun birinci ve ikinci bölümlerinde görürüz; o bölümlerde de Kral IV. Henry olarak Richard'ın öldürülmesinden duyduğu büyük pişmanlık sürer.

Kott, bu çatışmayı Shakespeare'in yaşadığı dönemdeki ikili sorun üzerine kurmuştur: "*Güç kaynağı el değiştirmektedir. Yetki ya Tanrı'dan ya da halktan gelir.*"² II. Richard'da bu sorun çok belirgindir; Richard Tanrı'nın vekili olarak kutsanmıştır, Bolingbroke ise halkın desteğini almıştır. Richard Tanrı'nın emriyle kral olarak doğduğuna inanmakta, Bolingbroke ise gücünü halktan almaktadır. Nitekim Gent'li John da ölüm döşğinde Kral Richard'ı şu sözlerle suçlar:

*Sen emlak kiraya veren mal sahibi gibisin
Ve İngiltere'nin kralı değilsin.
Resmî durumun, artık kutsanmış bir kralın durumu değil,
Bir mal sahibinin sıradanlığını kabul etmişsin. (II/2)*

2 Blkz. Jan Kott, *Shakespeare Our Contemporary*, Norton Library, New York 1974, s. 12.

Gent'li John'a göre, Richard, kral olma niteliğini çoktan yitirmiştir. O, bir mal sahibi gibi İngiltere'yi talan etmekle meşguldür. Halkın çıkarını değil, kendi küçücük dünyasının çıkarını düşünmektedir. Bu yüzden soyluların büyük bir kısmı Bolingbroke'u desteklemiştir. Jan Kott, Bolingbroke'u intikamcı bir "olumlu kahraman" olarak görür. O, halkı vergileri ile ezen, yasalara değil, kendi kafasına göre hareket eden Richard'a karşı ilkelerini koymuştur. Aslında oyunun alt metninde ilkelerin değil, güç ve adalet görüşünün değişmeye başladığı anlatılmaktadır.

III

Shakespeare'in *II. Richard* oyunu ile 1601 yılında ortaya çıkan Essex ayaklanması arasında hiçbir ilişki yoktur. Lord Essex,³ 1600 yılında İrlanda'daki eylemleri yüzünden yargılanmıştı; mahkemeye Essex'in bu oyunu sevmesi bir delil olarak sunulmuştu. Globe'da bu oyunun temsilinin ertesi günü, Essex adamları ile birlikte Londra'ya yürümüşü. Bu da bir delil sayılmıştı.

Bu oyunun, Shakespeare'in öteki oyunlarında izlediğimiz bütünlük, üslup ve vezinden yoksun olması, ilk eleştirmenleri kuşkuya düşürmüştü, yazarın kaybolmuş bir oyunu alıp bunu işlediğini sanmışlardı. Elde bu varsayımı destekleyecek hiçbir şey bulunmamaktadır.

II. Richard, hiçbir şekilde Marlowe'un üslubunu anımsatmamakla birlikte, Shakespeare'in konu açısından, Marlowe'un *II. Edward*'ından esinlendiğini söyleyebiliriz.

3 II. Essex Kontu Robert Devereux (1565-1601). Kraliçe I. Elizabeth'in gözdesi olan bir aristokratı. Hırslı bir politikacıydı ve kendini görevine adanmış bir komutandı. 1599'da İrlanda'ya olan seferinde başarısız olunca ev hapsine alındı. 1601 yılında çevresine topladığı soylu dostları ve adamlarıyla hükümet darbesi yapmak için Londra üzerine yürüdü. Aynı yıl ihanet suçuyla kafası kesilerek idam edildi.

Shakespeare'in Richard karakteri ile Marlowe'un Edward'ı arasında bazı benzerlikler bulabiliriz. Karakter olarak her ikisi de zayıf, düşüncesizce hareket eden, kendilerine dönük kişilerdir; her ikisi de yetersiz danışmanlar tarafından yönlendirilmektedir. Marlowe'un kralı boş ve adi bir insandır; tamamen değersiz biridir. Onda ne Richard'ın duygusal doğası ne de imgesel yoğunluğu vardır. Bu iki oyun kıyaslanamaz, çünkü Edward, Richard'ın bizde uyandırdığı merhamet duygusu ve sempatiyi uyandırmaz.

Özdemir Nutku
2013

Kısa Kaynakça

- Alexander, Peter, *William Shakespeare: Complete Works*, London/Glasgow 1954.
- Alexander, Peter, *Shakespeare's Life and Art*, James Nisbet and Co. Ltd., London, 1946.
- Boyce, Charles: *Shakespeare: From A to Z*, Delta Reissue Edition, 1991.
- Bridges-Adams, William, *The Irresistible Theatre*, Collier Books, New York 1961.
- Brook, G.L., *The Language of Shakespeare*, London 1976.
- Brown, John Russell, *Free Shakespeare*, Heinemann Publications, London 1974.
- Bullough, Geoffrey, *Narrative and Dramatic Sources of Shakespeare*, 1. Cilt, 1961.
- Chambers, E.K., *William Shakespeare*, 2 cilt, Oxford 1930.
- Chambers, E.K., *The Elizabethan Stage*, 4 cilt, Oxford 1923.
- Clark, Sandra [ed.], *Shakespeare Dictionary*, Penguin Books, London 1999.
- Craig, W.J., *Shakespeare, The Complete Works*, Oxford University Press, 1965.
- Crystal, David and Ben, *Shakespeare's Words: A Glossary and Language*, Penguin Books, New York 2003.
- Deloach, C., *The Quotable Shakespeare: A Topical Dictionary*, McFarland Publ., N.C. Jefferson 1988.

- Dent, R.W., *Shakespeare's Proverbial Language: An Index*, Berkeley/Los Angeles, London 1981.
- Forker, R., "Unstable Identity in Shakespeare's *Richard II*." *Renaissance: Essays on Values in Literature* 54.1 (Fall 2001)
- Fox, Levi, *The Shakespeare Handbook: The Essential Companion to Shakespeare's Works, Life and Times*, Boston 1987.
- Granville-Barker H.-G.B. Harrison, *A Companion to Shakespeare Studies*, Cambridge 1955.
- Healy, Margaret, *William Shakespeare's Richard II*, Northcote House, Plymouth, England 1998.
- Holinshed, Raphael. *Holinshed's Chronicles England, Scotland, and Ireland* [ed.] Vernon F. Snow, New York: AMS, 1965.
- Kastan, David Scott, "Proud Majesty Made a Subject: Shakespeare and the Spectable of Rule," *Shakespeare Quarterly* 37, 1986.
- Kewes, Paulina-Archer, Ian W.-Heal, Felicity, [eds.] *The Oxford Handbook of Holinshed's Chronicles*, Oxford University Press, Oxford 2013.
- Kittredge, George L., *Complete Works of Shakespeare*, ed. George Lyman, Boston 1936.
- Kittredge, G. L., *Sixteen Plays of Shakespeare*, The Atheneum Press, London 1946.
- Knight, G. Wilson, "On the Principles of Shakespeare Interpretation," *The Wheel of Fire*, Meridian Books, New York 1957.
- Kott, Jan, *Shakespeare Our Contemporary*, Norton Library, New York 1974.
- Laroque, François, *The Age of Shakespeare*, New York 1993.
- Lothian, John M. [ed.], *Richard II*, New Clarendon Shakespeare, Oxford 1938.
- Muir, Kenneth, *The Sources of Shakespeare's Plays*, Routledge, London 2005.
- Nevo, Ruth, *Tragic Form in Shakespeare*, Princeton 1972.
- Noble, Richmond, *Shakespeare's Biblical Knowledge*, 1935.

- Nutku, Özdemir, *Shakespeare Sözlüğü*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013.
- Onions, C.T., *A Shakespeare Glossary*, Oxford 1986.
- Partridge, Eric, *Historical Slang*, Penguin Books, Middlesex 1982.
- Partridge, Eric, *Shakespeare's Bawdy*, Routledge & Paul, London 1991.
- Partridge, Eric, *The Penguin Dictionary of Historical Slang*, Penguin, New York 1982.
- Patterson, Annabel, *Reading Holinshed's Chronicles*, University of Chicago Press, Chicago 1994.
- Rossiter, A.P., *Angel with Horns: Fifteen Lectures on Shakespeare*, [ed. Graham Storey] Longmans, London 1961.
- Saccio, Peter, *Shakespeare's English Kings*, [2nd Ed.], Oxford University Press, New York 2000.
- Schmidt, Alexander, *A Shakespeare Lexicon*, 2 cilt, Berlin 1962.
- Sewall, Arthur, *Character and Society in Shakespeare*, Clarendon Press, Oxford 1951.
- Shewmaker, Eugene F., *Shakespeare's Language*, Facts on File Inc., London 1996.
- Sisson, C. J., *New Readings in Shakespeare*, Dawsons of Pall Mall, 1961.
- Smith, Irwin, *Shakespeare's The Globe*, Charles Scribner's Sons, New York 1956.
- Spevack, Marvin, *A Shakespeare Thesaurus*, Georg Olms Verlag, Hildesheim 1993.
- Sugden, E.H., *A Topographical Dictionary of the Works of Shakespeare and his Fellow Dramatists*, Manchester University Press, Manchester 1925.
- Spevack, Martin, *A Shakespeare Thesaurus*, Georg Olms Verlag, Hildesheim/ Zürich/N.Y. 1993.
- Stewart, J.I.M., *Character and Motive in Shakespeare*, Longmans&Green Publications, London 1949.
- Stoll, E.E., *Modern Philology*, III, London 1905-906.

- Tilley, M. P., *A Dictionary of Proverbs in England in the Sixteenth and the Seventeenth Centuries*, Ann Arbor, Michigan 1950.
- Tillyard, E. M. W., *Shakespeare's History Plays*, London 1959.
- Traversi, Derek, *Shakespeare from Richard II to Henry V*, Palo Alto, 1957.
- Wickham, Glynn, *Early English Stages*, 2. Cilt, London 1963.
- Williams, Gordon, *A Glossary of Shakespeare's Sexual Language*, Athlona Press, 1997.
- Woodbridge, Linda, *Women and the English Renaissance*, Urbana 1986.
- Wright, Joseph, *The English Dialect Dictionary*, 6 cilt, Oxford 1961.
- Kitab-ı Mukaddes*, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 1958.

Kişiler

KRAL II. RICHARD

GENT'Lİ JOHN: 1. LANCASTER DÜKÜ

LANGLEY'Lİ EDMUND, YORK DÜKÜ

HENRY, HEREFORD DÜKÜ

(BOLINGBROKE)

AUMERLE DÜKÜ

THOMAS MOWBRAY

SURREY DÜKÜ

SALISBURY KONTU

LORD BERKELEY

BUSHY)

BAGOT)

GREEN)

NORTHUMBERLAND KONTU

HOTSPUR lakaplı HENRY PERCY

LORD ROSS

LORD WILLOUGHBY

LORD FITZWATER

CARLISLE PİSKOPOSU

WESTMINSTER BAŞRAHİBİ

LORD MARSHAL

SIR STEPHEN SCROOP

Kralın Amcası

Kralın Amcası

Gent'li John'un oğlu,

sonradan IV. Henry

York Dükü'nün oğlu

Norfolk Dükü

Kralın Özel Danışmanları

Northumberland

Kontu'nun oğlu

EXTON'LU SIR PIERCE
GALLİ YÜZBAŞI
İKİ BAHÇIVAN
KRAL RICHARD'IN KRALİÇESİ
YORK DÜŞESİ
GLOUCESTER DÜŞESİ
KRALİÇE'NİN NEDİMESİ

Lordlar, teşrifatçılar, subaylar, askerler, gardiyan, ulak, seyis
ve diğer hizmetçiler.

Mekân: İngiltere ve Galler.

I. Perde

1. Sahne

(Londra. Saray.)

(Kral Richard ve Gent'li John,¹ diğer soylular ve hizmetçilerle girer.)

KRAL

Yaşlı Gent'li John, zamanın onurlandırdığı Lancaster,
Norfolk Dükü Thomas Mowbray'e karşı,
Son zamanlarda bizi üzen
Ve aslında pek duymak istemediğimiz
Suçlamasını yapmak üzere,
Yeminine ve bağlılığına uyup şu senin cüretkâr oğlun
Henry Hereford'u da getirdin mi buraya?

GENT'Lİ JOHN

Getirdim hükümdarım.

KRAL

Ayrıca söyle: Bu suçlama
Onun düke olan eski bir kızgınlığından dolayı mı,
Yoksa bütün uyruklarımın olması gerektiği gibi,
Sadık bir bende olarak onda herhangi bir ihanet sezdiği
için mi?

1 John of Gaunt, Plantegenet soyundan gelen 1. Lancaster Dükü Gent'li John (1340-1399), III. Edward'ın hayatta kalan üçüncü oğludur. Hollanda topraklarındaki, Kuzey Denizi kıyılarında bulunan Flandre bölgesinde doğmuştur. Konunun geçtiği zamanda 58 yaşındadır. 10 yaşında tahta çıkan yeğeni II. Richard üzerinde büyük etkisi olmuştur. (ç.n.)

GENTLİ JOHN

Bu konuda onu olabildiğince yakından izledim,
Siz majestelerine karşı
Gözle görülür bir komployu öğrenmiş durumda.

KRAL

Öyleyse çağırın her ikisini de huzurumuza.
(*Bir görevli çıkar.*)

Yüz yüze göz göze gelsinler,
Suçlayan ile suçlanan serbestçe konuşsun,
Dinleyelim her ikisini biz de.
İkisi de mağrur, öfkeli ikisi de,
Deniz gibi kudurmuş dinlemiyorlar birbirlerini,
Yakıp kavuruyorlar çevreyi ateş gibi.
(*Bolingbroke ile Mowbray girer.*)

BOLINGBROKE

Yüce efendimiz, merhametli kralımıza
Uzun ve mutlu bir ömür dilerim Tanrı'dan!

MOWBRAY

Efendimiz, her yeni gün daha fazla mutluluk versin size,
Yeryüzünün bu güzel talihini kıskanan tanrılar
Tacınızı ölümsüz kılsın sonsuza kadar!

KRAL

Teşekkür ederiz ikinize de.
Ancak huzurumuza çıkış nedeninizden
Sadece birinizin içten olduğu anlaşılıyor.
Kısacası, birbirinizi suçlamaktasınız ihanetle.
Kuzen Hereford, neyle suçlamaktasınız
Norfolk Dükü Thomas Mowbray'ı?

BOLINGBROKE

Önce Tanrı şahidim olsun bu söyleyeceklerime!
Bir bendenin sevgi bağıyla,
Kralımızın paha biçilmez güvenliğini düşünüp
Hiçbir alçakça düşünce beslemeden,
Bir haini suçlayarak çıktım huzuruza.

Şimdi sana söylüyorum Thomas Mowbray,
İyi dinle söylediklerimi.
Çünkü söyledığım her sözcüğün doğruluğunu
Ya bileğimin gücü ile kanıtlarım bu hayatta
Ya da ruhum bunun hesabını verir öte dünyada.
Sen bir hain ve bir imansızısın,
Ne bu yüksek makama layıksın
Ne de yaşamayı hak ediyorsun,
Gökyüzü ne kadar parlak ve berrak da olsa,
O kadar çirkin görünür uçuşan bulutlar.
İşte şimdi bir kez daha haykırıyorum,
Pis bir hain olduğunu boğazına tıkıyorum.
Ve eğer efendimiz izin verirlerse,
Söylediklerimi hemen kanıtlamasını diliyorum
Her zaman haklının yanında olan kılıcımın.

MOWBRAY

Soğukkanlı konuşuyorum diye,
Duygusuz olduğumu düşünmeyin sakın.
Bu kadınlar arasındaki bir ağız dalaşı değil ki,
Sert ve şiddet içeren sözler,
Büyütmekten başka işe yaramaz bu anlaşmazlığı.
Sonunda ölümle soğutmak gerekir alevlenen kanlarımızı.
Yine de sonuna kadar sürdüremem bu soğukkanlılığımı,
Hiçbir sözüm yokmuş gibi susturulamam.
Öncelikle siz efendimize olan derin saygım
Serbestçe konuşmamı mahmuzlayıp kamçılamaktan
alıkoyuyor beni,
Yoksa soylu kanınızdan geldiğine aldırmadan,
İhanet safsatasını iki misli şiddetle tıkardım boğazına.
Böyle birinin sizin akrabanız olmadığını varsayarak
Ona meydan okuyor ve tükürüyorum suratına,
Utanç verici bir korkak ve alçak diyorum ona;
Bu sözlerimin arkasında olduğum için,
Hazırım, onunla her yerde vuruşmaya,

Alp dağlarının karlı yamaçlarına
Ya da ayak basılmadık başka bir yere gitmek gerekse bile,
Hazırım onunla vuruşmaya.
O an gelene kadar bağlılığımın göstergesi olsun sözlerim.
Hayatım üzerine yemin ederim ki, o alçakça yalan
söylüyor.

BOLINGBROKE

Korkudan tir tir titreyen ödleğ seni,
Reddediyorum kralla olan akrabalığımı,
Bir yana bırakıyorum soylu kandan gelmemi
Ve suratına çarpıyorum eldivenimi;
Böyle davranman
Krala saygından değil, benden korktuğundan.
Eğer suçluluk duygusu biraz olsun cesaret bıraktıysa sende
Eğil de yerden al onurumun simgesini.
Bu ve şövalyelik kuralları üzerine ant içerim ki,
Seninle teke tek dövüşerek açığa çıkaracağım
Yönelttiğim suçlamaları ve tasarladığın daha kötülerini.

MOWBRAY

Alıyorum eldivenini;
Kralımın omzuma dokundurarak
Beni şövalye yaptığı kılıcı üzerine yemin ederim ki,
Seninle dürüstçe ve şövalyelik kuralları gereğince
Çarpışmaya hazırım; eğer hainsem ve alçakça dövüşürsem
Atımdan canlı inmeyeyim!

KRAL

Yeğenimiz ne ile suçlamaktadır Mowbray'ı?
Hakkında kötü düşünebilmemiz için
Suçunun çok büyük olması gerekir.

BOLINGBROKE

Söylediklerimin doğruluğunu hayatım pahasına
kanıtlayacağım.
Mowbray, yüce kralımızın askerlerinin ücretleri olan

Sekiz bin altını² zimmetine geçirdi
Ve bu altını alçak bir hain, onursuz bir köle gibi
Uygunsuz yerlerde harcadı.
Ayrıca şunu da söyleyeyim,
Burada ya da dünyanın neresinde olursa olsun,
Kılıcımla kanıtlarım ki,
Geçen on sekiz yılda bu ülkedeki ihanetlerin hepsi
Şu Mowbray denilen alçağın başının altından çıkmıştır.
Dahası, Gloucester Dükü'nün ölümünü de o tasarladı,
Birlik oldu dükün düşmanlarıyla;
Bu ödle hainin, o kötülük saçan canını alarak
Bunu da kanıtlayacağım.
Kısacası, bu hain ödle, kan deryası içinde bıraktığı
Dükün masum canını aldı;
Dökülen bu kan, yeryüzünün dilsiz mağaralarında
yankılanan
Kurban edilen Habil'in haykırıışları gibi,
Benden adalet ve onun sertçe cezalandırılmasını istiyor;
Soyumun parlak geçmiş³ üzerine yemin ederim ki,
Ya kılıcımla kanıtlarım bunu, ya da ölürüm bu uğurda.

KRAL

(*Kendi kendine.*)

Amma da yükseklerde dolaşıyor!

(*Mowbray'e.*)

Norfolk'lu Thomas, sen ne diyorsun bütün bunlara?

MOWBRAY

Yüce efendimiz, soyunun yüzkarası olan bu kişinin
Tanrı'nın ve iyi yürekli insanların
Yalancılardan ne denli iğrendiğini söyleyinceye kadar
Gözlerini başka tarafa çevirip kulaklarını tıkasınlar!

2 "Eight thousand nobles": Bir noble, bir İngiliz sterlinin üçte biri değerindedir. Dilimizde "noble" sözcüğünün anlamı olmayacağı için, "altın" kullanıldı. (ç.n.)

3 İngiltere Kralı III. Edward'ın torunu, sonradan İngiltere'nin onuncu kralı, IV. Henry olarak tahta çıkmıştır. (ç.n.)

KRAL

Mowbray, gözlerimiz ve kulaklarımız tarafsızdır.
Benim kardeşimmiş, tahtın varisiymiş
Ya da amcamın oğluymuş fark etmez;
Asamın üzerine yemin ederim ki,
Soylu kanıma yakınlığı kesinlikle ayrıcalıklı kılmaz onu;
Şaşmayan adaletimden hiçbir şekilde ödün vermem.
O da, senin gibi bizim kulumuzdur Mowbray,
İzin veriyorum hiç çekinmeden, serbestçe konuş.

MOWBRAY

Peki öyleyse, sen Bolingbroke,
Yüreğinin derinlerinden gelse de,
Gırtlığının sahteliğiyle yalanlar uyduruyorsun!
O sözünü ettiğin paranın üçte birini
Calais'de efendimizin askerlerine dağıttım,
Geri kalanını, kralımın emri üzerine,
Kraliçemiz için Fransa'ya gittiğimde,
Cebimden yaptığım harcamalara karşılık alıkoydum.
Şimdi yala bakalım tükürdüğünü!
Gloucester'ın ölümüne gelince,
Onu öldüren ben değildim, hatta o konuda
Krala bağlılık yeminimi ihmal etme utancını yaşadım.
Siz düşmanımın onurlu babası,
Soylu lordum Lancaster,
Bir keresinde pusu kurup hayatınıza kastetmiştim;
Bu korkunç yanlıştan dolayı hâlâ sızlıyor vicdanım.
Ama daha sonra suçumu itiraf edip
Yüce kralımın bağışlamasını diledim;
Umarım bağışlamışsınızdır beni.
Tek suçum budur. Diğer suçlamalara gelince,
Hepsi bu sefilin, bu dinsizin, bu yozlaşmış hainin
Kininden üretilmiş hayal ürünleridir.
Bütün söylenenlerin yalan olduğunu ilan ediyor
Ve sadık bir soylu olduğumu kanıtlamak için,

Damarlarında en üstün soylu kanı taşısa da,
Bu kibirli hainin ayaklarına eldivenimi atıp
Ona meydan okuyorum.
Bu nedenle, yüce efendimizin zaman geçirmeden
Düello gününü saptamasını yürekten diliyorum.

KRAL

Öfke kusan soylular, şimdi kulak verin söylediklerime;
Kan dökmeden halledelim bu kavgayı.
Doktor olmasak da, reçetemiz şudur:
Öfkeyle kalkan zararlar oturur.
Unutun, bağışlayın, barışın ve anlaşın;
Doktorlarımız uygun bulmuyor bu ayda kan kaybını.
Sevgili amcamız, bu iş bitsin başladığı yerde;
Biz Dük Norfolk'u yatıştıralım, siz de oğlunuzu.

GENT'Lİ JOHN

Arabuluculuk yaşıma yakışacak.
Evlat, at yere Norfolk Dükü'nün eldivenini.

KRAL

Hadi Norfolk sen de onunkini.

GENT'Lİ JOHN

Hadi Harry, hadi! Bir evlat yineletmez babasının isteğini.

KRAL

Norfolk, at yere, emrediyoruz!
Başka seçeneğin yok.

MOWBRAY

Yüce efendimiz, ben kendimi atıyorum ayaklarınıza,
Hayatım sizindir, ama onurum da benimdir.
Size olan bağlılığım görevimdir;
Ama ölsem bile, lekesiz adım mezar taşıma yazılır.
Senin onurumu lekelemene izin vermeyeceğim.
Oysa iğrenç bir suçlamayla karşılaştım,
Hakarete uğrayıp aşağılandım;
Zehirli bir iftira mızrağı ruhumu delip geçti,
Yaramı iyileştirecek tek merhem,
Bu zehri saçanın can damarındaki kanıdır.

KRAL

Bu öfkenin dinmesi gerek. Ver onun eldivenini.
Aslanlar leoparlara boyun eğdirir.

MOWBRAY

Ama değiştiremez leoparın beneklerini!⁴
Düellodan vazgeçerim.
Yüce lordum, lekesiz itibarım,
Bu dünyadaki hayatımın en saf hazinesidir,
Bunu çekip aldınız mı, geriye kalan
Boyalı bir çamur, yaldızlı bir kildir.
On kilitli sandıkta saklanan bir mücevher,
Yürekten sadık bir bendenin inancıdır.
Onurum hayatımdır. Ayrılamazlar birbirinden;
Alın benden onurumu, hayatım orada biter.
Öyleyse, yüce efendimiz,
Bırakın temizleyeyim onurumu;
Onurumla yaşayayım, onurum için öleyim.

KRAL

Kuzen, sen başla. At şu eldiveni.

BOLINGBROKE

Tanrım, koru beni böylesine bir günden!
Nasıl böyle aşağılanırım babamın gözü önünde?
Nasıl bir korkak gibi lekelerim soylu kanımı?
Böyle bir zaaf içinde, dilimle onurumu yaralamaktansa,
Böyle bayağı bir konuşmayla anlaşılmaktansa,
Ve alçak bir köle gibi korkudan yeminimi geri almaktansa,
Dilimi dişlerimle parçalarım daha iyi.
Tam tersine, tükürürüm Mowbray'ın itibarını yitirmiş,
O utanmaz suratının tam ortasına.

(*Gent'li John çıkar.*)

KRAL

Biz rica etmeye değil, emretmeye geldik dünyaya;
Sizi barıştıramadığımıza göre,

4 Eski Ahit'e gönderme yapıyor (Yeremya, 13:23. bap): "Habeş kendi derisini yahut leopar kendi beneklerini değiştirebilir mi?" (ç.n.)

Hazırlanın Coventry'de Ermiş Lambert gününde,
Onurunuzu hayatınız pahasına korumaya.
Orada kılıçlarınız ve mızraklarınız
Sona erdirecek giderek büyüyen nefretinizi;
Madem barıştıramıyoruz sizi
Adalet ortaya koyacak kazananın haklılığını.
Lord Marshal,⁵ söyleyin görevlilere,
Düello için yapsınlar hazırlıklarını.
(Çıkarlar.)

2. Sahne

(Londra. Lancaster Dükü'nün sarayı.)

(Gent'li John ile Gloucester Düşesi girerler.)

GENT'Lİ JOHN

Ne yazık ki, sizin feryatlarınızdan daha çok
Woodstock ile aramdaki kan bağı,⁶
Onu öldüren kasaplara karşı harekete geçmeye itiyor
beni!
Ama madem cezalandırmaya gücümüzün yetmediği bu
suçu,
O katilleri cezalandıracak kişi işledi,
O zaman, devamızı, vakti geldiğinde,
Suçluların başlarına intikam ateşi yağdıracak olan
Tanrı'ya havale edelim.

DÜŞES

Kardeşinin öldürülmesi
Neden daha kışkırtıcı duygulara yol açmıyor sende?
Hiç mi kalmadı sevgi ateşi yaşlı kanında?

5 Lord Marshal, törenleri düzenlemekte sorumlu olan kişidir. Özellikle düellolarda kuralları koyan, ayrıca ziyafet ve şenliklerde protokolün yerlerini saptayan görevliydi. O dönemde Lord Marshal, Surrey Dükü Thomas Holland'dı. (ç.n.)

6 Gloucester Dükü Woodstock'lu Thomas, Gent'li John'un öz kardeşiydi. (ç.n.)

Edward'ın yedi oğlundan⁷ biri de sensin,
Onun kutsal kanı ile dolu olan yedi kadeh
Ya da tek bir kökten filizlenen yedi dal.
Bazıları kurudu doğal süreç içinde,
Kader kesti bazı dalları da;
Ama Thomas, benim sevgili kocam, hayatım,
Gloucester'ım,
Edward'ın soylu kanıyla dolup taşan bu kadeh,
Bu soylu kökün umut veren dalı
Kırıldı ve içindeki değerli içki döküldü gitti;
Onu çekemeyen bir katilin kanlı baltasıyla parçalandı,
Ve onun o güzelim bahar yaprakları soldu, kurudu.
Ah Gent'li, onun kanı senin de kanındı!
Seni biçimlendiren o yatak, o rahım,
O insan, o kalıp ona da can vermişti;
Ve sen yaşıyor olsan bile,
Sen de öldürüldün onunla birlikte.
Babanın tıpatıp kopyası olan
Zavallı kardeşinin öldürülmesine ses çıkarmayarak
Babanın da öldürülmesine rıza gösteriyorsun.
Sakın buna sabır deme Gent'li John; çaresizliktir bu.
Kardeşinin öldürülmesinin intikamını almayarak
Kendi hayatını korumasız bırakıyorsun,
Katile seni de parçalamasının yolunu açıyorsun.
Sıradan insanlarda sabır denilen bu tavır,
Soylulukta ödeleklik kabul edilir.
Daha ne söyleyeyim?
Kendi hayatını korumanın tek yolu,
Gloucester'ımın öcünü almaktır.

7 III. Edward'ın yedi oğlu: 1. Kara Prens Edward (1330-1376); 2. Hartfield'li William (1336-1344); 3. Clarence Dükü Antwerp'li Lionel (1338-1368); 4. Lancaster Dükü Gent'li John (1340-1399); 5. York Dükü, Langley'li Edmund (1341-1402); 6. Windsor'lu William (çok küçükken öldü); 7. Gloucester Dükü, Woodstock'lu Thomas (1355-1397). (ç.n.)

GENT'Lİ JOHN

Bu dava, artık Tanrı'nın davasıdır;
Çünkü kocanın ölümüne neden olan
Tanrı'nın atadığı kişidir
Ve onun kutsal yağla kutsanmış vekilidir;
Eğer haksızlık ettiyse kocana karşı,
Bırak Tanrı alsın intikamını.
Ben hiçbir zaman Tanrı'nın vekiline el kaldıramam.

DÜŞES

O zaman söyle, kime başvurayım?

GENT'Lİ JOHN

Tanrı'ya, dulların koruyucusu Tanrı'ya.

DÜŞES

İyi, ben de öyle yaparım. Hoşça kal ihtiyar Gent'li.
Sen de Coventry'e git, kuzen Hereford ile
Vahşi Mowbray'in dövüşünü izle.
Dilerim, Hereford'un mızrağı
Kasap Mowbray'in göğsünü deler,
Kocamın intikamı da alınır böylece!
Bir şanssızlık olup da ilk saldırıda kurtulursa bu dövüşten,
Dilerim, Mowbray'in işlediği günahların ağırlığından
Ağzından köpükler saçan atının beli kırılır,
Fırlatıp atar binicisini kafası üstü yere!
Aşağılık bir sefil, kuzenimiz Hereford'a karşı ha!
Elveda ihtiyar Gent'li.
Bir zamanlar kardeşinin karısı olan kadın,
Ömrünün sonuna dek kederi eş seçti.

GENT'Lİ JOHN

Güle güle kardeşim; ben Coventry'e gitmeliyim.
Senin de, benim de yollarımız açık olsun!

DÜŞES

Son bir şey daha!
Gülle gibi iniyor keder düştüğü yere,
Çok ağır, çünkü boş değil içi.

Daha başlamadan gitmeye kalkıyorum,
Oysa sona ermez keder bitmiş gibi görünse de.
Sevgilerimi ilet kardeşin Edmund York'a.
Hepsi bu galiba. Hayır, benden böyle ayrılma!
Hepsi bu kadar da olsa, çabucak ayrılma öyle.
Aklıma bir şeyler gelebilir belki.
Ona de ki –ah neydi?–
Beni bir an önce ziyarete gelsin Plashy'e.
Ama dur, yaşlı Edmund'umuz boş odalardan,
Çıplak duvarlardan, insansız sofalardan,
Yürünmeyen koridorlardan başka ne görecektir orada!
Ona hoş geldin diyecek iniltilerimden başka?
Sevgilerimi ilet yalnızca; gelmesin, söyle ona,
Her yere sinen acıyı görmek istemiyorsa.
Perişan ayrılıyorum buradan ve terk edilmiş öleceğim!
Gözyaşları içinde son kez veda ediyorum sana.
(Çıkarlar.)

3. Sahne
(Coventry'de Er Meydanı.)

(Lord Marshal ve Dük Aumerle girer.)

MARSHAL

Lord Aumerle, Harry Hereford silah kuşandı mı?

AUMERLE

Evet, tepeden tırnağa kuşanmış, dövüş alanına girmek
istiyor.

MARSHAL

Norfolk dükünün neşesi yerinde, kendinden emin,
Meydan okuyan için çağrı borusunu bekliyor.

AUMERLE

Öyleyse, taraflar hazır,
Kralın gelmesini bekliyorlar sadece.

(Borular çalar, kral, soyluları, Gent'li John, Bushy, Bagot, Green ve diğerleri ile girer. Onlar yerlerini aldıktan sonra, zırh kuşanmış Norfolk Dükü Mowbray, yardımcısı ve teşrifatçısı ile girer.)

KRAL

Marshal, sor bakalım şurada duran şövalyeye;
Niçin silah kuşanarak gelmiş buraya,
Adını sor ve usulünce yemin ettir
Davasının haklılığı üzerine.

MARSHAL

Tanrı ve kral adına, söyle kimsin?
Neden böyle silah kuşanıp geldin?
Kime meydan okuyorsun, davan nedir?
Şövalyelik andın üzerine doğruyu söyle,
Tanrı seni ve yiğitliğini korusun!

MOWBRAY

Ben, Norfolk Dükü Thomas Mowbray.
Yeminime sadık bir kişi olarak geldim buraya
(Dilerim hiçbir şövalye bozamasın bu yemini!)
Tanrı'ya, kralıma ve vârislerine olan bağlılığımı
Ve sevgimi savunmaya geldim,
Beni suçlayan Hereford Dükü'ne karşı.
Tanrı'nın yardımı ve bileğimin gücüyle,
Kendimi savunup onun, Tanrı'ma, kralıma
Ve bana ihanet içinde olduğunu kanıtlayacağım.
Tanrım, doğrunun yanında olan beni koru!
(Borular. Silah ve zırh kuşanmış Bolingbroke, teşrifatçısı ile girer.)

KRAL

Marshal, sor şu silahlanmış şövalyeye;
Kimdir ve niçin böyle gelmiştir,
Savaş giysileri içinde
Ve yasalar uyarınca, yemin ettir ona,
Davasının haklılığı üzerine.

MARSHAL

Adın nedir? Ne için geldin bu er meydanına,
Kral Richard'ın huzuruna?
Kime meydan okuyorsun? Davan nedir?
Gerçek bir şövalye gibi konuş. Tanrı seni korusun!

BOLINGBROKE

Ben, Lancaster ve Derby Dükü Hereford'lu Harry.
Tanrı'nın inayeti ve bileğimin gücüyle,
Norfolk Dükü Mowbray'ın Tanrı'ya,
Kral Richard'a ve bana olan ihanetini, tehdidini
Ve tehlikeli bir alçak olduğunu kanıtlamak için
buradayım;

Koru beni Tanrım haklı davamda!

MARSHAL

Düelloyu yönetmekten sorumlu Marshal
Ve görevli teşrifatçılar dışında,
Canını seven kimse girmesin
Bu er meydanına.

BOLINGBROKE

Lord Marshal, kralımın elini öpmek
Ve önünde diz çökmek istiyorum;
Mowbray ve ben,
Uzun ve çetin bir yolculuğa çıkan
Kararlı iki kişi gibiyiz.
Bu yüzden izin verin bize,
Vedalaşalım kralın huzurunda
Sevdiğimiz dostlarımızla.

MARSHAL

Şövalye, bağlılığı içinde sizi selamlamak
Ve elinizi öpüp vedalaşmak için izin istiyor.

KRAL

Aşağı inip kucaklayacağız onu.
Kuzen Hereford, ne kadar haklıysan davanda,
Talihin de o kadar olsun bu soylu kavganda!

Elveda, kandaşın; bugün kanın dökülürse,
İntikamını almayız, ama yas tutarız sadece.

BOLINGBROKE

Öldürülürsem Mowbray'ın mızrağıyla
Hiçbir soylu gözyaşı dökmesin bana.
Şahin kendine nasıl güvenirse kuş avlamada
Ben de öyle güveniyorum kendime Mowbray'ın
karşısında.

Sevgili lordum, izninizle;
Sana da elveda, soylu kuzenim Lord Aumerle,
Hiç rahatsız değilim ölümle karşılaşacağım halde,
Tam tersine canlı, dinç ve neşeliyim.
Evet, sanki bir İngiliz şölenindeyim⁸
Ve sıra tatlı yemeye gelmiş gibi hissetmekteyim.
Ey sen, şu bedenimi yaratan,
Gençlik ruhunu bana yeniden aşıl原因
Ve zafere erişmem için bana iki kat güç veren babam,
Dualarınla sağlamlaştıır zırhımı,
Sivrilsin mızrağımın ucu kutsamalarla,
Delsin Mowbray'ın zırhını balmumu gibi
Ve oğlunun cesur eylemi ile
Gent'li John'un adı yeni bir zaferle anılsın.

GENTLİ JOHN

Tanrı, haklı davanda başarılı kılsın seni!
Dövüşürken hızlı ol şimşek gibi,
Darbelerin iki kat güçlü olsun,
Akıl almaz bir yıldırım ol,
İn alçak rakibinin çelik tolgasına.
Kabarsın gençlik kanın, cesur ol ve yaşa.

BOLINGBROKE

Doğruluğum ve Ermiş George yardımcı olsun bana!

⁸ Hollanda şölenlerinin sonunda tuzlu bir şeyler yenirdi, İngiliz şölenlerinin sonunda ise mutlaka tatlı bir şeyler yenirdi. (ç.n.)

MOWBRAY

Tanrı ya da kader nasıl yazdıysa yazsın alınyazımı,
Ben, Kral Richard'ın tacına bağlı,
Dürüst ve adil bir soylu olarak yaşayacak ve öleceğim.
Hiçbir tutsak zincirlerinden kurtulup
Eşsiz değerdeki özgürlüğünü kucaklarken bile,
Rakibimle girişeceğim savaş şölenine
Havalara uçarak giden ruhum kadar
İstekli olmamıştır.
Yüce efendimiz, saygıdeğer lordlar,
Hepinize uzun bir ömür ve mutlu yıllar dilerim;
Bu çatışmaya, eğlenceye gider gibi gitmekteyim.
Doğru olanın kaygısızdır yüreği.

KRAL

Elveda lordun. Gözlerinden
Erdem ve cesaretinin bir arada olduğu görülüyor.
Marshal, emredin düello başlasın.

MARSHAL

Lancaster ve Derby Dükü Harry Hereford,
Mızrağını al. Tanrı haklıyı korusun!

BOLINGBROKE

Ben de, kaya kadar güçlü bir yürekle, âmin diyorum!

MARSHAL

(Bir subaya.)

Şu mızrağı da Norfolk Dükü Thomas'a ver.

1. TEŞRİFATÇI

Lancaster ve Derby Dükü Harry Hereford,
Tanrı, kral ve kendi adına dövüşecek,
Norfolk Dükü Thomas Mowbray'ın
Tanrı'ya, krala ve kendine
İhanet içinde olduğunu kanıtlamaya çalışacak,
Başaramazsa, kendisi hain ve alçak olarak kabul edilecek.

2. TEŞRİFATÇI

Norfolk Dükü Thomas Mowbray,
Yenilirse suçlu bulunmak pahasına

Hem kendini savunmak
Hem de Lancaster ve Derby dükünün
Tanrı'ya, kralına ve kendine
İhanet içinde olduğunu kanıtlamak üzere
Cesaretle ve özgür iradesiyle geldi,
Başlama işaretini beklemektedir.

MARSHAL

Borular çalınsın, dövüşçüler öne çıksın.
(*Boru sesi duyulur.*)
Durun! Kral asasını yere attı.

KRAL

Tolgalarını çıkarsınlar, mızraklarını bırakıp
Yerlerine dönsünler.
Bizimle gelin; kararımızı düklere bildirene kadar
Borular çalınsın.
(*Tören boruları uzun uzun çalar.*)
Yaklaşın. Konseyimizle şu kararı verdik:
Hoşlanmıyoruz gençlerimizin değerli kanlarıyla
Topraklarımızın ıslanmasından;
Ve kardeşin kardeşe açtığı yaralara tanık olmaktan;
Kartallar gibi yükseklerde dolaşan kibriniz,
Hırsınız ve birbirinizi çekememeniz yüzünden
Ülkemizin beşiğinde saf soluğuyla
Mışıl mışıl uyuyan huzurumuzu bozdunuz.
Öyle ki, kulakları tırmalayan, gümbürdeyen davullarla,
Tiz sesli boruların o korkunç çığlıklarıyla
Ve gazapla birbirine saldıran zırhların şakırtısıyla
Huzurlu ülkemizin tatlı barışını ürkütüp kaçırmış
olabilirsiniz,
Ayrıca, bizi, akrabalarımızın kanında yüzme tehlikesiyle
Karşı karşıya bırakmış olabilirsiniz:
Bu nedenle her ikinizi de topraklarımızdan sürüyoruz.
Siz, kuzen Hereford,
Tarlalarımız yaz mevsiminin bereketini on kez yaşayana
kadar

Güzel topraklarımıza giremeyeceksiniz,
Yabancı diyarlarda sürgünde kalacaksınız.

BOLINGBROKE

İsteğiniz yerine getirilecek. Tek tesellim
Sizi burada ısıtan güneş benim de üstümde parlayacak,
Size burada ödünç verdiği altın ışınları
Bana da verip sürgünlüğümü yaldızlayacak.

KRAL

Norfolk, seni daha ağır bir hüküm bekliyor,
Hiç de isteyerek söylemiyorum bunu:
Ağır ağır geçen saatlerle azalmayacak
Senin acı sürgünün,
Sonuna kadar sürecektir ömrünün.
Hayatın acı bir gerçeği olan
“Asla dönemezsin” ifadesindeki umutsuzluğu
Bizzat ben sana söylüyorum.

MOWBRAY

Çok ağır bir ceza yüce efendimiz,
Hiç beklenmedik bir hüküm haşmetlinin ağzından.
Oysa efendimizin elinden bir ödülü hak etmiştim,
Herkesin önünde, böyle alçaltıcı, derin bir yara değil.
Artık bırakmam gerekiyor,
Kırk yıldır konuştuğum anadilim İngilizceyi;
Bundan böyle, telsiz bir keman, bir arp
Ya da ustalıkla yapılmış, ama kutusunda duran,
Kutusundan çıkarılsa bile,
Çalmasını bilmeyen ellere verilen bir çalgı misali
Yararı olmayacak bana dilimin.
Ağzıma hapsedtiniz dilimi,
Dişlerimi dudaklarımdan ardına;
Kasvetli, duygusuz, akıl yoksulu dil bilmezliği,
Bana gardiyan yaptınız.
Yaşım geçti artık, nerede bulurum
Bana yabancı dil öğretecek mürebbiyeyi,

Çoktan aştım öğrenci olacak yaşı.
Anadilimi konuşma hakkım elimden alınmışsa
Kararınız ne olabilir suskun bir ölümden başka?

KRAL

Kendine acıman bir şeyi değiştirmez.
Kararımızı verdik biz, sızlanmak için çok geç.

MOWBRAY

Bu durumda sırtımı ülkemin ışığına dönüyorum,
Sonsuz gecenin karanlığında yaşamaya gidiyorum.

KRAL

Geri dönün ve yemin edin.
Ellerinizi kılıçlarınızın üstüne koyun;
Yemin edin Tanrı'ya bağlı olduğunuza
(Çünkü sona ermiştir bize bağlılığınız sürgün cezanızla)
Tanrı adına yemin edin,
Sürgünde asla buluşup görüşmeyeceğinize;
Birbirinizin yüzüne asla bakmayacağınıza;
Asla birbirinize mektup yazmayacağınıza,
Selamlaşıp birbirinizi teselli etmeyeceğinize,
Birbirinize olan nefret kasırgasını dindirmeyeceğinize;
Bir araya gelip şahsımıza, krallığımıza, kullarımıza
Ya da topraklarımıza karşı planlar yapıp
Komplolar kurmayacağınıza
Ant için ikiniz de.

BOLINGBROKE

Ant içerim.

MOWBRAY

Ben de ant içerim verdiğim sözü tutacağıma.

BOLINGBROKE

Norfolk, düşmanım olarak kalacaksın sürgünde de,
Kral düello yapmamıza izin verseydi,
Birimizin ruhu, kırılğan bedenimizi bırakıp
Dolaşıyor olacaktı göklerde;
Şimdi tıpkı bedenlerimizin sürüldüğü gibi.

İtiraf et ihanetlerini sürgüne gitmeden önce.
Yolun uzun, bir de suçlu ruhunu peşinde sürükleyip
Ayağına köstek etme.

MOWBRAY

Hayır Bolingbroke. Eğer ihanet etmişsem,
Adım silinsin yaşam kütüğünden
Ve burada olduğu gibi kovulayım cennetten!
Ama senin nasıl biri olduğunu Tanrı da ben de biliyoruz.
Korkarım, kral da pişman olacak çok geçmeden.
Elveda efendimiz. Bundan böyle
Hiçbir şekilde yolumu kaybedemem,
İngiltere'ye dönmek dışında, her yere gidebilirim.
(Çıkar.)

KRAL

Amca, hüznü yüreğin yansıdığı gözlerine;
Bu üzgün bakışların,
Oğlunun sürgünde geçireceği sürenin dört yılını sildi.
(*Bolingbroke'a.*)

Altı dondurucu kış sonrası sürgünden dön evine.

BOLINGBROKE

Bir ufacık sözcük ne de uzun bir süre içermekte!
Dört zorlu kış ve dört güzelim bahar bir sözle hava
oldu,
İşte böyledir kralların soluğu.

GENT'Lİ JOHN

Oğlumun sürgün cezasından dört yılı eksilttikleri için
Şükran borçluyum hükümdarıma.
Ama bunun pek yararı yok bana;
Sürgünde geçireceği altı yıllık sürenin daha ilk ayı
dolmadan,
Dönmeye başlamadan mevsimlerin çarkı,
Yağı tükenmiş kandilim, zamanın azalttığı ışığım
Yaşlılıktan sönüp karacak sonsuz geceyle,
Şu eriyen mum yanıp tükenecek
Ve körleştiren ölüm, oğlumu görmeme izin vermeyecek.

KRAL

Öyle deme amca, daha uzun yıllar var önünde.

GENTLİ JOHN

Ama kralım, bir dakika bile ekleyemezsin ömrüme.

Günlerimi kısaltabilirsin kasvet verici bir şekilde,

Gecelerimi kopartıp alabilirsin,

Ama tek bir gün katamazsın yaşamıma.

Yüzümdeki kırışıkların artmasına katkı olabilir,

Ama zamanın oluşturduğu tek bir çizgiyi yok edemezsin.

Bir sözünle beni öldürebilirsin,

Ama öldüm mü, bana yeniden can veremezsin.

KRAL

Oğlun konsey kararıyla cezalandırıldı.

Sen de katıldın bu karara.

Öyleyse neden canını sıkıyor adaletimiz?

GENTLİ JOHN

Tadı güzel olanın zordur sindirilmesi.

Benden yargıç olarak karar vermemi istediniz;

Oysa bunu bana bir baba olarak sormanızı isterdim.

Benim oğlum olmayıp da bir yabancı olsaydı,

Ona ceza verirken daha yumuşak davranırdım.

Taraf tutuyormuş gibi görünmek istemedim,

Böylece hayatımı mahvettim kendi hükmümle.

Bazılarınızın oğluma verdiğim bu cezanın

Çok ağır olduğunu söyleyeceklerini umdum;

Ama siz izin verdiniz gönülsüz dilimin

Kendime kötülük yapmasına.

KRAL

Kuzen elveda; amca, sen de vedalaş onunla.

Altı yıl için sürüyoruz onu, o da gitmek zorunda.

(Borular çalar. Kral maiyetiyle çıkar.)

AUMERLE

Kuzen, güle güle. Bir süre burada olamayacağına göre,

Kaldığın yerden mektup yaz bizlere.

MARSHAL

Lordum, vedalaşmayacağım şimdi;
Denize varana kadar eşlik edeceğim size.

GENT'Lİ JOHN

Neden arkadaşlarının iyi niyet dileklerini
Karşılıksız bırakıyorsun, içine atarak sözcükleri?

BOLINGBROKE

Fazla söz bulamıyorum sizden ayrılırken,
Oysa cömert olmaktır dilin görevi,
Anlatırken yüreğine oturan ayrılık acısını.

GENT'Lİ JOHN

Üzülme, kısa bir süre için ayrı kalacaksın sadece.

BOLINGBROKE

O süre içinde neşe değil, üzüntü var.

GENT'Lİ JOHN

Altı kış dediğin nedir ki? Çabucak geçiverir.

BOLINGBROKE

Mutlu insanlar için evet, ama keder on yapar bir saati.

GENT'Lİ JOHN

Zevk için çıktığın bir yolculuk say bunu.

BOLINGBROKE

Eğlenceli bir yolculuk dersen,
Rahatlatmaz buna sürgün diyen yüreğimi.

GENT'Lİ JOHN

Ağır ağır atacağın yorgun adımlarını,
Bir elmas gibi değerlendirdiğin yerde,
O zaman bir mücevher değerinde olur eve dönüşün.

BOLINGBROKE

Hayır, tersine, her attığım adım
Önem verdiğim her şeyden, sevdiğim herkesten
Çok uzaklarda olduğumu anımsatacak.
Yaban ellerde uzun bir hizmet süresi yaşadıktan sonra,
Özgürlüğümü elde ettiğimde,
Keder yolcusu olarak mı övüneceğim?

GENT'Lİ JOHN

Güneşin aydınlattığı dünyadaki her yer
Bilge kişi için bir liman, bir sığınaktır.
Şöyle düşünmeye zorla kendini:
Zorunluluk kadar üstün bir güç yoktur.
Kralın seni değil,
Senin kralı sürgüne gönderdiğini düşün.
Üzüntüye isteksiz katlanan insan
Daha fazla etkilenir.
Şimdi git, kralın seni sürgüne göndermediğini,
Ün kazanman için benim seni
Yaban ellere gönderdiğimi varsay,
Ya da ülkemizde vebanın kol gezdiğini
Ve salgının bulunmadığı bir iklime kaçtığını düşün.
Önem verdiğin her şeyin ayrıldığın yerde değil,
Gittiğin yerde olduğunu düşle.
Şakıyan kuşları müzisyenler olarak gör,
Üzerinde yürüdüğün çimler saray,
Çiçekleri birer güzel kadın,
Adımlarını dans kabul et.
Eğer insan önemsemez, hafife alırsa her şeyi,
Hırlayan keder asla ısırmaz kişiyi.

BOLINGBROKE

Kim tutabilir ki ateşi elinde
Karlı Kafkasları düşünerek?
Ya da kim bastırabilir açlığını
Gözlerinin önünde bir şölen hayal ederek?
Ya da çıplak yuvarlanabilir aralık karında,
Yaz sıcağını düşünerek?
Yok, hayır! İyi olanı bilince insan
Kötüyü daha iyi hissedebilir.
Kederin keskin dişi yarayı iltihaplandırır,
Isırdı mı iyileştirmez yarayı.

GENT'Lİ JOHN

Hadi artık evlat, uğurlayayım seni.

Senin gibi genç ve haklı olsaydım buralarda durmazdım.

BOLINGBROKE

Öyleyse hoşça kal İngiltere toprakları,

Elveda güzelim topraklar, elveda,

Bana can veren anam ve dadım hoşça kal!

Nereye gitsem, sürgünde bile olsam,

Gerçek bir İngiliz olmakla övüneceğim.

(Çıkarlar.)

4. Sahne

(Londra. Saray.)

(Kral, Green ve Bagot bir yerden, Lord Aumerle başka bir yerden girer.)

KRAL

Evet farkındayım. Kuzen Aumerle,

Nereye kadar eşlik ettin mağrur Hereford'a?

AUMERLE

Sizin deyişinizle mağrur Hereford'u,

Anayola kadar geçirdim ve orada ayrıldım.

KRAL

Söyle, ne kadar ayrılık gözyaşı döktünüz?

AUMERLE

İnanın hiç yaş gelmedi gözümden;

Yüzümüzü acımasızca kırbaçlayan karayel yüzünden

Belki biraz yaş gelmiştir gözümüzden,

Şans işte, kuru vedalaşmamıza biraz olsun duygu kattı.

KRAL

Ne dedi kuzenimiz siz oradan ayrılırken?

AUMERLE

Sadece "elveda".

Ama gönlüm elvermediğinden

Bu anlamlı sözü kirletmeye,
Kurnazca davranıp sanki çok üzölmüşüm de
Konuşamıyormuşum gibi yaptım.
Doğrusu “elveda” sözcüğü saatleri uzatıp
Yıllar ekleyebilseydi kısa cezasına,
Bir kucak dolusu “elveda” duyardı benden;
Ama öyle bir şey olmayacağına göre,
Elveda demedim ona.

KRAL

Ama kuzen, o da bizim kuzenimiz;
Ancak zamanı gelip de sürgünden dönünce,
Kuzenimizin dostlarını görmeye geleceğı kuşku götürür.
Biz, Bushy, Bagot ve Green, halka nasıl kur yaptığını
Hepimiz gördük. Alçakgönüllü ve içten görünüp
Nasıl da kalplerini çaldığına tanık olduk.
Nasıl da iltifat ediyordu kölelere,
Sahte gülücüklerle yoksul zanaatkârların
Gönlünü çalmaya özen gösteriyordu.
Cezasına sabırla katlanıyormuş da,
Sanki onların sevgilerini de
Beraberinde götürüyormuş gibi davranıyordu.
Bir midyeci kadını şapkasını çıkarıp selamladı,
Ona iyi bir talih diledi bir grup arabacı,
O da “Sağ olun yurttaşlarım, sevgili dostlarım,”
Diyerek diz kırarak eğildi;
Sanki İngiltere’imiz bizim değil de onunmuş
Ve tahtın varisi kendisiymiş gibi.

GREEN

Neyse ki gitti, onunla birlikte bu kaygılar da bitti!
Şimdi sıra İrlanda’daki asilere geldi,
Efendimiz bu konuda vakit geçirmeden önlem almalı,
Biz durdukça onlar daha ileri gidecek
Onların yararına olan efendimizin kaybı demek.

KRAL

Bu savaşa bizzat ordumuzun başında gideceğiz;
Sarayda bu kadar insan beslediğimiz

Ve biraz da cömert davrandığımızdan
Oldukça hafifledi hazinemiz.
Bu yüzden halktan yeni vergiler almak zorundayız;
Bu yoldan para sorunlarımızı çözebiliriz.
Yetmezse, bu kutsal görevimizi yapabilmek için
Zenginlerimizden açık çek toplar,
Çeklere büyük miktarda altın yazarız,
Onlar da topladıkları altınları arkamızdan yollarlar,
Çünkü bir an önce İrlanda'ya gitmeliyiz.

(*Bushy girer.*)

Ne haber Bushy?

BUSHY

Yaşlı John çok hasta lordum.
Birden rahatsızlanınca haber yollamış,
Siz majestelerinin onu ziyaret etmenizi rica etmiş.

KRAL

Nerede kalıyor?

BUSHY

Ely Sarayı'nda.

KRAL

Tanrım, doktorun kafasına, onun bir an önce
Mezara girmesine yardımcı olmayı sok!
Kasasındaki altınlar,
İrlanda savaşına giden askerlerimiz için kullanılacak.
Baylar, hadi hep birlikte ziyaretine gidelim.
Dilerim Tanrı'dan, acele edelim,
Ama ölmeden önce yetişemeyelim!

HEPSİ

Âmin!

(*Çıkarlar.*)

II. Perde

1.Sahne

(Londra. Ely Sarayı.)

(Gent'li John hasta yatağında. York Dükü vb.)

GENT'Lİ JOHN

Kral geliyor mu? Bu dizginlenemeyen gence
Son öğüdümü verebilecek miyim?

YORK

Sıkma canını, boşuna tüketme nefesini
Öğütler onun bir kulağından girer ötekinden çıkar.

GENT'Lİ JOHN

Ama derler ki, bir insanın ölürken söyledikleri,
Dikkat gerektirir ciddi bir müzik gibi.
Sayılı saatler içinde olanlar, boşa harcamazlar zamanı,
Acı içinde kıvrananlar, doğru olandan ayrılmazlar.
Gençliğin ve rahatlığın gevşekliğiyle konuşulanlardan
Daha önemsenir bir daha konuşamayacak olanların
sözleri.

İnsanların sonuna yaşamından daha çok önem verilir.
Güneşin batışı, müziğin son melodileri,
Tıpkı tatlı bir yiyeceğin son lokması,
Eskilerde kalmış, ama yine de canlı anılar gibi
Uzun süre korur tadını.

Richard deneyime dayanan ögütlerimi dinlemese bile
Yine de ölümümün acı öyküsü ile
Kulak verebilir söyleyeceklerime.

YORK

Hayır; hoşlandığı seslerle yetinip sağır oldu kulağı,
Akıllı insanın bile tuzağına düştüğü dalkavuklarla,
Gençlerin her zaman dinlemekten hoşlandığı
Açık saçık şiirlerin zehir dolu müziğiyle.
Bizim şu taklitçi halkımızın
Aptalca kendine uydurmaya çalıştığı
İtalyan modasına ilişkin haberlerden başkasını
Duymuyor kulakları.
En saçma şey bile moda oldu,
(Önemli değil iğrenç olması, yeni olması yeterli)
Kulaklarını açıp hemen benimsiyor.
Akla ve mantığa başkaldırmış sanki
Hiç kimseyi dinlemeden kendi bildiğini yapana
Öğütlerin bir işe yaramaz.
Son nefesini veriyorsun, onu da boşuna harcama.

GENT'Lİ JOHN

Kendimi, yeni esinlenen bir kâhin gibi hissediyorum,
Ölürken kral hakkında kehanette bulunmak istiyorum:
Onun ani alevlenen isyan ateşi uzun sürmeyecek,
Çünkü birden parlayan ateş kendi kendini tüketir;
Hafif yağmur uzun sürer, ama ani rüzgâr birden diner,
Hızlı koşan çabuk yorulur;
Hızlı yiyenin boğazına lokması takılır;
Kişi önemsiz şeyler için har vurup harman savurursa,
Bir gün gelir bu dünyada dımdızlak kalır.
Kralların bu yüce tahtı, bu soylu ada,
Bu ulu topraklar, Mars'ın bu kahramanlar ülkesi
Bu yeryüzü cenneti, bu hastalıklardan
Ve savaşın getirdiklerinden korumak için
Doğanın kurduğu kale,

Bu mutlu insanlar diyarı, bu küçük dünya,
Mutluluğun az görüldüğü ülkelerin kıskançlığına karşı
Bu doğal bir duvar,
Ya da su dolu bir hendek işlevini gören
Gümüşten bir denize yerleştirilmiş bu değerli mücevher;
Bu kutsal yer, bu topraklar, bu krallık, bu İngiltere,
Bu cesaretleriyle dünyaya korku salan atalarıyla ünlü
ülke,

Hristiyanlık ve şövalyelik adına
Ülkelerinden çok uzaklara gidip
İnatçı Yahudilerin yaşadığı,
İsa'nın insanlığı kurtarmak için canını verdiği
Kutsal topraklara ayak basan
Ve orada kazandığı zaferlerle ün salan
Bu bizleri besleyen,
Yüce kralları doğuran bereketli rahim,
Bu güzel insanların yaşadığı topraklar,
Bu dünyadaki saygınlığı ile tanınan sevgili ülke,
Kral için, krallık bir çiftlik sanki,
(Bunları ölürken söylüyorum)
O, basit bir çiftlikte oturan bir kiracı gibi.
Dört bir yanı denizlerle çevrili kıyılarını
Neptün'ün kıskanç saldırılarına karşı koruyan İngiltere,
Şimdi atılan imzalar ve borç senetleri yüzünden,
Başını kaldıramıyor utançtan;
Ülkeler fethetmeye alışkın İngiltere,
Artık utanç verici bir teslimiyet içinde.
Bilsem bu itibarsızlığın son bulacağını ölümümle,
Mutlu olurum yaklaşan ölümümü buyur etmekle.
(Kral, kraliçe, Aumerle, Bushy, Green, Bagot,
Ross ve Willoughby girerler.)

YORK

Kral geliyor. Henüz genç, sakın sert çıkma,
Huysuz tay daha da huysuzlaşır sonra.

KRALİÇE

Soylu amcamız Lancaster nasıl hissediyor acaba?

KRAL

Kendinizi daha iyi hissediyor musunuz?

Yaşlı Gent nasıl bugün?

GENT'Lİ JOHN

Bu sıfat nasıl da uydu durumuma!

Evet, yaşlı Gent; yaşlanan Gent ya.

Yüreğimdaki keder uzun zamandır yemekten kesti beni;

Nasıl uzak durur yemekten gıdasız kalan biri?

Gaflet içindeki İngiltere için uyumadım uzun süre;

Uykusuzluk güçten düşürür, güçsüz insan çöker gider.

Çoğu babanın aldığı haz benim için yasak.

Çocuklarımin bakışını kastediyorum...

Bana yaptırdığınız bu perhiz çöktürdü beni.

Mezara gidecek kadar çöktüm, mezar gibi çöktüm,

Mezarın kısır rahmi kemikten başkasını kabul etmez.

KRAL

Hasta biri, nasıl kendi adıyla böyle söz oyunları yapar?¹

GENT'Lİ JOHN

Hayır, içimdeki acı, dalga geçiyor kendi kendisiyle

Adımı da benimle birlikte yok etmek istediğine göre,

Ben de yüce kral, seni memnun etmek için alaya alıyorum adımı.

KRAL

Ölmekte olanlar, neden yaşayanları memnun etmek istesin ki?

GENT'Lİ JOHN

Yo, hayır. Yaşayanlar ölenleri memnun ediyor.

1 John, Gent kentinden olduğu için ona John of Gaunt, Lord of Lancaster denmektedir. Gaunt sözcüğünün birkaç anlamı var: a) zayıf, ince, gıdasız kalmış, çelimsiz; b) kasvetli, sıkıcı. Bu söz oyunlarını doğrudan Türkçeye çevirmek imkânsızdır. Söz oyunu olmadan, aynı anlamı veren sözcüklerle çevirme zorunluluğu duyduk. (ç.n.)

KRAL

Ölen sen olduğun halde,
Beni memnun ettiğini söylüyorsun!

GENT'Lİ JOHN

Hiç de değil, ben hastayım, ama ölen sensin.

KRAL

Benim sağlığım yerinde, nefes alıyorum,
Kötü görünen sensin.

GENT'Lİ JOHN

Beni yaratan Tanrı biliyor ki, seni kötü görüyorum;
Senin marazlığın karşısında içten içe hastalanıyorum.
Ülkenden başka bir yer değil senin ölüm döşeğin,
Ülkende çok kötü bir ün sahibisin
Ve sen aldırılmaz bir hasta olduğun için
Kutsanmış bedeninin tedavisini
Seni ilk yaralayan cerrahların eline bırakıyorsun.
Binlerce dalkavuk oturur tacının içinde,
Gerçi tacının kapladığı yer senin başından büyük değil;
Ama küçük bir alanda kapana kısılmış,
Mahvolan bütün ülken.
Büyükbaban bir bilici gibi ileriye görebilseydi,
Oğlunun oğlunun, oğullarını nasıl mahvedeceğini,
İçine şeytan girmeden engel olurdu tahta çıkmana.
Önlerdi böylesi bir utanca düşmeni.
Bak yeğenim, bütün dünyanın hükümdarı olsaydın bile,
Bu ülkeyi böylesine talan etmek utanç verici olurdu;
Hüküm sürebileceğin yer mademki burası,
Böyle davranman utançtan daha utanç verici değil mi?
Sen emlak kiraya veren mal sahibi gibisin
Ve İngiltere'nin kralı değilsin.
Resmî durumun, artık kutsanmış bir kralın durumu değil,
Bir mal sahibinin sıradanlığını kabul etmişsin.
Ve sen...

KRAL

Sen geri zekâlı ihtiyar bir bunaksın,
Hasta olmanın ayrıcalığına sığınıp
Soğuk bir şekilde kelime oyunları,
Azarlamalarıyla bizi yıldırmaq
Ve kinle, soylu kanımızı
Yanaklarımızdan sürmek istiyorsun.
Kutsal tahtım üzerine yemin ederim ki,
Eğer yüce Edward'ın oğlunun kardeşi olmasaydın,
Bu kadar pervasız konuştuğun için,
Kafan çoktan yere düşmüştü saygısız omuzlarından.

GENT'Lİ JOHN

Kardeşim Edward'ın oğlu,
Babası Edward'ın oğlu olduğum için
Hoş görme beni!
Zaten sen, bir pelikan gibi
Şimdiden soylu kanı akıttın²
Ve sonuna kadar çıkardın zevkini.
O iyi niyetli, yeri cennetteki
Mutlu insanların yanı olan insan,
Kardeşim Gloucester buna iyi bir örnek;
Sen Edward'ın kanını dökmekten de çekinmezdin.
Dilerim, sen de düşersin benim hastalığımın pençesine,
Senin hoşgörüsüzlüğün tıpkı çarpılmış ihtiyarlık gibi,
Koparıp atsın uzun süreden beri solmuş olan bu çiçeği,
Utancı içinde yaşa, ama utancın yok olmasın ölümünle!
Şu sözlerin, sonsuza dek acı versin sana!
Götürün beni yatağıma sonra da mezarıma.
Sevin, sevgi dolu ve onuru olan insanları
Sevmek için yaşayanları.

(Hizmetçilerle çıkar.)

KRAL

Ölsün böyle ihtiyarlar ve kasvetli insanlar,
İkisi de var sende, mezara yakışır ikisi de.

2 III. Edward'ın oğlu Gloucester Dükü'nün katlinden söz ediyor. (ç.n.)

YORK

Yalvarırım majesteleri, dükün sözlerini
Hastalığına ve yaşlılığına verin.
Hayatım üzerine yemin ederim ki,
Sizi sever ve değer verir size,
Hereford dükü oğlu Harry'yi sevdiği gibi.

KRAL

Evet, dediğin doğru!
Onun sevgisi de, Hereford'un beni sevmesi gibi;
Ben de aynı duyguları besliyorum onlara karşı.
(*Northumberland girer.*)

NORTHUMBERLAND

Efendimiz, Gent'li John saygılarını iletiyor majestelerine.

KRAL

Ne diyor?

NORTHUMBERLAND

Hiçbir şey, söylenecek her şey söylendi.
Dili artık telsiz bir çalgı;
Yaşlı Lancaster sözcüklerini, yaşamını, her şeyini tüketti.

YORK

Böyle iflas eden son York olsun!
Her ne kadar ölüm yoksulluksa,
Dindiriyor acıları da.

KRAL

Olgun meyve önce yere düşer, o da düştü;
Onun zamanı geldi, bizimki de gelecek zamanla.
Neyse. Şimdi gelelim şu İrlanda seferine.
Şu inatçı, pösteği saçlı İrlandalıları söküp atmalıyız
yerlerinden,
Zehir olmayan yerde zehirli yılanlar misali,
Yaşamak sanki sadece onların hakkıymış gibi.
Bu önemli sorunu çözmek için para gerektiğinden,
Harcamalarımızı karşılaması için el koyuyoruz
Amcamız Gent'li John'un malına mülküne,
Parasına, gelirlerine ve her şeyine.

YORK

Daha ne kadar sabretmeliyim acaba?

Daha ne kadar katlanmam gerekiyor sorumsuz

davranışlara?

Ne Gloucester'ın öldürülmesi,

Ne Hereford'un sürgün edilmesi,

Ne kralın, amcası Gent'li John'u paylaması,

Ne İngiliz halkına yapılan densizlikler,

Ne zavallı Bolingbroke'un evliliğinin engellenmesi,

Ne de katlanmak zorunda bırakıldığım utanç verici şeyler,

Kralıma surat asmama, ona kaş çatmama neden oldu.

Ben, kral soylu Edward'ın sona kalan beşinci oğluyum,

Galler prensi olan baban onun ilk oğluydu;

Savaşta, aslanlar bile onun kadar yürekli olamazdı.

Barışta, bir kuzu bile onun kadar dingin değildi,

Gençliğinde, prenslere yaraşır, kibar bir centilmendi.

Onun çehresini almışsın, tıpatıp ona benziyorsun,

Senin yaşındayken³ o da tıpkı böyleydi,

Ama kaşlarını sadece Fransızlara çatardı,

Dostlarına karşı değil.

Soylu bileğiyle kazandığı kadarını harcardı;

Muzaffer babasının kazandıklarına hiç dokunmazdı.

Eline akraba kanı hiç bulaşmadı,

Bulaşan sadece akrabalarının düşmanlarının kanıydı.

Ah, Richard! York, çok fazla acı duyuyor,

Yoksa asla karşılaştırmazdı ikinizi.

KRAL

Amca, neden böyle konuşuyorsun, sorun nedir?

YORK

Ah efendimiz, bağışlayın eğer isterseniz;

Bağışlamazsanız dert etmem, boyun eğirim.

Sürgündeki Hereford'un gelirlerine, haklarına

El koymayı mı düşünüyorsunuz?

3 O sırada Kral Richard 32 yaşındaydı. (ç.n.)

Gent'li John öldü, ama Hereford yaşamıyor mu?
Gent'li John dürüst değil miydi? Harry sadık değil mi?
Gent'linin hakkı değil mi mirasçısı olması?
Mirasçısı mirasa layık değil mi yoksa?
Hereford'un hakkı olan mirasını elinden alıyorsanız,
Zamanın akışını, ayrıcalıklarını, haklarını da değiştirin;
Öyleyse engel olun yarının bugünü izlemesine;
Kendinizi inkâr edin; nasıl kral oldunuz,
Hakkınız olan taht size miras kalmadı mı?
Şimdi, Tanrı tanığımdır ki,
(Dilerim kehanetim doğru değildir!)

Eğer Hereford'un haklarına haksız yere el koyarsanız,
Mirasını geri almak için başvuran avukatlara
Gerekli belgeyi vermeyip vergisini kabul etmezseniz,
Başınıza binlerce bela açarsınız,
Size bağlı olan birçok insan kaybedersiniz,
Sabrımı zorlamış olur, beni tekrar düşünmeye,
Onur ve bağlılıkla bağdaşmayan şeyler düşünmeye
itersiniz.

KRAL

Siz ne düşünürseniz düşünün; biz el koyuyoruz
Malına, mülküne, gelirlerine ve topraklarına.

YORK

Bu arada, ben de burada olmayacağım.
Efendimiz, elveda.
Bu olayın nelere yol açacağını kimse bilemez;
Şunu unutmayın sakın:
İyi olan asla kötülükten gelişmez.
(Çıkar.)

KRAL

Bushy, hemen git Wiltshire Kontu'na.
Bu işi bitirmek için derhal gelsin Ely Sarayı'na, yanımıza.
Yarın İrlanda seferine çıkıyoruz;
Sanırım tam zamanıdır. Bizim yokluğumuzda,

İngiltere'nin yönetimini amcamız York'a bırakıyoruz;
Çünkü o adildir ve bizi her zaman sevdi.
Gelin kraliçem. Yarın birbirimizden ayrılacağız.
Şimdi eğlenelim, burada az zamanımız kaldı.

(Borular çalar. Çıkarlar. Sadece Northumberland,
Willoughby ve Ross kalır.)

NORTHUMBERLAND

Lordlarım, Lancaster Dükü öldü.

ROSS

Yaşiyor aynı zamanda,
Çünkü oğlu artık Lancaster Dükü.

WILLOUGHBY

Sadece unvanı dük, artık malı mülkü yok.

NORTHUMBERLAND

Hakkı yenmeseydi ikisi de olurdu.

ROSS

Yüreğim kabarıyor, ama bunu açıkça konuşmaktansa,
Her şeyi içime atıp yüreğimin çatlamasını yeğlerim.

NORTHUMBERLAND

Hayır, şimdi çekinme, özgürce anlat düşündüklerini,
Bundan sonra bir daha konuşmazsın, olur biter;
Sana zarar vermek isteyenler olabilir.

WILLOUGHBY

Söylemek istediklerin Hereford düküyle mi ilgili?
Eğer öyleyse çekinme dostum, hemen söyle!
Onun hakkında iyi şeyler duymak memnun eder beni.

ROSS

Acımayı iyilik olarak kabul etmiyorsan,
Söyleyeceklerimin hiçbir yararı dokunacak gibi değil;
Unvanı elinden alındı, mirasından yoksun bırakıldı.

NORTHUMBERLAND

Tanrı tanığımdır, böyle haksızlıklar yapılması
Utanılacak bir durumdur,
Bu gerileyen ülkede soylu kandan gelen

Yüce bir prensin ve avanesinin böyle davranması
Utanç vericidir.

Kral kendini kaybetmiş, onu dalkavukları yönetiyor,
Hakkımızda nefretle ne söyleniyorsa,
Kral inanıyor onlara,
Acımasızca, hayatımıza, çocuklarımıza
Ve mirasçılarımıza kastediyor.

ROSS

Ağır vergilerle halkı soyup soğana çevirdi,
Ve halkın sevgisini kaybetti;
Kan davaları yüzünden soyluları cezalandırdı,
Onların da nefretini kazandı.

WILLOUGHBY

Ve her gün yeni bir zorbalıkla para alınıyor,
Senetler, baskıyla para yardımı yaptırmalar,
Daha bilmem neler; Tanrı aşkına söyleyin
Nereye gidiyor bu paralar?

NORTHUMBERLAND

Savaşa harcamadı, çünkü hiç savaştı;
Soylu atalarının kazandıklarını,
Alçakça anlaşmalarla geri verdi.
Atalarının savaş için harcadıklarının
Daha fazlasını barışta harcadı.

ROSS

Wiltshire Kontu da ülkeyi haraca bağladı.

WILLOUGHBY

Kral, parasız kalan bir tüccar gibi iflas etti.

NORTHUMBERLAND

Utanılacak, acı bir son bekliyor onu.

ROSS

Topladığı ağır vergilere rağmen,
Eğer sürgüne gönderdiği dükü soymazsa,
İrlanda savaşı için para yetmeyecek.

NORTHUMBERLAND

Hem de soyduđu kendi soylu akrabası! Rezil kral!
Ama lordlar, bizler yaklaşan kasırgayı duyuyoruz,
Oysa korunmak için bir sığınak aramıyoruz,
Kasırga aşırı şişiriyor yelkenlerimizi,
Eğer önlem alamazsak yok olacağız.

ROSS

Katlanacağımız acı sonu görüyoruz,
Göz yumduğumuz için haksızlıklara,
Kaçınılmaz tehlike yakınımızda.

NORTHUMBERLAND

Öyle olmamalı. Ölümün göz çukurunda bile,
Bir yaşam ışığının parıldadığını hissediyorum;
Ama kurtuluşumuzun yakın olduğunu söylemeye
Bir türlü cesaret edemiyorum.

WILLOUGHBY

Hayır, paylaş düşündüklerini biz nasıl paylaştıysak.

ROSS

Northumberland, çekinmeden konuş bizimle.
Üçümüz de aynı görüşteyiz, aynı şekilde düşünüyoruz.
Söylediklerin bizim de düşündüklerimiz. Konuş, çekinme.

NORTHUMBERLAND

Dinleyin öyleyse: Britanya'nın bir limanı olan
Port le Blanc'tan haber geldi;
Hereford Dükü Harry, Lord Rainold Cobham,
Geçenlerde Exeter Dükü'nden ayrılan
Arundel Dükü Richard'ın oğlu,
Kardeşi, Canterbury Başpiskoposu Sir Thomas Erpingham,
Sir John Ramston, Sir John Norbery, Sir Robert Waterton
Ve Francis Quoint birlikte yola çıkmışlar.
Britanyalı dükün donattığı sekiz büyük kalyon
Ve üç bin savaşçıyla, büyük bir hızla
Buraya doğru yelken açmışlar.
Fazla gecikmeden, yakında kuzey kıyılarımıza çıkarlar.

Daha önce de gelebilirlerdi,
Ama kralın İrlanda seferini beklediler.
O zaman bu esaret boyunduruğundan kurtulmak,
Ülkemizin kırık kanadını onarmak,
Tacı bu tefecinin elinden almak,
Asamızın tozunu silip parlatmak
Ve gerçek bir kral görmek istiyorsanız,
Benimle hemen Ravenspurgh'a gelin;
Yok eğer korkup kaçacaksanız,
Burada kalın ve ağzınızı sıkı tutun.
Ben tek başıma giderim.

ROSS

Atlara, atlara! Korkanlardan kuşku duymak gerekir.

WILLOUGHBY

Atım dayanabilirse, ilk giden ben olacağım.

(Çıkarlar.)

2.Sahne

(Windsor Şatosu.)

(Kraliçe, Bushy ve Bagot girer.)

BUSHY

Majesteleri çok üzgün görünüyorlar madam.

Krala söz vermiştiniz ayrılırken,

Melankoliyi bir kenara bırakıp

Neşeli olacaktınız hani.

KRALİÇE

Kralı memnun etmek için öyle söyledim,

Kendimi memnun etmek için neşeli olamam.

Sevgili Richard'ım gibi tatlı birine veda edip

Hüzün gibi bir konuğu hoş karşılamak için

Bir neden bulamıyorum. Ama düşünüyorum da

Kaderin rahminde doğmakta olan bir üzüntü

Bana doğru yaklaşmakta
Ve içimde bir şeyler titreşiyor nedensiz.
Tanımlayamadığım bu duyguya
Kralımdan ayrılmaktan çok daha fazla üzülüyorum.

BUSHY

Önemli nedeni olan her üzüntünün yirmi gölgesi vardır,
Gerçek gibi görünseler de, bunlar hayalimizin oyunlarıdır;
Çünkü üzüntünün gözleri, gözyaşları yüzünden
bulanık görür,

Değişik açılardan bakılınca,
Tıpkı farklı imgeler gördüğümüzü sandığımız gibi,
Bir bütünü birçok parçaya böler ki, bu da şaşırtır bizi;
Ortaya çıkan sadece göz yanılmasıdır.
Bu nedenle tatlı majesteleri,
Lordumuzun ayrılığına yanlış bir açıdan baktığınızda,
Olduğundan daha fazla üzülecek şeyler görürsünüz;
Oysa doğru bir açıdan bakıldığında
Bunların gölgelerden başka bir şey olmadığını anlarsınız.
Bu nedenle yüce kraliçem,
Kocanızın ayrılığından başka bir şeye üzülmemiz gereksiz,
Çünkü ortada başka bir şey görünmüyor;
Yoksa gerçek gördüğünüzü sanıp hayalî şeylere ağlarsınız.

KRALİÇE

Söylediklerin doğru olabilir,
Ama içimde bir şey tersini söylüyor,
Ne yaparsam yapayım üzülmekten kendimi alamıyorum.
Moralim o kadar bozuk ki,
Elimden geldiği kadar üzülmemeye çalıştığım halde,
Anlaşılmaz bir üzüntü var içimde.

BUSHY

Bu sadece hayalinizin bir oyunu yüce kraliçem.

KRALİÇE

Hayır, sanmıyorum. Hayal ürünü de olsa,
Kaynağı her zaman gerçek üzüntüdür.

Ama benimki öyle değil,
Çünkü açıklayamadığım üzüntünün nedeni belirsiz
Ya da üzüntümün hiçbir nedeni yoktur.
Şu andaki üzüntümün nedeni
Gelecekteki bir şey de olabilir;
Ama bu şey nedir hiç bilmiyorum,
Adını koyamıyorum. Adı yok üzüntümün.
(*Green girer.*)

GREEN

Tanrı majestelerini korusun! Size de merhaba baylar.
Dilerim, kral İrlanda'ya doğru yola çıkmamış olsun.

KRALİÇE

Niye böyle diyorsun?
Gitmiş olmasını dilemek daha doğru;
Onun planı ivedilik gerektiriyor
Ve ani baskın da başarı umudunu artırır.
Öyleyse neden yola çıkmamış olmasını diliyorsun?

GREEN

Dilerim, askerlerini İrlanda seferinden çeker,
Ülkeye ayak basan düşmanın yüreği titresin
Umudu sönsün diye kuvvetlerini oraya yöneltir.
Sürgündeki Bolingbroke geri dönmüş,
Ravenspurgh'da büyük bir coşkuyla karşılanmış.

KRALİÇE

Aman Tanrım, bu doğru olamaz!

GREEN

Ne yazık ki, doğru madam; daha da kötüsü,
Lord Northumberland, oğlu, genç Henry Percy,
Lordlardan Ross, Beaumont ve Willoughby,
Tüm güçlü dostlarıyla ona katılmışlar.

BUSHY

Neden hain ilan etmediniz Lord Northumberland ile
Diğer başkaldıran lordları?

GREEN

Ettik; bunun üzerine Worcester Kontu
Asasını kırdı, vekilharçlıktan ayrıldı.
Hizmetçilerin hepsi onunla birlikte Bolingbroke'a katıldı.

KRALİÇE

Green, böylece sen oldun üzüntümün ebesi,
Bolingbroke da üzüntülerimin uğursuz varisi.
İşte şimdi sıkılan ruhum doğurdu ucubesini;
Ben şimdi acıma acı, üzüntüme üzüntü katılmış,
Henüz doğum yapmış bir anayım.

BUSHY

Karamsarlığa kapılmayın madam.

KRALİÇE

Kim engelleyecek beni?
Üzüleceğim ve düşman olacağım düzenbaz Umut'a.
Dalkavuşun, asalağın biridir o,
Son ana kadar düşündürtmez bize,
Yaşam bağlarımızı fark ettirmeden gevşeten Ölüm'ü.
(York girer.)

GREEN

York dükü geliyor.

KRALİÇE

Savaş zırhını kuşanmış yaşlı boynuna.⁴
Ah, ne de kaygılı görünüyor bakışları.
Amca, Tanrı aşkına huzur veren bir şeyler söyle!

YORK

Keşke söyleyebilseydim, yalan söylemiş olurdum o zaman.
Huzur Tanrı katındadır, biz ise yeryüzündeyiz,
Bu dünyada kötü sürprizlerden, kaygı
Ve kederden başka bir şey yok.
Kocan bu ülkeyi korumaya uzaklara gitti,
Başkaları tahtını elinden almaya geliyor.
Ben ise krallığı korumakla görevlendirildim,

4 Boynu koruyan çelik zırh boyunluğunu kastediyor. (ç.n.)

Ama yaşıyım, kendime bile yararım yok.
Onun aşırı tutumundan ülke bu duruma geldi;
Şimdi sınama zamanıdır ona dalkavukluk edenleri.
(Bir görevli girer.)

GÖREVLİ

Lordum, oğlunuz gitmişti ben geldiğimde.

YORK

Gitmiş mi? Demek öyle!
Ne olacaksa olsun artık! Soylular kaçtı.
Halk temkinli, korkarım Hereford'un tarafını tutacaklar.
Efendi, hemen Plashy'e, baldızım Gloucester Düşesi'ne git;
Söyle ona, bana bin sterlin yollasın.
Dur, al şu yüzüğümü.

GÖREVLİ

Lordum, efendimize söylemeyi unuttum.
Bugün buraya gelirken oraya uğramıştım,
Ama söyleyeceklerim sizi çok kederlendirecek.

YORK

Söyle ne oldu delikanlı?

GÖREVLİ

Düşes ben oraya varmadan bir saat önce ölmüş.

YORK

Merhamet et bize Tanrım! Bu acı dolu ülkeye
Nasıl da bir anda dalga dalga geliyor acı haberler!
Bilemiyorum ne yapacağımı. Kral keşke
Kardeşimle birlikte benim de boynumu vurdursaydı
(Çünkü sadık kalamayacağım için bu onu kızdıracak.)
İrlanda'ya haberci ulaştırılamadı mı daha?
Bu savaşlar için parayı nereden bulacağız?
Hadi kardeşim... kuzin demeliydim lütfen bağışlayın beni.
Sen de eve git delikanlı, bulabildiğin ne kadar zırh varsa,
Yüklenip getir buraya.

(Görevli çıkar.)

Siz de baylar, asker toplamaya gider misiniz?

Bana teslim edilen bu karmaşık işlerin
Nasıl düzenleneceğini biliyormuş gibi görünsem de
Sakin inanmayın. Her ikisi de benim akrabam,
Biri kralım, andım ve görev bilincim ile onu korumalıyım;
Öbürü de akrabam, kralın haksızlığının kurbanı,
Vicdanım ve onunla olan kan bağı,
Bir şeyler yapıp işi düzeltmemi gerektiriyor.
Gelin kuzin, sizi buradan götürüyüm.
Hadi baylar, siz de bir an önce asker toplamaya bakın
Ve hemen Berkeley Kalesi'ne, yanıma gelin.
Benim de Plashy'e gitmem gerekiyor.
Ama zamanım da yok, her şey karmakarışık,
Sorun çok. Ne olacağı belli değil.
(Dük ile kraliçe çıkar.)

BUSHY

Rüzgâr elverişli, hemen haber uçurulabilir İrlanda'ya.
Ama hiçbir haber gelmiyor oradan.
Kesinlikle imkânsız denk kuvvet toplamamız düşmana.

GREEN

Dahası, kralı sevip ona yakın olmamız,
Kralı sevmeyenlerin bize karşı olan nefretini tetikleyecek.

BAGOT

Nefret edenlerin başında değişken halk geliyor,
Çünkü bu insanların sevgileri ceplerindedir
Ve içten ve ölümcül bir kin beslerler
Cüzdanlarına boşaltanlara karşı.

BUSHY

Kral da genellikle bu davranışıyla suçlanıyor.

BAGOT

Eğer yargılama yetkisi halkta olsaydı hapı yutardık,
Çünkü krala her zaman biz yakındık.

GREEN

Ben doğruca gidip Bristol Kalesi'ne sığınacağım,
Wiltshire Kontu hâlâ orada.

BUSHY

Ben de gelirim seninle;
Nefret dolu halk bizi bir eline geçirdi mi,
Aç köpekler gibi paramparça eder hepimizi.
Ya sen, geliyor musun bizimle?

BAGOT

Hayır; ben İrlanda'ya majestelerinin yanına gideceğim.
Elveda size. Korktuğumuz başımıza gelirse, biz
Birbirimizden ayrıldıktan sonra, bir daha görüşemeyiz.

BUSHY

Bu York'un Bolingbroke'u püskürtmesine bağlı.

GREEN

Zavallı düğ! İş çok zor;
Kunları saymak, okyanusları içmek gibi bir şey.
Biri onun için savaşıırken, bini onu bırakıp kaçacak.

BAGOT

Tanrı'ya emanet olun; hadi, sonsuza kadar elveda.

BUSHY

Belki bir gün görüşürüz.

BAGOT

Korkarım bu asla olmayacak.
(Çıkarlar.)

3. Sahne

(Gloucestershire'da ormanlık bir bölge.)

(Hereford Düğü [Bolingbroke] ile Northumberland
girer.)

BOLINGBROKE

Berkeley'e ne kadar kaldı lordum?

NORTHUMBERLAND

İnanın bana soylu lordum,
Ben Gloucestershire'ın yabacısıyım.

Bu ağaçlarla kaplı yüksek tepeler,
Dolambaçlı bozuk patikalar,
Yolumuzu uzatıyor, bizi de oldukça yoruyor;
Ama sizin tatlı sohbetiniz, şeker gibi,
Bu çileli yolu hoş ve çekilir hale getirdi.
Ravenspurgh ile Cotswold arası,
Sizin sıkıcı yolu çekilir yapan varlığınız olmadan,
Yalnızca Ross ve Willoughby ile
Yolculuk etmek nasıl olurdu
Düşünmek bile istemiyorum;
Ama onların yolculukları da
Benim duyduğum aynı hazzı
Duyma umuduyla tatlanmıştır;
Neşeleneceğini ummak,
Neşelenmek kadar neşe verir insana.
Bu yüzden yorgun soylulara, yol kısalmış gelecektir,
Tıpkı soylu varlığınızla benim yolumun kısaldığı gibi.

BOLINGBROKE

Varlığımın bir değeri yok güzel sözleriniz yanında.
Bu gelen de kim?

(Harry Percy girer.)

NORTHUMBERLAND

Bu oğlum, genç Harry Percy,
Kardeşim Worcester göndermiştir, kendisi her neredeyse.
Harry, amcan nasıl?

PERCY

Amcamın nasıl olduğunu sizden öğrenirim sanıyordum.

NORTHUMBERLAND

Ne yani, kraliçe ile birlikte değil mi?

PERCY

Hayır lordum, esasını kırıp sarayı terk etti,
Kralın tüm hizmetçilerine yol verdi.

NORTHUMBERLAND

Neden? Onu son gördüğümde,
O kadar kararlı değildi.

PERCY

Çünkü siz, lord hazretlerini hain ilan ettiler.
Amcam da Ravenspurgh'a gidip
Hereford Dükü'nün hizmetine girmeye karar verdi,
York dükünün ne kadar kuvvet yığdığını öğrenmem için
Beni de Berkeley'e gönderdi;
Sonra da Ravenspurgh'a geri dönmemi istedi.

NORTHUMBERLAND

Evlat, Hereford Dükü'nü unuttun mu yoksa?

PERCY

Hayır lordum, bu unutmak değil,
Tanışmadığım birini nasıl unuturum ki,
Bildiğim kadarıyla, onu hayatımda hiç görmedim.

NORTHUMBERLAND

Öyleyse şimdi tanı. İşte dük karşında.

PERCY

Yüce lordum, hizmetinizdeyim.
Deneyimsiz, ham ve genç biri olarak⁵ emrinizdeyim;
Ama kısa zamanda olgunlaşıp
Daha yararlı hizmetlerde bulunacağıma eminim.

BOLINGBROKE

Teşekkür ederim soylu Percy;
Emin ol, dostlarım olduğunu görmek kadar
Hiçbir şey beni mutlu etmez;
Kaderim sizin sevginizle büyüdükçe,
Karşılıksız kalmayacak sizin içten hizmetleriniz.
Bunu bütün kalbimle söylüyorum
Ve işte elimle de mühürlüyorum.

NORTHUMBERLAND

Berkeley buradan ne kadar uzakta?
Ve York neden askerleriyle bekliyor orada?

5 Hotspur o sırada (1399) 35 yaşlarındadır. 1378 yılındaki Berwick Kuşatması'nda, iyi kılıç kullanan bir şövalye olarak kendisini kanıtlamış ve ün kazanmıştır. (ç.n.)

PERCY

Kale ileride, işte şu ağaçlığın arkasında,
Duyduğum kadarıyla üç yüz askerle korunuyormuş;
Ve sadece York, Berkeley ve Seymour lordları varmış,
Başkaca ünlü ve soylu kimse yokmuş.

(Ross ile Willoughby girer.)

NORTHUMBERLAND

İşte Ross ve Willoughby lordları da geliyor,
Mahmuzlamaktan kana bulanmış atları,
Yetişmek için harareten kıpkırmızı suratları.

BOLINGBROKE

Hoş geldiniz lordlarım,
Biliyorum, sürgündeki bir haine sevgi getirdi sizi.
Şimdilik tüm hazinem kuru bir teşekkür,
Ama zenginleştikçe karşılıksız kalmayacak
Sevgi ve emekleriniz.

ROSS

Sizin varlığınız soylu lordum, bizi zenginleştiriyor.

WILLOUGHBY

Size hizmet etmek bizim için her şeyden daha değerli.

BOLINGBROKE

Ancak yoksullar gibi yalnızca teşekkür edebiliyorum,
Durumum düzelinceye kadar kuru sözlerle yetinmelisiniz.
Bu gelen kim?

(Berkeley girer.)

NORTHUMBERLAND

Yanılmıyorsam, gelen Lord Berkeley.

BERKELEY

Hereford Lordum, size bir mesaj getirdim.

BOLINGBROKE

Lordum, sizinle konuşmam için

“Lancaster” demelisiniz bana.

Ben İngiltere’ye bu unvanımı geri almaya geldim;

Size karşılık vermem için
Önce bu unvanı ağzınızdan duymalıyım.

BERKELEY

Yanlış anlamayın beni lordum,
Unvanlarınızdan birini silip atmak değil niyetim,
Lordum,
(Unvanlarınızdan hangisini seçerseniz seçin)
Ben buraya bu ülkenin kralının,
Yüce vekili tarafından gönderildim;
Kralın yokluğundan yararlanıp kuşandığınız
silahlarla

Ülkenin huzurunu neden bozduğunuzu soruyor.
(York maiyetiyle girer.)

BOLINGBROKE

Aracılığınıza hiç gerek kalmadı,
Kral vekilinin kendisi burada.
Benim soylu amcam!
(Diz çöker.)

YORK

İyi niyetini yüreğinle göster, diz çökerek değil.
Bu aldatıcı ve sahte bir şeydir.

BOLINGBROKE

Saygıdeğer amca!

YORK

Sus, sus! Ne saygıdan söz et, ne de amca de bana.
Ben bir hainin amcası olamam.
Ve şu “saygıdeğer” sözü, saygısız bir ağızdan çıkınca
Küfür gibi geliyor insana.
O sürgün edilen yasaklı ayaklarıyla
Nasıl olur da cesaret edip ayak basarsın
İngiltere’nin tozuna toprağına?
Yanıtlaman gereken bir şey daha soracağım sana:
Nasıl olur da İngiltere’nin barış dolu yüreğini
Gövde gösterisi yapan askerlerinle basarak

Savunmasız köylüleri savaşla korkutursun?
Kral yok diye mi geldin yoksa?
Seni düşüncesiz çocuk, kral beni bıraktı yerine,
Onun bütün gücü şimdi benim yüreğimde.
Baban yiğit Gent'li ile birlikte,
O savaş tanrısı genç Kara Prensi,
Binlerce Fransız'ın oluşturduğu safları yarıp
Kurtardığımız zamanki gibi
O gençlik günlerimin ateşli delikanlısı olsaydım,
O zaman sen görürdün.
Şimdi yaşlılıktan kaldıramadığım şu kolum
Seni nasıl yola getirirdi,
Hatalarını nasıl düzeltirdi anlardın.

BOLINGBROKE

Saygıdeğer amca, hatam neyse bileyim;
Ne tür bir hata bu ve hangi konuda?

YORK

Seninki, düşülebilecek hataların en kötüsü,
Alçakça bir isyan ve iğrenç bir ihanet.
Sen sürgün edilmiş birisin.
Ve şimdi, daha süreni doldurmadan
Kalkmış, silahlanarak krala isyan ediyorsun.

BOLINGBROKE

Sürüldüğümde unvanım Hereford'du,
Ama ben Lancaster unvanı için döndüm.
Soylu amca, yalvarırım majestelerine,
Tarafsız bir gözle bakın uğradığım haksızlığa.
Siz benim babam sayılırsınız,
Size bakınca, babam Gent'liyi görür gibi oluyorum.
Babacığım, söyleyin öyleyse,
Böyle cezalı kalmama,
Beş parasız diyar diyar dolaşmama,
Haklarıma ve mirasıma el konulmasına,

Benden zorla alınan malın mülkün ona buna
dağıtılmasına

Göz yumacak mısınız? Niye doğdum ben?
Kral kuzenim İngiltere kralıysa,
Benim de Lancaster Dükü olduğum kabul edilmeli.
Sizin de oğlunuz var, soylu kuzenim Aumerle.
Siz babamdan önce ölmüş olsaydınız,
O böyle haksızlıklara uğrasaydı,
Amcası Gent'li ona babalık ederdi,
Ona yapılan haksızlığı gidermek için
Elinden geleni yapardı.

Bir kararla, benim olan mirastan mahrum edildim,
Babamın malına mülküne el konulup satıldı
Ve daha nice haksızlık yapıldı.
Nasıl davranmamı isterdiniz?
Ben kralın bir uyruğu olarak
Yasal hakkım neyse onu arıyorum.
Avukat tutmam yasaklandı.
Bu yüzden hakkımı aramayı kendi elime aldım.

NORTHUMBERLAND

Soylu dük çok büyük haksızlığa uğradı.

ROSS

Bunları düzeltmek siz majestelerine düşüyor.

WILLOUGHBY

Bir sürü sefil onun mirasıyla ödüllendirildi.

YORK

İngiltere'nin soylu lordları, size şunu söylememe izin
verin:

Ben de gördüm kuzenime yapılan haksızlığı
Ve bunu düzeltmek için elimden geleni yaptım;
Ama bu şekilde silahlanıp meydan okumak,
Kişisel arzularının peşinden gidip hakkını aramak için
Haksız duruma düşmek... Buna izin verilemez

Ve ona bu konuda yardım eden sizler de isyanı
körüklüyor,

Sizler de birer asi durumuna düşüyorsunuz.

NORTHUMBERLAND

Soylu düğ bu eylemi sadece hakkını aramak için
yaptığına

Yemin ediyor; bu konuda onu haklı bulduğumuzdan,

Biz de ona yardım etmeye ant içtik;

Bu andı bozan mutluluk nedir bilmesin!

YORK

Demek öyle, bu silahlar nelere yol açacak görebiliyorum.

İtiraf edeyim ki, bu durumu düzeltemem,

Kuvvetlerim az, donanımım zayıf;

Bana hayat veren Tanrı tanığımdır ki,

Elimden gelse, hepinizi tutuklar,

Kralın size merhamet etmesi için

Hepinizi önünde diz çöktürürdüm;

Madem bunu yapacak durumda değilim,

Bilin ki, ben de tarafsızlığımı ilan ediyorum.

İsterseniz kaleye gelip geceyi geçirebilirsiniz,

İstemiyorsanız hepiniz hoşça kalın.

BOLINGBROKE

Amca, bu önerini kabul ediyoruz;

Ama siz de bizimle Bristol Kalesi'ne gelmelisiniz,

Duydum ki ülkeyi bu duruma getiren,

Benim de kuyumu kazmaya çalışan

Ve benim ortadan kaldırmaya ant içtiğim

Bushy, Bagot asalakları ile avanesi koruyorlarmış orayı.

YORK

Sizinle gelebilirim, ama hayır, geri durmalıyım,

Çünkü çiğnemek istemiyorum ülkemin yasalarını.

Benim için dost da düşman da değilsiniz.

Çaresi olmayan şeylere üzölmek yersiz.

(Çıkarlar.)

4. Sahne

(Galler'de bir karargâh.)

(Salisbury Kontu ile Galli bir yüzbaşı girer.)

GALLİ

Lord Salisbury, on gündür buradayız
Ve yurttaşlarımızı güçlkle tutabiliyoruz,
Kralımızdan hiçbir haber gelmiyor,
Yakında biz de dağılacğız.
Hoşça kalın.

SALISBURY

Sadık Galli, bir gün daha bekleyin.
Kral bütün umudunu size bağladı.

GALLİ

Kralın öldüğü söyleniyor. Artık kalamayız.
Bizim diyardaki bütün defne ağaçları kuruyor,⁶
Göktaşları gökyüzündeki yıldızları korkutuyor;
Soluk yüzlü ay, dünyaya kanlı bakışlar fırlatıyor,
Kıraç yüzlü biliciler korku verici değışiklikler fıslldıyor;
Zenginler mahzun, serseriler hoplayıp zıplıyor;
Biri, sahip olduklarından yoksun kalacak diye,
Diğeri kargaşa ve savaştan bir şeylere sahip olacak diye,
Bunlar, kralların ölümünün ya da düşeceğinin işareti.
Elveda. Yurttaşlarımız kaçıp gitti.
Kralları Richard'ın öldüğüne eminler.

(Çıkar.)

SALISBURY

Ah Richard! Zihnimin üzgün gözleriyle,
Görüyorum seni bütün o görkemle,
Göklerden yeryüzüne düşeceksin kayan bir yıldız gibi.

6 1399 yılında, İngiltere'de bütün defne ağaçları kurumuş, sonra –birçok kişinin düşündüğünün aksine– birden mucizevi bir şekilde yeşillenmişlerdir; bu da birçok spekülasyona yol açmıştır; bkz. Holinshed, III, s. 496. (ç.n.)

Güneş batıyor batıdan gözyaşları içinde,
Gördüğü için gelmekte olan fırtınaları, acıyı ve
huzursuzluğu;
Dost saydıkların düşmana katılmaya gitti,
Artık aleyhine işliyor bahtsız kaderin.
(Çıkar.)

III. Perde

1. Sahne

(Bristol Kalesi'nde Bolingbroke'un karargâhı.)

(Hereford Dükü Bolingbroke, York, Northumberland,
Ross, Percy, Willoughby ve tutsak olarak Bushy ve
Green girerler.)

BOLINGBROKE

Getirin şu herifleri. Bushy ve Green,
Ne kadar kötülükte bulunduğunuzun üstünde durarak
Eziyet etmeyeceğim size
(Çünkü ruhunuz bedeninizden hemen ayrılacak),
Merhamet beklemeyin benden;
Yine de elim kanınıza bulaşmasın diye,
İdamınızı gerektiren suçlarınızdan bazılarını
Herkesin önünde açıklayacağım.
Soylu bir prensi yanlış yola sürüklediniz,
Köklü bir aileden gelen iyi bir insanı yok ettiniz.
Günah dolu davranışlarınızla
Kral ile kraliçeyi birbirlerinden uzaklaştırdınız,
Kraliyet yatağının mahremiyetini çiğnediniz
Ve bağışlanmayacak hatalarınızla
Güzel bir kraliçenin yanaklarını gözyaşlarıyla lekelediniz.
Benim gibi doğuştan soylu, kralın akrabası
Ve onun tarafından sevilen bir insanı

Gözden düşürüp beni yanlış anlamasını
Sağlayana kadar karaladınız.
Sizin iftiralarınız yüzünden boynu bükük dolaştım.
Yine sizin yüzünüzden sürüldüm
Yabancı iklimler altında yaşamak zorunda kaldım;
Siz benim mülkümün keyfini çıkarırken,
Parklarımı yıkıp ormanlarımdaki ağaçları keserken,
Şatomun camlarında resmedilmiş armalarımı sökerken,
Armalarımdaki özdeyişleri silip
Damarlarımda akan kandan
Ve insanların bana duyduğu sevgiden başka,
Dünyaya soyluluğumu kanıtlayabilmemi sağlayacak
Hiçbir iz bırakmamaya çalışırken,
Bir İngiliz olarak sürgünün acı ekmeğini yiyordum ben.
Bunlarla birlikte, saymakla bitmeyecek
Daha bir sürü halt
–siz bu söylenenlerin iki katı suç işlediniz.–
Bütün bu suçlar sizi ölümle cezalandırıyor.
Götürün şunları idama, ölümün pençesine.

BUSHY

Bolingbroke’u İngiltere’de görmektense,
Ölümün pençesini tercih ederim. Lordlar, elveda.

GREEN

Huzurluyum, çünkü ruhlarımızı cennet kabul edecek,
Bu lanet haksızlığı cehennem acıları söndürecek.

BOLINGBROKE

Lordum, Northumberland, gereğini yapın.

(Northumberland ve diğerleri iki tutsakla çıkarlar.)

Amca, kraliçenin sizin evinizde olduğunu söylüyorsunuz.

Tanrı aşkına ona çok iyi davranın.

En derin saygılarımı yolladığımı söyleyin;

Bu mesajım için özen gösterin.

YORK

Ona duygularını bildirdiğin mektubunu

Bir centilmenle gönderdim.

BOLINGBROKE

Teşekkür ederim sevgili amcacığım. Hadi lordlarım,
Şimdi Glendower ve avanesi ile savaşıma gidelim.
Önce görev, sonra eğlence.
(Çıkarlar.)

2. Sahne

(Galler'de bir sahil. İleride bir kale görünür.)

(Davullar, borular ve bayraklar. Kral, Aumerle,
Carlisle Piskoposu ve askerler girer.)

KRAL

Şu ilerdeki Barkloughly Kalesi mi?

AUMERLE

Evet lordum. Majesteleri havayı nasıl buluyorlar,
Hele o çalkantılı denizden sonra?

KRAL

Çok güzel'den başka ne diyebilirim.
Sevinçten ağlıyorum krallığıma yeniden ayak bastığım için.
Sevgili topraklar, asiler incitiyor seni atlarının nallarıyla,
Oysa ben senin için elimle selama duruyorum.
Evladından uzak kalmış bir ana gibi hissediyorum,
Sana kavuştuğum için saçma gözyaşları döküp
gölümsüyorum,
İşte böyle ağlayıp gülümseyerek seni selamlıyorum
Ve bir kral olarak bu hareketimle sana elimi uzatıyorum.
Sevgili topraklarım, kralın düşmanını beslemeyin,
Güzelliklerinizle o doymak bilmez iştahını körüklemeyin;
Onlara geçit vermesin
Zehrini çekip alan örümceklerin, iri miskin kurbağaların,
Saldırgan adımlarla seni çiğneyen,
O hain ayakları kötürüm etsin.
Dikenlerle kapla düşmanımın yollarını;

Ve bağrından bir çiçek koparmak istediklerinde,
Ne olur, yalvarırım koruyun o çiçeği,
Kralın düşmanlarını öldürecek, pusuya yatmış,
Çatal dilli bir engerekle.
Lordlarım, alay etmeyin işitmeyen bir nesneyle
konuşmamla.

Bu ülkenin yasal kralı diz çökmeden asilerin önünde,
Bu toprak canlanacak,
Bu kayalar da silahlı asker olacak krala.

CARLISLE

Kaygılanmayın lordum. Sizi kral yapan Tanrı,
Her şeye karşın unvanınızı koruyabilecek güçtedir.
Tanrı'nın sağladığı olanaklardan yararlanmak
Ve onu ihmal etmemek gerekir;
Yoksa reddetmiş oluruz bize lütfettiği yardımı ve çareyi.

AUMERLE

Demek istediği lordum, biz gafil avlandık,
Bolingbroke ise bizim umursamazlığımız yüzünden
Güçlendi, yandaş toplayarak büyüdü askerî açıdan.

KRAL

Cesaret kırıcı kuzen! Bilmiyor musun ki,
Işık yerkürenin ardını aydınlattığında,
Ve güneş keskin gözünü,
Dünyanın arkasına sakladığında,
Hırsızlar, haydutlar bir bir sükün eder,
Çekinmeden cinayet işler, soygun yapar;
Ama güneş yerkürenin ardından yükselip
Aydınlatınca çamların mağrur tepelerini
Ve ışıklarıyla zıpkınlayınca bütün suç deliklerini,
Ortaya çıkar cinayetler, ihanetler ve bütün iğrenç suçlar,
Çıkartılınca sırtlarından gecenin pelerini,
Çırlıçıplak kalırlar, birbirlerine titreyerek bakıp korkarlar.
Biz yeryüzünün öbür yanını aydınlatırken
Gecenin keyfini çıkaran bu haydut, bu hain Bolingbroke,

Bizim doğudan tahtımızda yükseldiğimize bakacak,
Yüzünde ihanetlerinin utancıyla kalakalacak,
Gün ışığına çıkamayacak,
Ve işlediği günahla yüzümüze bakamayacak.
En hırçın denizlerin tüm suları bile,
Kutsanmış bir kraldan o kutsal yağ ı çıkaramaz.
Hiçbir ölümlünün sözleri,
Tahttan indiremez Tanrı'nın vekilini.
Bolingbroke'un altın tacımıza kılıç çekmek için
Topladığı her adama karşılık,
Tanrı Richard'ına cennetten şanlı bir melek gönderecek.
Melekler savaşırsa, yenik düşer haydutlar
Çünkü Tanrı hâlâ haklının yanındadır.
(*Salisbury girer.*)

Hoş geldiniz lordum. Ordunuz ne kadar uzakta?

SALISBURY

Ne yakında ne de uzakta yüce lordum,
Tek bu güçsüz kol kaldı. Umutsuzluk gem vuruyor dilime,
Üzücü haberden başkası çıkamaz şu ağzımdan.
Korkarım bir gün geç geldiniz soylu lordum,
Bu gecikme de bu dünyadaki mutluluğunuzu kararttı.
Çağırın bir önceki günü, söyleyin geri gelsin zaman.
O zaman on iki bin savaşçınız olurdu.
Ama bugün, bugün, bu mutsuzluk gününde
Sevinçleriniz, dostlarınız, talihiniz
Ve devletinizle yenildiniz;
Sizin öldüğünüzü sanan tüm Galliler kaçtı,
Ya Bolingbroke'a katıldılar ya da dağıldılar.

AUMERLE

Cesaretinizi kaybetmeyin efendimiz.
Efendimizin yüzü niye soldu böyle?

KRAL

On iki bin cesur askerin varlığı
Yüzümdeki zafer iziydi,

Ama kaçıp gitmiş hepsi;
Onca yiğit savaşım oluncaya kadar,
Sence yüzümün solması sebepsiz mi?
Canını seven herkes kaçsın yanımdan;
Çünkü zaman kararttı görkemimi.

AUMERLE

Sakin olun efendimiz. Kim olduğunuzu unutmayın.

KRAL

Doğru, unuttum kim olduğumu.
Ben kral değil miyim?
Kendine gel, sen korkak majesteleri!
Uyukluyorsun.
Kralın unvanı, yirmi bin unvana bedel değil mi?
Silahlan unvanım, silahlan!
Senin görkemli yüceliğine saldıran
Deneyimsiz bir kulun sadece.
Yere bakmayın öyle kralın gözdeleri,
Biz yüce değil miyiz?
Yükseklerde olsun düşünceleriniz de.
Biliyorum, amcam York'un elindeki kuvvetler
Bizim için yeterli.
Kim o gelen?
(*Scroop girer.*)

SCROOP

Üzüntülü haberlere akort edilen dilimin
Söyleyeceği şeylerden daha çok,
Efendimize sağlık ve mutluluk dilerim!

KRAL

Kulağım sende, hazırım söyleyeceklerine.
Söyleyeceğin en kötü şey, maddi kayıp haberi.
Söyle bakalım, krallığım mı gitti?
Zaten başımın belasıydı.
Beladan kurtulmak niye kayıp olsun ki?
Bolingbroke, bizim kadar yücelmek çabasında mı?

Bizden daha yüce olamaz;
Eğer Tanrı adına hareket ediyorsa,
Biz de ederiz, fark kalmaz aramızda.
Kullarımız isyan mı ediyor? Çaresi yok;
Bu, bize olduğu kadar Tanrı'ya da isyandır.
Haykır, acı, felaket, yıkım, çöküş diye;
En kötüsü ölümdür, zaten kaçınılmazdır o da.

SCROOP

Efendimizin, felaket haberlerine
Böylesine hazırlıklı olduğunu görünce,
Çok mutlu oldum.
Gümüşü ırmakları taşıran zamansız bir fırtınayla,
Dünya sanki gözyaşlarına boğulmuş gibi,
Bolingbroke'un hırsı sınırlarını aşmış,
Parlayan çelik kılıçlar
Ve çelikten de sert mizaçlar
Korku içinde kalmış ülkenizi kaplamakta.
Ak sakallı ihtiyarlar, siz, efendimize karşı savaşmak için
Seyrek saçlı kafalarına tolga kuşanmaktalar.
Kız sesli çocuklar seslerini kalınlaştırarak
Tüysüz kollarını size karşı giydikleri ağır zırhlarla
Gizlemeye çalışmaktalar.
Eski duacılarınız yay yapmayı
Ve majestelerine karşı zehirli ok atmayı öğrenmekteler.
Yün eğiren kadınlar paslı ve çatallı değnekleriyle
Tahtınıza karşı hazırlanmakta.
Yaşlı, genç herkes başkaldırmakta.
Her şey anlattıklarımın daha kötüye gitmekte.

KRAL

Çok güzel, çok güzel anlattın böylesine kötü bir öyküyü.
Wiltshire Kontu nerede? Nerede Bagot?
Bushy'ye ne oldu? Green hangi bucakta?
Nasıl izin verirler tehlikeli düşmanımızın
Ülkemizde rahatça dolaşmasına?

Biz başarısak, bunu kelleriyle ödeyecekler.
Eminim Bolingbroke ile anlaşıp huzura ermişlerdir.

SCROOP

Doğru, gerçekten de huzura erdiler lordum.

KRAL

Ah alçaklar, yılanlar,
Pişmanlık duymayan cehennemlikler!
Köpekler, hemen kuyruk sallar her insana!
Koynumda beslediğim beni yüreğimden sokan
engerekler!

Hepsi Yehuda'dan üç kat beter, üç Yehuda!
Demek anlaştılar ha? Ey korkunç cehennem,
Bu suçları için savaş aç lanetli ruhlarına!

SCROOP

Çok hazin; ölümcül bir nefrete dönüştü
Onlara olan sevginiz.
Lanetlemeyin ruhlarını, evet huzura erdiler,
Ama tokalaşarak değil, bu uğurda başlarını verdiler.
O lanetledikleriniz, ölümün sağladığı
En büyük gönül kırıklığını hissettiler,
Şimdi yatıyorlar bir çukurun içinde boylu boyunca.

AUMERLE

Bushy, Green, Wiltshire Kontu öldüler ha?

SCROOP

Evet, hepsi de Bristol'da idam edildiler.

AUMERLE

Babam düğ ve askerleri nerede?

KRAL

Fark etmez artık nerede oldukları.
Kimse huzurdan söz etmesin bana.
Mezardan, kurtçuklardan, kitabelerden söz edin,
Kâğıdımız toprak olsun,
Yağmur gibi akıttığımız gözyaşlarımızla,
Kederimizi yazalım toprağın bağına.

Celladımızı seçip vasiyetimizi konuşalım.
Ama hayır; bedenimizden başka ne bırakabiliriz ki
toprağa?

Malımız, mülkümüz, canımız, her şeyimiz
Bolingbroke'a emanet,
Bizim diyemiyoruz, ölümüzü ve kemiklerimizi örtecek,
Küçücük, kuru bir toprak parçasından başka hiçbir şeye.
Tanrı aşkına hadi yere oturalım
Kralların ölümü üzerine acıklı öyküler anlatalım!
Nasıl tahttan indirildiklerini, savaşırken nasıl öldüklerini,
Kralın hayaleti tarafından öldürenin nasıl taciz edildiğini,
Bazılarının karıları tarafından nasıl zehirlendiğini,
Ve bazı kralların da uyurken nasıl öldürüldüklerini.
Hepsi de katledilmiş;
Çünkü bir kralın ölümlü şakaklarını saran aldatıcı tacı
Ölümü hep sarayında besler;
Kralın yüceliğini alaya alan ve görkemini küçümseyen
O taklitçi hep oradadır;
Kralın konuşma yapmasına, kral rolü oynamasına,
İnsanları korkutup bakışlarıyla öldürmesine izin verir;
Boş bir kendine güveni aşlar ona.
Yaşamımızı barındıran bedenimiz sanki
Ele geçirilemez bir kaleymiş gibi,
Böyle dalgasını geçtikten sonra,
Küçük bir çiviyle bir delik açar kale surunda,
Elveda krala!
Giyin şapkalarınızı, saygılarınızı sunarak
Bu et ve kemikten faniyle alay etmeyin.
Saygıyı, gelenekleri, biçimciliği ve resmîyeti
Bir kenara bırakın;
Çünkü hep yanlış anladınız beni.
Ben de ekmek yerim sizin gibi,
Benim de isteklerim var, ben de acı duyarım,
Benim de ihtiyacım vardır dostlara.

Ben de, sizin gibi bir uyruğum sadece,
Nasıl kral diyebilirsiniz bana?

CARLISLE

Lordum, bilge kişiler asla oturup acınmazlar,
Dertlerine hemen çare bulmaya çalışırlar.
Korku güçsüz kıldığı için insanı,
Düşmandan korkmak düşmana bir kat daha güç katar,
Zayıflıklarınız size karşı silah olup çıkar.
Korkarsanız yok olursunuz; en kötüsü budur savaşta;
Savaşıp ölmek, ölümün ölümü yok etmesidir,
Korkuyla ölmek,
Ölümün kölesi olmaktan başka bir şey değildir.

AUMERLE

Babamın kuvvetleri var. Neredeymiş araştıralım,
Güçlerimizi birleştirip bir ordu kuralım.

KRAL

Aklımı başıma getirdiniz. Mağrur Bolingbroke,
Kaderimizi belirlemek için çarpışmaya geliyorum.
Korkaklığın ateşli hummasını atlattım.
Bizim olanı geri almak kolay iş.
Söylesene Scroop, amcamız kuvvetleri ile nerede?
Be adam, güzel şeyler söyle,
Bakışların öyle olmasa bile.

SCROOP

İnsan gökyüzüne bakarak günün nasıl geçeceğini anlar;
Siz de aynı şekilde üzüntülü bakışlarımdan
Oldukça kötü bir haber vereceğimi eminim sezersiniz.
Bu haberi vermekte yavaş davranıp geciktirdiğim için,
Bir işkenceci gibi hissediyorum kendimi.
Amcanız York Bolingbroke'a katıldı,
Kuzeydeki tüm kaleleriniz teslim oldu
Ve bütün güneyli soylularınız silahlarını bıraktı.

KRAL

Bu kadarı yeter.
(Aumerle'ye.)

Beni buna çektiğin için kuzen, kendine sövebilirsin,
Acı çekmeye ne de güzel hazırlamıştım kendimi!
Şimdi ne diyorsun? Var mı bir tesellimiz şimdi?
Tanrı tanığımdır, beni teselliye çalışandan
Bundan böyle sonsuza dek nefret edeceğim.
Flint Kalesi'ne gidelim. Sonumu orada beklerim;
Acının esiri kral, acıya kral gibi boyun eğecek.
Emrindeki askerler dağılsınlar; bırakın gitsinler,
Umutları olması için toprağı eksinler.
Çünkü benim umudum kalmadı artık.
Beni bu düşüncemden vazgeçirmeye çalışınlar,
Artık boşuna konuşmasınlar.

AUMERLE

Efendimiz sadece bir kelime.

KRAL

İki kat yanlış yapanlar, övgüleriyle beni yaralarlar.
Terhis edin askerlerimi. Bırakın serbest kalsınlar;
Richard'ın gecesinden Bolingbroke'un gündüzüne kadar.
(Çıkarlar.)

3. Sahne

(*Galler. Flint Kalesi'nin önü.*)

(*Davullar ve sancaklarla, Bolingbroke, York,
Northumberland, görevliler ve askerler girer.*)

BOLINGBROKE

Edindiğimiz bilgiye göre,
Galliler dağılmış ve Salisbury
Birkaç yakın dostuyla kıyıya ayak basan kralla
Buluşmaya gitmiş.

NORTHUMBERLAND

Gelen haberler çok iyi ve olumlu lordum.
Richard'ın saklandığı yer bizden pek uzak değil.

YORK

Lord Northumberland'in "Kral Richard" demesi,
Çok daha uygun olurdu. Ah ne acıklı bir gün,
Kutsal kral saklanmak zorunda kalıyor!

NORTHUMBERLAND

Lordum yanılıyorlar. Lafı uzatmamak için
Unvanını söylemedim.

YORK

Zamanında da böyle kısa konuşsaydın,
Kral da kısa yoldan kelleni kopartır,
Seni bir kelle boyu kısaltırdı.

BOLINGBROKE

Amca, gerekenden fazla hata yapma.

YORK

Kuzen, sen de hata yapıp hakkından fazlasını alma,
Eğer hata yaparsan, Tanrı tepemize biner.

BOLINGBROKE

Biliyorum amca, karşı gelmiyorum Tanrı iradesine.
Bu gelen de kim?

(Percy girer.)

Hoş geldin Harry. Bu kale teslim olmuyor mu yoksa?

PERCY

Kalede kral ve adamları var lordum,
Size karşı duruyorlar.

BOLINGBROKE

Kral mı? O kalede kral yok ki?

PERCY

Evet var lordum.
Kral Richard, karşıdaki kalenin taş surları ardında;
Yanında Lord Aumerle, Lord Salisbury,
Sir Stephen Scroop
Ve adını bilmediğim bir din adamı var.

NORTHUMBERLAND

Kuşkusuz Carlisle Piskoposu'dur.

BOLINGBROKE

Soylu lordlar, gidin o eski kalenin surları önüne,
Borular çalınsın ve konuşma dileğimiz
Yaşlı kalenin kulaklarında yankılsın:
Henry Bolingbroke, dizleri üzerine çöküp
Kral Richard'ın elini öpüyor
Ve yürekten bağlılığını bildiriyor yüce kralına,
Sürgün cezasının kaldırılması
Ve topraklarının geri verilmesi koşuluyla,
Silahlarını ayaklarının dibine bırakmaya geliyor.
Yoksa kuvvetlerini kullanmak zorunda kalacak
Ve yazın kuru toprağını,
Doğanmış İngilizlerin yaralarından akan
Kan seliyle sulayacak.
Ama Bolingbroke'un böyle bir niyeti yok;
Böylesine bir kan fırtınasıyla
Kral Richard'ın yeşil ülkesini kızıla boyamaya.
Diz çökme isteği de bağlılığımın bir kanıtı.
Git bunları söyle, korku veren savaş davulları çalmadan,
Ovanın çimen halısı üzerinde sessizce ilerlerken biz.
Ama kalenin yıpranmış surlarından
Savaş zırhlarımızı iyice görebilsinler.
Düşünüyorum da, Kral Richard'la bir araya gelmemiz,
Ateş ile suyun bir araya gelmesiyle oluşan yıldırımın
Bulutları yırtarcasına gökyüzünü aydınlatması kadar
Dehşet verici olabilir. O ateş olsun, ben teslimiyetçi su,
Öfke onun olsun, ben de yağmur olup yağayım dünyaya;
Onun üzerine değil, yeryüzüne.

İleri; Kral Richard'ın nasıl görüldüğüne dikkat edin.

*(Dışarıdan görüşme borusu duyulur, içeriden karşılık
verilir. Sonra tören borusu çalınır. Kral Richard,
Carlisle Piskoposu, Aumerle, Scroop, Salisbury
surlar üzerinde görülür.)*

Bakın, bakın Kral Richard kendini gösterdi,

Aydınlık yolunu karartmak isteyen kıskanç bulutların
Batı yarı küresinin o güzel gidişatını
Çirkinleştirdiğini görünce,
Doğunun kızıl kapısından doğan
Hoşnutsuz, utangaç bir güneş gibi.

YORK

Yine de bir kral havası var duruşunda.
Gözlerine bakın, bir kartalınki gibi
Yüceliğinin kıvılcımlarını saçıyor sanki.
Ne kadar yazık ve acı olur,
Bu yüceliğe bir gölge düşmesi!

KRAL

(*Northumberland'e.*)

Şaşkınlık içindeyiz, aklımız karıştı;
Bunca zamandır korkuyla diz çökmeni bekledik,
Çünkü senin yasal kralın sanıyorduk kendimizi.
Eğer öyleyse, bacakların ne cüretle
Sadakatini unutuyor huzurumuzda?
Değilsek eğer, bizi vekilliğinden azlettiğini gösteren
Bir belge getir Tanrı'dan; çünkü şunu çok iyi biliriz:
Hiçbir ölümlü Tanrı'ya karşı gelmedikçe,
Çalıp çırpmadıkça ya da hakka tecavüzde bulunmadıkça
Dokunamaz kutsal asamıza.
Sizlerin de yaptığı gibi,
Herkesin ruhunu bölüp ikiye ayırdığını,
Bize sırt çevirttirip bizi dostsuz bırakacağını
Düşünmüş olabilirsiniz.
Ama her şeye kadir efendimiz Tanrı,
Bizim lehimize, bulutlarda felaket ordularını topluyor,
Bana aşağılık ellerini kaldıranların,
Ve değerli tacımın yüceliğini tehdit edenlerin
Doğmamış çocuklarını yok edecek.
Bolingbroke'a söyle –sanırım oralarda, aranızdadır–
Ülkemde attığı her adım tehdit edici bir ihanettir.

Her yanı kana boyayacak bir iç savaşı başlatmaya geldi.
Ancak elde etmeye çalıştığı tacı
Huzur içinde giymeden önce,
Anaların on binlerce evladının toprağa düşen kanlı başı,
İngiltere'nin çiçeğini solduracak,
Barışsever çehresini değiştirip
Kızıl bir gazaba döndürecek
Ve yeşil meralarının üstüne sabah çiyi gibi
Sadık İngiliz kanı yağacak.

NORTHUMBERLAND

Gökteki efendimiz, soylu efendimiz kralımızı,
Bir iç savaşla karşı karşıya gelmekten korusun!
Üç kez soylu kuzenimiz Harry Bolingbroke
Alçakgönüllülükle elinizi öpmek istiyor;
Soylu büyükbabanızın onurlu mezarı,
En yüce soydan gelen ikinizin kan bağı,
Mezardaki savaşçı babası Gent'li John,
Kendi onuru ve soyu
Ve tüm kutsal şeyler üzerine yemin ediyor ki,
Ülkeye dönüş nedeni, sadece hakkı olan mirası almak
Ve dizleri üzerinde sürgünden bağışlanmayı dilemek;
Bir kez bu lütufta bulunduğunuz takdirde,
Parlak silahlarını paslanmaya bırakacak,
Zırhlı savaş atlarını ahırlarına koyacak
Ve kendini içtenlikle majestelerinin hizmetine adayacak.
Dürüst bir prens olarak böyle davranacağına ant içiyor;
Ben de garanti veriyorum bir centilmen olarak.

KRAL

Kral tahtına dönüyor böylece,
Northumberland, ona şöyle söyle:
Soylu kuzenimiz hoş gelmiş buraya;
Haklı dileklerinin tümü,
Karşı çıkılmadan yerine getirilecektir.
En yumuşak ifadenle soylu düke

Benim sevgilerimi ilet.

(Aumerle'ye.)

Böyle zayıf görünerek ve yumuşak konuşarak

Kendimizi alçaltmış mı oluyoruz kuzen?

Yoksa Northumberland'i geri çağırıp

Haine meydan okuyarak mı ölsek?

AUMERLE

Hayır lordum. Dost bulana

Ve dostlar bize kılıçlarıyla katılana kadar

Savaşımızı sözcüklerle yapalım.

KRAL

Vah Tanrım, vah! Şuradaki kendini beğenmiş adamı

O korkunç sürgün cezasına çarptıran dilim,

Şimdi öven sözlerle nasıl kaldıracak bu cezayı!

Keşke acım kadar büyük, unvanımdan küçük olsaydım!

Bir zamanlar ne olduğumu unutabilseydim!

Ya da ne olmam gerektiğini şu anda anımsamasaydım!

Şiştin mi gururlu mizacım?

Madem düşmanın eline sana ve bana vurma fırsatı geçti,

Ben de vurman için sana fırsat veriyorum.

AUMERLE

Northumberland Bolingbroke'un yanından geliyor.

KRAL

Kral ne yapmalı şimdi? Boyun eğmeli mi?

Kral karşı koymayacak. Azledilmeli mi?

Kral razı olacak. Unvanını kaybetmeli mi?

Tanrı adına, bırak iş olacağına varsın!

Bir tespih karşılığında mücevherlerini veririm,

Bir hücreye de görkemli sarayımı,

Süslü giysilerimi değiştiririm bir keşiş cüppesiyle,

Yaldızlı tabaklarımı da tahta çanaklarla,

Asamı bir hacı değneğine,

Kullarımı bir çift ermiş heykeline

Ve geniş krallık topraklarını bir mezara,

Nerede olduğu belirsiz küçücük, oymalı bir tabuta;
Daha iyisi, gömsünler beni ticaret yapılan işlek bir yola,
Her an kullarımın ayakları çiğnesin krallarının başını;
Daha yaşarken duygularımı çiğnemiyorlar mı?
Gömülünce başımı çiğnemişler fazla mı?
Aumerle, benim yufka yürekli kuzenim, ağlıyorsun!
Havayı bozar bu istenmeyen gözyaşlarımız;
Hıçkırıklarımız, yaz ekinlerini çürümeye bırakacak
Ve bu asi ülkede kıtlığa yol açacak.
Yoksa acılarımızla eglensek de,
Gözyaşlarından akıllıca bir oyun mu yaratsak?
Ya da gözyaşlarımızı durmadan aynı yere akıtsak,
Toprakta ikimize mezar olacak bir çift çukur mu açsak?
İşte o zaman, gözyaşlarıyla kendi mezarlarını kazan
İki akraba yan yana yatmış olur.
Bu karamsarlık iyi olmadı mı?
Peki, tamam saçmalıyorum, siz de bana gülüyorsunuz.
Yüce prens, lordum Northumberland,
Ne diyor Kral Bolingbroke?
Majesteleri, Richard'a izin veriyor mu,
Richard'ın ölene kadar hayatta kalmasına?
Eğilerek selamla, eğer evet diyorsa.

NORTHUMBERLAND

Lordum, aşağıya inmeyi lütfederseniz,
Sizinle konuşmak için aşağı avluda bekliyor sizi.

KRAL

İniyorum aşağıya, aşağıya doğru,
Huysuz atları yönetemeyen
Güneşin oğlu parlak Phaethon gibi.
Aşağı avluya mı? Aşağı avlu kralların,
Hainlerin ayağına gittiği
Ve onları onurlandırırken kendilerini aşağıladıkları yerdir.
Demek aşağı avluya? Aşağı mı? Aşağı avlu! Kral aşağı!

Baykuşlar çığlık atıyor,
Tarla kuşlarının ötmesi gereken yerde.
(*Merdivenleri iner.*)

BOLINGBROKE

Majesteleri ne diyor?

NORTHUMBERLAND

Derin üzüntüsü, deli gibi saçmalamasına neden oluyor.
İşte kendisi de geliyor.
(*Kral Richard maiyetiyle girer.*)

BOLINGBROKE

Açılın hepiniz, majestelerine gerekli saygıyı gösteriniz.
(*Diz çöker.*)

Yüce lordum.

KRAL

Sevgili kuzen, soylu dizini aşağılıyorsun.
Aşağılık toprağı şımartıyorsun.
Sevgini kendi yüreğimde görmeyi
Senin böyle diz çökmene tercih ederim.
Kalk kuzen, ayağa kalk! Biliyorum gözün yukarılarda,
En azından şu kadar yukarılarda
(*Kendi eline dokunur.*)

Her ne kadar dizin yerde olsa bile.

BOLINGBROKE

(*Kalkar.*)

Yüce lordum, ben sadece benim olanı almaya geldim.

KRAL

Sizin olan sizindir, ben de sizinim, her şey sizindir.

BOLINGBROKE

Benim olan benimdir korku veren lordum,
Benim içten hizmetlerim sevginize layık olacaktır.

KRAL

Layıksınız siz. İyi şeyleri hak ederler
Nasıl alınacağından emin olan ve bunu kesin bilenler.
Amca verin elinizi. Hayır kurulayın gözlerinizi.

Gözyaşları açığa vurur sevgiyi, ama çare göstermez.
Kuzen, babanız olamayacak kadar gencim,
Ama siz benim varisim olabilecek yaştasınız.
Ne istiyorsanız vereceğim, bunu da isteyerek yapacağım;
Çünkü yapmak zorunda olduğumuz şeyi yapmalıyız.
Londra'ya gidiyoruz.
Kuzen, istediğiniz bu değil mi?

BOLINGBROKE

Evet lordum.

KRAL

Öyleyse, buna hayır dememeliyim.
(*Borular çalar. Çıkarlar.*)

4. Sahne

(*Langley. York Dükü'nün bahçesi.*)

(*Kraliçe, iki nedime ve hizmetçilerle girer.*)

KRALİÇE

Bu bahçede bize tasamızı unutturacak
Ne gibi bir eğlence bulabiliriz?

NEDİME

Bovling oynayalım madam.

KRALİÇE

Bu oyun bana hep dünyanın engellerle,
Yolumun da dönemeçlerle dolu olduğunu düşündürür.

NEDİME

Dans edelim madam.

KRALİÇE

Zavallı yüreğim kederimin ağırlığını çekemezken,
Bacaklarım neşeyle ölçü tutturamaz dansta.
Dans olmaz; başka bir eğlence bul.

NEDİME

Masal anlatalım öyleyse madam.

KRALİÇE

Acıklı mı, eğlenceli mi?

NEDİME

Her ikisi de olur madam.

KRALİÇE

İkisi de olmaz kızım;

Eğlenceli bir şey olursa, neşem olmadığından,

Bu daha çok benim kederlenmeme yarar;

Acıklı bir şey dersen, zaten acı içindeyim,

Bu da benim acımı iki kat artırır;

Sahip olduklarımı tekrarlamaya gerek yok,

Olmayanlar için de yakınmak anlamsız.

NEDİME

Şarkı söyleyeyim madam.

KRALİÇE

Şarkı söylemen için nedenin olması güzel;

Ama ağlarsan bu beni daha çok memnun eder.

NEDİME

Ağlarım madam, eğer size iyi gelecekse.

KRALİÇE

Ağlamakla üzüntüm hafifleyebilseydi,

Ben de şarkı söylerdim,

Hem de senden bir damla gözyaşı dilemeden.

(Bahçıvan ile iki yardımcısı girer.)

Durun, bahçıvanlar geliyor.

Şu ağaçların gölgesine gizlenelim.

Bahse girerim ki, siyaset konuşacaklar,

Çünkü ülkede bir değişiklik gündeme geldiğinde

Herkes öyle yapıyor: Acının öncüsü acıdır.

(Kraliçe ile nedimeler bir kenara çekilir.)

BAHÇIVAN

Git, şu sarkan kayısı dallarını kaldırıp bağla,

Müsrifçe yaptıkların harcamalarla

Babalarının belini büken

Yaramaz çocukları anımsatıyorlar.
Destek koy sarkan yeniyetme dallara.
Sen de git cellat gibi,
Fazla büyüyüp yozlaşmış dalları buda,
Bunlar bizim için fazlasıyla sivrilenlerdir.
Her şey eşitlenmeli bizim diyarımızda.
İkiniz bunlarla uğraşırken, ben de gideyim
Güzelim çiçeklerden toprağın bereketini emen
Zararlı otları sökeyim köklerinden.

YARDIMCI

Denizlerle çevrili bahçemizde,
Bütün topraklar zararlı otlarla kaplıken,
En güzel çiçekleri yok olmuşken,
Meyve ağaçları aşılammamış, çitleri yıkılmış,
Çiçek tarhları darmadağınırken,
Şifalı otlar açgözlü tırtıllarla sarılmışken,
Ne demeye bu küçük bahçede kuralları,
Biçimi ve düzeni korumaya çalışıyor,
Başkalarına örnek olmak istiyoruz?

BAHÇIVAN

Sus da dinle.
O ele avuca sığmayan bahara göz yuman kişi,
Kendisi yaprak dökümüne uğradı şimdi.
Yapraklarının altında barındırdığı,
Ona destek veriyormuş gibi görünen otlar,
Onu yiyip bitirirken
Bolingbroke tarafından köklerinden söküldü.
Wiltshire Kontu ile Bushy ve Green'i kastediyorum.

YARDIMCI

Ne, onlar öldü mü?

BAHÇIVAN

Evet. Savurgan kral da Bolingbroke'un eline düştü.
Bizim bahçemize gösterdiğimiz ilgiyi
Onun kendi ülkesine gösterememiş olması ne yazık!

Biz zamanı geldiğinde yarıklar açarız
Meyve ağaçlarının gövdesinde,
Fazla gelen özsuğu ağaca zarar vermesin diye.
Kral da güçlü ve yükselmekte olanlara böyle davransaydı
Bu insanlar hâlâ meyve verir,
Kendisi de bunun tadını çıkarırdı.
Meyve veren dallar yaşasın diye
Keseriz biz çok uzayan, gereksiz dalları.
Kral da öyle yapsaydı,
Hâlâ taşırdı zevk ve sefa yüzünden kaybettiği tacını.

YARDIMCI

Ne dersin, kral tahtından indirilir mi?

BAHÇIVAN

Şimdiden aşağılandı, kuşkusuz indirilecek.
Dün gece, York Dükü'nün bir can dostuna,
Kötü haberler veren bir mektup geldi.

KRALİÇE

Konuşmazsam patlayıp öleceğim!

(İleri çıkar.)

Bu bahçeye bakmaktan sorumlu,
Sen kadim Âdem babaya benzeyen¹ herif,
O iğrenç dilin hangi cüretle böyle kötü haberler verir?
Hangi Havva, hangi yılan girdi aklına
Lanetlenmiş insanoğlunu ikinci kez günaha sokman
için?
Niçin Kral Richard tahttan indirildi diyorsun?
Söyle toz topraktan biraz daha iyi olan herif,
Kralın düşeceğini nasıl kehanet edersin?
Söyle bu bilgiyi nereden, ne zaman ve nasıl edindin?
Konuş sefil yaratık!

BAHÇIVAN

Beni bağışlayın madam,
Bu haberi vermekten hiç keyif almıyorum;

1 Âdem de bahçivandı. (ç.n.)

Ama dediklerim doğru.
Kral Richard, güçlü Bolingbroke'un eline düştü.
Her ikisinin kaderi de tartıda.
Efendinizin kefesinde kendinden
Ve kendisini hafifleten ahmaklıklardan başka bir şey yok.
Ama Bolingbroke'un kefesinde,
Kendisiyle birlikte bütün İngiliz lordları var;
Bu yüzden Kral Richard hafif kalıyor.
Hemen Londra'ya gidin ve kendi gözlerinizle görün.
Herkesin bildiği şeyi artık konuşmayacağım.

KRALİÇE

Hemen yayılan böyle kötü bir haber
En önce beni ilgilendirmez mi?
Bunu en son duyan ben mi olmalıyım?
Anlaşıldı, en son ben duyayım da,
Acıyı kalbimde en uzun ben taşıyayım istiyorsun.
Hadi leydiler, Londra'ya gidiyoruz,
Londra'da, acılar içinde kıvranan kralı görmeye.
Üzgün bakışlarımla, yüce Bolingbroke'un zaferini
Süslemek için mi dünyaya geldim ben?
Bahçıvan, bu acı haberi verdiğin için
Tanrı'dan dilerim, ektiklerin hiç büyümesin.
(*Nedimelerle çıkar.*)

BAHÇIVAN

Zavallı kraliçe, senin durumun daha kötü olmayacaksa,
Bedduan gerçekleşsin, ben de kaybedeyim becerilerimi.
Şuraya kraliçenin gözyaşları döküldü;
Ben de, acı sedefotu dikeceğim oraya.
Kısa bir süre sonra da,
Merhametin simgesi sedefotu yetişecek burada,
Ağlayan bir kraliçenin anısına.
(*Çıkarlar.*)

IV. Perde

1. Sahne

(*Westminster Hall.*)

(*Parlamento toplantısına Bolingbroke, Aumerle, Northumberland, Percy, Fitzwater, Surrey [başka bir lord ile] Carlisle Piskoposu, Westminster Başrahibi, haberci, subaylar ve Bagot girerler.*)

BOLINGBROKE

Bagot'u çağırın buraya.

(*Subaylar Bagot'u getirir.*)

Bagot serbestçe anlat her şeyi,

Soylu Gloucester'ın ölümü hakkında bildiklerini;

Bunu kralın kafasına sokanları

Ve bu kanlı olayı gerçekleştirenleri.

BAGOT

O zaman Lord Aumerle ile yüzleşelim.

BOLINGBROKE

Kuzen ileri çık ve şu adamın yüzüne bak.

BAGOT

Lordum Aumerle, biliyorum o küstah diliniz,

Bir zamanlar söylediklerinizi inkâr edecek.

O karanlık günlerde Gloucester'ın ölümünü

planlandığınızda,

“Kolum, huzurlu İngiliz sarayından Calais’ye,
Amcamın başına uzanacak kadar uzun değil mi?”
Dediğinizi duymuştum.
O sıralarda yaptığınız konuşmaların birinde,
Bolingbroke’u İngiltere’de görmektense,
Teklif edilecek yüz bin altını geri çevirmeyi
Tercih edeceğinizi söylemiştiniz;
Şu da var, kuzeninizin ölmesinin
İngiltere’yi çok daha iyi bir ülke yapacağını
Söyleyip duruyordunuz.

AUMERLE

Prensler ve soylu baylar,
Bu soysuz adama nasıl bir karşılık vermeliyim?
Sanki eşitmişiz gibi onu düelloya çağırıp
Soylu yıldızlarımın adımı mı lekelemeliyim?
Ya öyle yapmalıyım ya da saldırgan suçlamalarına
Ve adımı karalamasına göz yummalıyım.
İşte eldivenim, ölümün bu mührü cehenneme
gönderecek seni.
Söylediklerin yalan, diyorum, söylediklerinin hepsi iftira,
Çifte su verilmiş şövalyelik kılıcımı kirlitse bile,
Bunu yüreğini söküp akıtacağım pis kanınla
kanıtlayacağım.

BOLINGBROKE

Bagot hayır, alma onu yerden.

AUMERLE

Keşke varlığıyla beni böyle öfkeliendiren,
Kral dışında, buradaki en soylu kişi olsaydı.

FITZWATER

Aumerle, ille de soylu bir kişi arıyorsan kendin gibi,
İşte seninkine karşı benim eldivenim,
Senin nerede durduğunu gösteren güneş üzerine ant
içerim ki,
Ben de duydum söylediklerini;

Soylu Gloucester'ı öldürdüğünü söyleyip övünüyordun,
Yirmi kez de inkâr etsen, yalan söylüyorsun derim,
Bu hainliğin kaynağı yüreğini meçimle şişleyeceğim.

AUMERLE

Buna cüret edemezsin ödle,
O günü göreceğ kadar yaşamayacaksın.

FITZWATER

Keşke seninle bugün karşılaşabilsek.

AUMERLE

Bu yalanın için, lanetlenip cehenneme gideceksin.

PERCY

Aumerle, asıl yalan söyleyen sensin.
O, suçlamalarında ne kadar haklıysa,
Sende o kadar haksızsın yalanlarınla;
Böyle olduğun için ben de atıyorum eldivenimi,
Seni öldürerek kanıtlayacağım hain olduğunu.
Al onu yerden cesaretin varsa.

AUMERLE

Almazsam, çürüsün ellerim
Ve bir daha asla intikam için kılıcımı çekip
Düşmanımın parlayan miğferine indirmeyeyim!

BAŞKA BİR LORD

Ben de yalanların için sana meydan okuyorum,
Yemininden dönen, hain Aumerle;
Ve bir gündeğumundan ötekine kadar,
Yalan söylediğini hain kulaklarına haykırabilirim.
İşte onurumun simgesi yeminim,
Varsa cesaretin düello etmeye, al onu yerden.

AUMERLE

Başka kimse yok mu meydan okuyan?
Tanrı tanışım, herkesi kabul ediyorum!
Sizin gibi yirmi bin kişiyle baş edecek
Bir yürekte, binlerce cesaret var bende.

SURREY

Lordum Fitzwater, daha dün gibi anımsıyorum
Aumerle ile yaptığınız konuşmayı.

FITZWATER

Çok doğru. Siz de oradaydınız,
Bu konuda benim tanığım olabilirsiniz.

SURREY

Tek kelimesi bile doğru değil söylediklerinizin.

FITZWATER

Surrey, yalan söylüyorsun.

SURREY

Rezil çocuk! Senin gibi yalan üreten birini,
Yerin altında sessizce yatan babanın yanına
göndermezsem,
Söylediğin yalanlar kılıcımın onurunu zedeleyecek.
Bunun kanıtı olarak işte şeref yemini.
Cesaretin varsa sınavabilirsin beni.

FITZWATER

Zaten hızlı olan bir atı ne ahmakça mahmuzluyorsun!
Yemeye, içmeye, nefes alıp yaşamaya nasıl cesaret
ediyorsam,

Kimsenin yardım edemeyeceği ıssız bir yerde,
Surrey'le karşılaşmayı da o kadar istiyorum.
Sen yerde yataırken, yalan söylüyorsun, yalan deyip
Eğilip yüzüne tükürmek istiyorum.
İşte onurumun simgesi eldivenim,
Seni bir güzel terbiye edeceğim.
Bu yeni yönetim altında, başarılı olmak niyetim,
O yüzden doğrudur Aumerle'ye yönelttiğim suçlamalar.
Ayrıca, sürgün edilen Norfolk'tan duymuştum,
Sen, Aumerle, Calais'deki soylu dükü öldürmeleri için,
İki adamını oraya göndermişsin.

AUMERLE

Yok mu bana güvenerek bir eldiven verecek
Dini bütün bir Hristiyan?

Çünkü Norfolk yalan söylüyor.
İşte bunu yere atıyorum.
Onurunu kurtarmak için geri çağrılın.

BOLINGBROKE

Bu anlaşmazlıklar, şimdilik donduruldu,
Norfolk geri çağrılana kadar.
Evet geri çağrılacak,
Düşmanım olduğu halde,
Döndüğünde tüm malını geri alacak
Ve Aumerle'ye karşı düello günü saptanacak.

CARLISLE

O onurlu gün asla gelmeyecek,
Sürgündeki Norfolk,
Hristiyanlık adına birçok savaşa katıldı,
Hristiyanların kutsal haçlı sancağını, kara putperestlere,
Türklerle ve Hristiyan düşmanlarına karşı dalgalandırdı
Ve savaştan yorulup İtalya'ya yerleşti;
Orada, Venedik'te, bedenini
Bu güzel ülkenin toprağına verdi.
Temiz ruhunu da, uğrunda savaştığı efendisi
İsa'ya teslim etti.

BOLINGBROKE

Piskopos ne diyorsun, Norfolk öldü mü?

CARLISLE

Yaşadığımdan ne kadar eminsem lordum.

BOLINGBROKE

Aziz ruhu, Hazreti İbrahim'in¹ göğsünde huzur bulsun!
Birbirine meydan okuyan Lordlar,
Biz düello günlerini saptayacağımız güne kadar,
Anlaşmazlıklarınız askıya alınmıştır.
(York maiyetiyle girer.)

1 İncil göndermesi: "Ve vaki oldu ki, fakir öldü ve melekler tarafından İbrahim'in kucağına götürüldü ve zengin ölüp gömüldü." (Luka 16:22. bap.) (ç.n.)

YORK

Yüce Lancaster dükü,
Konumunu kaybeden Richard'ın yanından geliyorum;
Kendi isteğiyle sizi vârisi ilan ediyor,
Ve kraliyet esasını soylu ellerinize bırakıyor.
Onun indiği tahta şimdi siz çıkıyorsunuz.
Dördüncü Henry, çok yaşa!

BOLINGBROKE

Tanrı adına çıkacağım kraliyet tahtına.

CARLISLE

Olamaz, Meryem adına!
Bunca soylu arasında soylu olmayan,
Ama kutsal bir görevin başında olan biri olarak
Doğruyu söylemek zorundayım.
Keşke buradaki soylulardan biri bile,
Richard hakkında karar verebilecek kadar soylu olsaydı!
Gerçek soyluluk böylesi bir haksızlığa izin vermezdi.
Hangi kul kralı hakkında karar verebilir ki?
Var mı burada Richard'ın kulu olmayan bir tek kişi?
Suçları sabit olsa da, hırsızlar bile yargısız infaz edilmez;
Öyleyse, yüce Tanrı'nın simgesi,
Onun yeryüzündeki neferi, sözcüsü, vekili,
Kutsanmış, taç giymiş, bunca yılın kralı hakkında,
Ondan daha aşağı olan kulları tarafından
Nasıl olur da karar verilir, hem de onun yokluğunda?
Ey Tanrım, bu Hristiyan dünyasında yaşayan
Dini bütün insanların böylesine çirkin,
Kötü ve iğrenç bir iş yapmalarına izin verme!
Bir kul olarak kullara sesleniyorum,
Kralım için Tanrı konuşturuyor beni böyle bir cüretle.
Kral saydığınız lordum Hereford Dükü,
Kralına ihanet içindedir;
Şudur kehanetim eğer taç giydirirseniz ona:
İngiliz kanıyla sulanacak topraklarımız,

Gelecek kuşaklar çekecek bu yanlış eylemin acısını;
Türkler ve dinsizlerle yaptığımız barış uykuya dalacak
Ve bir zamanlar huzurun hüküm sürdüğü ülkemizde,
Korkunç savaşlar çıkacak, kardeş kardeşi,
Yurttaş yurttaş öldürecek;
Başibozukluk, dehşet, korku ve isyan kol gezecek
Ve ülkenin yeni adı kurukafalar diyarı Golgotha² olacak.
Bu iki akrabayı birbirine düşürürseniz,
Bu lanetli dünyada şimdiye dek görülmemiş
Bir bölünme gerçekleşecek.
Buna engel olun, karşı koyun, böyle bir şey olmasın,
Çocuklarımız ve çocuklarımızın çocukları
Acı dolu çığlıklar atmasın.

NORTHUMBERLAND

Bayım, çok iyi belirttiniz düşüncelerinizi,
Ödülünüz olarak krala ihanetten tutukluyoruz sizi.
Lordum Westminster, mahkeme gününe kadar,
Artık sizindir ona göz kulak olma görevi.
Lordlar, lütfen kulak verin halkın isteklerine.

BOLINGBROKE

Richard'ı getirin buraya,
Halkın önünde tahtından feragat etsin,
Biz de o zaman itirazsız çıkarız tahta.

YORK

Ben getiririm onu.

(Çıkar.)

BOLINGBROKE

Lordlar, burada hepiniz benim düzenim altındasınız,
Hesap vereceğiniz günler için kefillerinizi hazırlayınız.
Size çok az sevgi borçluyuz,
Yardımlarınız için de çok fazla şey beklemiyoruz.
(Richard ve York tacı taşıyan subaylar vb. ile girer.)

2 İsa'nın çarmıha gerildiği tepe olan Golgotha "kurukafa" anlamına gelir. (ç.n.)

RICHARD

Daha kafamdan silip atmadan kral gibi düşünmeyi
Neden buraya, bir zamanlar krallık ettiğim yere
Getirdiniz beni?
Henüz öğrenmedim el etek öpmeyi, eğilip bükülmeyi.
Biraz zaman tanıyın bana, üzüntüm kulluğu öğretsin.
Ama iyi tanıyorum bu insanların yüzlerini.
Bir zamanlar bunlar kullarım değil miydi?
Bir zamanlar “Çok yaşa” diye selamlamıyorlar mıydı beni?
Yehuda’nın İsa’yı selamladığı gibi;
İsa’ya on iki kişiden biri sadık değildi,
Bana ise on iki bin kişiden hiçbiri.
Tanrı kralı korusun! Hiç kimse âmin demeyecek mi?
Ben hem rahip hem bilim adamı mıyım?
Peki öyleyse, âmin!
Tanrı kralı korusun! Kral ben olmasam bile;
Yine de âmin diyeyim,
Belki de Tanrı katında kral yine benim.
Buraya niçin getirildim?

YORK

Daha önce de söylediğin gibi, sağlık nedenleri yüzünden,
Kendi isteğinle, Henry Bolingbroke lehine,
Tacından, tahtından feragat etmek için.

RICHARD

Verin tacı bana. Al kuzen, tut bakalım.
İşte kuzen, bu yanda benim elim, öbür yanda seninki.
Bu altın taç derin bir kuyu gibi,
İki kovası var, kâh biri, kâh öteki dolduruluyor.
Boş kova hep havada sallanıyor,
Öbürü aşağıda, suyla dolu, görünmüyor.
Aşağıda, gözyaşlarıyla dolu kova benim,
Sen yukarı doğru çekilirken, ben kederimi içiyorum.

BOLINGBROKE

Tacınızdan isteyerek feragat ettiğinizi sanıyordum.

RICHARD

Sizin sorumluluğunuzun artması,
Benim kederimi azaltmıyor.
Tahtımı ve konumumu elimden alabilirsiniz,
Ama kederimi alamazsınız; ben hâlâ onların kralıyım.

BOLINGBROKE

Tacınızla birlikte sorumluluklarınızı da veriyorsunuz.

RICHARD

Sorumluluğunuzun artması, benim tasalarımı azaltmaz.
Tasam, benim tasasızlığım yüzünden, tasasız kalmak;
Sizin tasanız ise yeni bir sorumluluk alarak tasalanmak.
Size verdiğim halde tasalarım hâlâ benimle;
Onlar taca hep eşlik ettiklerinden benimle kalacaklar.

BOLINGBROKE

Tahtınızdan feragat etmeye razı mısınız?

RICHARD

Evet, hayır; hayır, evet. Çünkü bir hiç olmak zorundayım;
Öyleyse, hayıra hayır, senin lehine feragat etmeliyim.
Kendimi nasıl bir hiç yaptığımı gör şimdi.
Bu ağır yükü kafamdan çıkarıp atıyorum
Ve bu hantal asayı elimden bırakıyorum,
Krallık gururumu yüreğimden çıkarıyorum.
Gözyaşlarımla yıkayıp akıtıyorum kutsal yağı,
Kendi ellerimle bağışlıyorum altın tacımı,
Kendi ağızla yadsıyorum kutsal devletimi
Ve serbest bırakıyorum bana kulluk andı içenleri.
Tüm görkem ve yücelikten vazgeçiyorum;
Konaklarımı, malımı, tüm gelirlerimi bırakıyorum;
Geri alıyorum buyruklarımı, kararlarımı, yasalarımı,
Tanrı bağışlasın bana yeminlerini bozanları!
Dilerim Tanrı'dan, kimse bozmasın
Sana olan bağlılık andını!
Umarım hiçbir şeyi kalmayan ben, hiçbir şeyle üzülmem
Ve her şeyi elde ettiklerinle sen, umarım hoşnut kalırsın!

Dilerim, uzun süre oturursun Richard'ın tahtında,
Richard da çok geçmeden bulur kendini toprak altında.
Tanrı korusun Kral Harry'yi
Ve ona birçok güneşli gün versin!
Bu krallıktan alınan Richard'ın son dileği.
Başka bir şey kaldı mı?

NORTHUMBERLAND

Hayır, ama şahsınız ve dostlarınız tarafından
Bu ülke düzenine ve çıkarlarına karşı işlenen
Şu ciddi suçlamaları okumalısınız,
Bu itirafınızı duyan halk azledilmenizi haklı bulacak.

RICHARD

Bunu yapmak zorunda mıyım?
Bütün hatalarımı açıklamam mı gerekiyor?
İyi yürekli Northumberland,
Eğer suçların böyle listelenmiş olsaydı,
Böyle seçkin bir topluluğa onları vaaz verir gibi okumak
Seni utandırmaz mıydı?
Okusaydın, suçlarının arasında kralını azlettiğin,
Ettiğin yeminleri bozduğun
Ve bu yüzden Tanrı'nın gözünde lanetlendiğin
Yazılı olurdu. Hayır sizler, hepiniz,
Orada durup öylece seyredenler,
Zavallı ben, kendime acı içinde saldırırken,
Bazılarınız üzölmüş gibi davranarak
Pilatus³ gibi ellerinizi temizlediğinizi sanıyorsunuz;
Ama yine de birer Pilatus'sunuz,

3 Pontius Pilatus MS 26 - 36 yılları arasında Roma İmparatorluğu'nun Yahudiye eyaletinin valisi. Bazı kaynaklarda savcı olduğu belirtilir. Pilatus'un hayatı hakkındaki bilgilerin çoğu İncil'den gelmektedir. İsa, Pilatus'un başkanlık ettiği mahkemede "halkı isyana teşvik etmek" suçuyla yargılandı, din adamlarına: "Ben İsa'nın kanını almam! Siz ne yaparsanız yapın!" diyerek yargılamadan kaçındığına inanılır. "Pilatus hiçbir şey yapamadığını ve daha ziyade kargaşalık çıktığını görünce, su alıp ben bu sâlih adamın kanından beriyim; bunu siz düşünün diye halkın önünde ellerini yıkadı." (Matta, 27:24. bap.) (ç.n.)

Çünkü beni çarmıha götürüyorsunuz
Ve hiçbir su arındıramaz sizi günahlarınızdan.

NORTHUMBERLAND

Lordum, hadi okuyun şu maddeleri.

RICHARD

Gözlerim yaş içinde; göremiyorum.
Ama tuzlu gözyaşlarım
Büsbütün kör etmemiş gözlerimi,
Hainleri görebiliyorum çevremde.
Bir de bakışlarımı kendime çevirdiğimde,
Başka bir hain görüyorum ötekiler gibi;
Çünkü ben rıza gösterdim
Bir kralın kutsal bedeninin kirletilmesine;
Ve ben çevirdim
Şanımlı bayağılığa, üstünlüğümü köleliğe,
Mağrur krallığımı kulluğa
Ve yüksek makamımı serfliğe.

NORTHUMBERLAND

Efendim...

RICHARD

Efendin değilim senin, küstah, saygısız adam,
Ne de bir başkasının. Ne adım var ne unvanım...
Hatta vaftiz törenimde bile bu ad verilmedi bana;
Saldırganın çalmadığı şey kalmamış benden.
Yazıklar olsun bu karanlık güne,
O kadar çok kış geçirdiğim halde,
Hangi adla hitap edeceğimi bilmiyorum kendime!
Keşke Bolingbroke'un güneşi altında yapılmış
Bir kardan adam olsaydım da,
Eriseydim yavaş yavaş, damla damla!
İyi kral, yüce kral, ama iyice yüce değil yine de,
Eğer sözüm hâlâ geçiyorsa İngiltere'de,
Hemen bir ayna getirsinler buraya,
Yüzümü bir göreyim, ne hal almış, haşmetim iflas edince.

BOLINGBROKE

Biri hemen gidip bir ayna getirsin.

(*Bir hizmetçi çıkar.*)

NORTHUMBERLAND

Ayna gelinceye kadar okuyun şu kâğıdı.

RICHARD

İblis, daha cehenneme gitmeden işkence ediyorsun bana.

BOLINGBROKE

Daha fazla üstelemeyin Lord Northumberland.

NORTHUMBERLAND

Ama halk tatmin olmaz sonra.

RICHARD

Olacaklar. Yeterince okuyacağım,
Bütün günahlarımın yazıldığı listeyi,
Kendimi aynada gördükten sonra.

(*Hizmetçi bir aynayla girer.*)

Aynayı verin, okuyayım.

Demek derin çizgiler yok henüz!

Acı o kadar darbe indirdiği halde,

Hâlâ derin bir yara açmadı mı yüzümde?

Ah, dalkavuk ayna,

İyi günlerimdeki kullar gibi

Yaltaklanıp aldatıyorsun beni!

Her gün çatısının altında

On binlerce insan besleyen yüz, bu yüz mü?

Bakanların gözünü güneş gibi kamaştıran yüz bu mu?

Bolingbroke meydan okuyana kadar,

Bir sürü saçmalığa neden olan yüz, bu yüz mü?

Yüzde kırılğan yücelik parladığı gibi,

Yüz de, yücelik kadar kırılğan olabilir.

(*Aynayı yede atıp parçalar.*)

İşte, bölündü yüzlerce parçaya.

Dikkat et suskun kral, bu kıssadan hisseye:

Acılarım, yüzümü çabucak harap etti.

BOLINGBROKE

Kederinin gölgesi, yüzünün imgesini yok etti.

RICHARD

Bir daha söyle.

Kederimin gölgesi? Ha! Bir düşüneyim!

Çok doğru: kederim ta içimde;

Dışa vurduğum bu yakınmalarsa,

İşkenceye katlanan ruhumda

Sessizce kabaran, görünmeyen acıların gölgesi.

Gerçek olan da bu. Kral, teşekkür ederim sana.

Yalnızca üzülme nedenimi öğretmekle kalmadın,

Aynı zamanda, nasıl üzülmem gerektiğini öğrettin.

Bir tek dileğim var, sonra gideceğim

Ve sizi hiç rahatsız etmeyeceğim.

Kabul mü?

BOLINGBROKE

Söyle, sevgili kuzen.

RICHARD

‘Sevgili kuzen’ ha! Ben kraldan da uluyum;

Çünkü ben kralken, bana yaltaklananlar kullarımdı;

Ben şimdi kul olmama rağmen, kral bana yaltaklanıyor.

Bu kadar yüce olduğuma göre, dilenmeme gerek yok.

BOLINGBROKE

Yine de iste.

RICHARD

İsteğim yerine gelecek mi?

BOLINGBROKE

Gelecek.

RICHARD

Öyleyse izin verin gideyim.

BOLINGBROKE

Nereye?

RICHARD

Siz nereye dersiniz, yeter ki sizden uzak olayım.

BOLINGBROKE

Birileri onu kuleye götürsün.

RICHARD

Aman ne güzel! Götürün ha?

Hepiniz bir şeyler götürdünüz zaten.

Gerçek kral düşünce, siz de böylesine yükseldiniz.

(Richard birkaç lord ve muhafızla çıkar.)

BOLINGBROKE

Gelecek çarşamba günü taç giyme törenimiz yapılacak.

Bütün lordlar hazır olsun.

(Çıkarlar. Sahnede yalnızca Westminster Başrahibi, Carlisle Piskoposu ve Aumerle kalır.)

BAŞRAHİP

Çok acıklı bir olaya tanık olduk.

CARLISLE

Asıl felaket bundan sonra. Doğacak çocuklar,

Bugünün acısını ileride çok kötü hissedecekler.

AUMERLE

Siz kutsal din adamları,

Ülkeyi bu musibetten kurtaracak bir çare yok mu?

BAŞRAHİP

Lordum, düşündüklerimi açıkça söylemeden önce,

Planını saklı tutacağınıza,

Sonra da bunu uygulamada bana yardım edeceğinize

Yemin etmenizi istiyorum.

Yüzlerinizdeki kaygıyı görüyorum,

Yükleriniz acıyla dolu, gözleriniz yaşlı.

Gelin, evimde hep birlikte yemek yiyelim.

Bizi güzel günlere çıkaracak bir planım var.

(Çıkarlar.)

V. Perde

1. Sahne

(Londra. Kuleye giden bir sokak.)

(Kraliçe nedimleri ve hizmetçiler ile girer.)

KRALİÇE

Kral şuradan gelecek.

Julius Caesar'ın yaptırdığı uğursuz kuleye giden yol bu.

Suçlanan lordum, mağrur Bolingbroke'un emriyle

Bu kulenin acımasız duvarları ardına hapsedilecek.

Biraz dinlenelim burada,

Eğer gerçek kralın kraliçesine dinlenecek yer kaldıysa.

(Richard muhafızlarla girer.)

Ama durun, bakın; hayır, bakmayın en iyisi,

Güzel gülümün solduğunu görmeyin.

Yine de bakın ona,

Çiyleri eritin merhametinizle,

Yıkayın onu sevgi dolu gözyaşlarınızla.

Ah, Troya harabeleri nasıl bir zamanların

Kentinin mağrur silüetini gösteriyorsa,

Sen de kule, ey eski günlerin ihtişamı,

Sen ey Richard'ın mezarı,

Bu felaketi içinde, Kral Richard'ın

Görkemli günlerinin silüetini anımsatıyorsun,

Ve Richard kral değil artık!

Sen, güzelim han,
Zafer, bir meyhane müşterisinin olurken,
Neden acımasız keder senin kiracın olsun?

RICHARD

Kederle birlik olma güzel kadın, yapma bunu
Beni öldürmek istemiyorsan hemen. Geçmiş
Uyanınca acı gerçekle karşılaştığımız güzel bir düş farz et;
Sevgilim, artık kan kardeşi olduk zorunlulukla,
O ve ben birlikteyiz ölene dek.
Hemen Fransa'ya git, kapan bir manastıra.
Bu dünyada umursamazlığının bize kaybettirdiği tacı,
Bir başka dünyada elde ederiz kutsal yaşamımızla.

KRALİÇE

Demek Richard'ım bedence ve kafaca zayıfladı ha?
Bolingbroke aklını da mı azletti? Yüreğine de mi girdi?
Can çekişen aslan yenildiği için toprağı öfkeyle pençeler
Hiçbir şey yapamasa bile.
Sen de bir tür aslansın ve hayvanların kralısın;
Vahşi düşmanlarına kendini aşağılatarak
Boyun mu eğeceksin?
Bir öğrenci gibi cezayı kabullenip kırbacı mı öpeceksin?

RICHARD

Çok doğru, ben hayvanların kralıyım!
Hayvan olmasaydım, hâlâ insanlara hükmeden
Mutlu bir kral olacaktım.
Sevgili sabık kraliçem, Fransa'ya git hemen.
Öleceğimi düşün, vedalaş benimle,
Ölüm döşeğindeymişim gibi ayrıl benden.
Sıkıcı kış gecelerinde yaşlı, iyi insanlarla otur ocak başına,
Uzun zaman önce geçen acı öyküleri anlatsınlar sana;
Sen de iyi geceler dilemeden önce acı öykümü anlat onlara,
Dinleyenler ağlayarak girsin yataklarına;
Çünkü duygusuz odunlar bile,
Anlattıklarından etkilenecektir

Ve üzüntü gözyaşları ateşi söndürecektir;
Kimi üzüntüden kül olacaktır, kapkara kömür kimi,
Çünkü yasal kral tahtından indirildi.

(*Northumberland maiyetiyle girer.*)

NORTHUMBERLAND

Lordum, Bolingbroke fikrini değiştirdi,
Kuleye değil, Pomfret Kalesi'ne gideceksiniz.
Madam, sizin için de düzenleme yapıldı;
Olabildiğince çabuk Fransa'ya gitmeniz gerekiyor.

RICHARD

Northumberland, sen merdiven oldun
Bolingbroke'un tahtıma tırmanması için,
Ama çok geçmeden cerahatle baş veren günahlar,
Patlayıp felakete neden olacak.
Kral ülkeyi bölüp yarısını sana verse bile,
Ona bu kadar yardım ettiğin için,
Bir gün onun her şeyi aldığını,
Payına çok az şey düştüğünü düşüneceksin.
O da, istediğini kral yapmasını bilen senin,
Canın istediğinde,
Gaspettiği tahtan onu indireceğini düşünecek.
Kötülerin sevgisi korkuya, korku nefrete dönüşür,
Nefret de insanları felakete
Ve hak ettikleri ölüme sürükler.

NORTHUMBERLAND

Günahlarım beni ilgilendirir, kapa çeneni!
Vedalaşın, birbirinizden hemen ayrılmalısınız.

RICHARD

İki kez boşanmış oluyoruz! Acımasız adam,
Çifte evlilik bozuyorsun: Tacımla olan evliliğimi,
Ardından karımla olan evliliğimi.
Bari aramızdaki evliliği geri alayım bir öpücükle,
Oysa bir öpücük mühürlemişti birleşmemizi.
Nothumberland, ayır bizi şimdi.

Ben kuzeye gideyim,
Dondurucu soğukla hastalıkların kol gezdiği yere,
Karım da gitsin, törenle uğurlandığı Fransa'ya.
Güzel bir mayıs günü gibi çiçeklerle bezeli gelmişti,
Oysa şimdi sanki Ermişler Günü¹ gibi soğuk gidiyor.

KRALİÇE

Birbirimizden ayrılmanız şart mı?

RICHARD

Evet sevgilim, ellerimiz ellerimizden
Gönüllerimiz gönüllerimizden ayrılmalı.

KRALİÇE

Her ikimizi de sürgün edin, kral da benimle gelsin.

NORTHUMBERLAND

Bu biraz sevgi getirir, ama hiç akıllıca olmaz.

KRALİÇE

Öyleyse, o nereye giderse ben de oraya giderim.

RICHARD

O zaman iki kişinin gözyaşları bire düşer.
Sen benim için Fransa'da ağla,
Ben de senin için burada.
Uzakta olmak, yakında olup görüşmemekten iyidir.
Sen inleyerek say adımlarını,
Ben de homurdanarak sayayım.

KRALİÇE

O zaman uzun yolu olan daha fazla inleyecek.

RICHARD

Yolum kısa olursa, iki kez inlerim her adımda,
Ve acı dolu bir yürekle yolumu uzatırım.
Hadi, kısa keselim acıya kur yapmayı,
Ne de olsa evlenmiş olduk artık onunla.
Bir öpücükle kapanacak dudaklarımız
Ve konuşmadan ayrılacağız.

1 31 Ekim'de başlayıp 2 Kasım'a kadar süren Ermişler Günü kutlaması. (ç.n.)

Bu durumda kalbimi sana veriyorum,
Seninkini de ben alıyorum.

KRALİÇE

Benimkini geri ver. Bu hiç de iyi olmaz,
Ya kalbini alıp ölümüne neden olursam.
İşte kalbimi geri aldığıma göre gidiyorum,
Artık inleyip ağlayarak onu öldürebilirim.

RICHARD

Böyle çocukça konuşarak
Daha da artırıyoruz kederimizi.
Bir kez daha elveda! Hüzün söylesin gerisini.
(Çıkarlar.)

2. Sahne

(Londra. York Dükü'nün sarayı.)

(York Dükü ile düşes girerler.)

DÜŞES

Lordum, kuzenlerimizin² Londra'ya gelişlerini anlatırken,
Gözyaşlarınız yüzünden yarım kalan sözünüzü
Tamamlayacağınızı söylemiştiniz.

YORK

Nerede kalmıştım?

DÜŞES

En hüznü yerde lordum, kaba saba insanların
Evlerinin pencerelerinden Kral Richard'ın tepesine
Toprak ve çerçöp atıklarını anlatıyordunuz.

YORK

Sonra dediğim gibi, dük, yüce Bolingbroke,
Yerinde duramayan, ateşli bir küheylana binmişti;
Küheylan sanki hırslı binicisini tanıyor gibi,
Ağır, kendinden emin adımlarla ilerlerken

2 Richard ile Bolingbroke. (ç.n.)

Herkes, “Tanrı seni korusun Bolingbroke!” diyordu.
Sanki bütün pencereler dillenmiş konuşuyordu,
Genç, yaşlı insanlar birbirlerinin üzerinden uzanıp
Büyük bir heyecanla onu görmeye çalışıyordu;
Ve pencereden sarkan renk renk kumaşlar,
Sanki hep bir ağızdan, koro halinde,
“İsa seni korusun! Hoş geldin Bolingbroke!” diye
haykırıyordu.

Bu arada şapkasını çıkarmış,
Bir o yana bir bu yana dönüp
Halkı selamlayan Bolingbroke, dizginleri çekip
Mağrur atının da boynunu eğiyordu;
“Sağ olun yurttaşlarım,” diyerek geçti gitti.

DÜŞES

Zavallı Richard! Bu arada o nereye gitti?

YORK

Tiyatroda büyük, sevilen oyuncu sahneyi
terk ettikten sonra
Sahneye çıkan oyuncunun konuşmasını sıkıcı bulan,
İlgisizce seyreden insanlar gibi davrandılar ona.
Tıpkı öyle, hatta küçümseyerek baktılar soylu Richard’a;
Kimse çıkıp da “Tanrı seni korusun!” demedi.
Ona hoş geldin diyecek hiçbir hoşnut insan çıkmadı;
Aksine çerçöp fırlatıyorlardı kutsal kafasının üstüne;
O da vakur bir kederle üstünü başını silkeliyordu,
Yüzünde (derin acı ve sabrın emaresi olan)
Gözyaşları ve gülümseme arasında,
Büyük bir savaş vardı âdeta,
Tanrı belli bir amaç için, çelik gibi
Katılaştırmış olmasaydı insanları
Eminim eriyip giderdi herkesin yüreği,
Hatta barbarlar bile ona acırdı.
Ama Tanrı’nın eli var bütün bu olaylarda,
Bizi memnun eden Tanrı’nın iradesine

Boyun eğmeliyiz sakın bir biçimde.
Biz, Bolingbroke'a yemin ettik bundan böyle,
Onun şerefli krallık durumunu gözeteceğim,
Onaylayıp kabul edeceğim.

(Aumerle girer.)

DÜŞES

İşte oğlum, Aumerle de geldi.

YORK

O eskidendi, artık Aumerle dükü değil.
Richard'ın dostu olduğundan düklük elinden gitti.³
Madam, artık ona Kont Rutland dememiz gerekiyor.
Parlamentoda kefil oldum ona,
Yeni krala bağlılığı konusunda.

DÜŞES

Hoş geldin oğlum.
Şimdi, yeni gelen baharın yeşil kucağına
Mezar çiçekleri serpenler,
Yeni yaratılan soylular kimler?

AUMERLE

Madam bilmiyorum, çok da ilgilenmiyorum.
Tanrı bilir, onların biri gibi bile olmak istemezdim.

YORK

Çok dikkatli davran bu yeni bahar döneminde,
Yoksa olgunlaşmadan biçilen hasat olursun.
Oxford'dan haber var mı?
Turnuvalar, oyunlar hazırlandı mı?

AUMERLE

Bildiğim kadarıyla hazırlanıyor.

YORK

Sen de orada olacaksın biliyorum.

AUMERLE

Tanrı izin verirse amacım orada olmak.

3 Tarihçi Holinshed'in kayıtlarına göre, Kral IV. Henry'nin ilk parlamento toplantısında, Aumerle, Surrey ve Exeter dukeleri hazır bulunmuş ve bu toplantıda düklükleri ile bütün hakları, unvanları ellerinden alınmıştır. (ç.n.)

YORK

O göğsündeki kâğıt da neyin nesi?
Sarardın birden. Ver okuyayım.

AUMERLE

Bir şey değil lordum.

YORK

Öyleyse başkasının görmesinde sakınca yok.
Merak ettim; ver şunu okuyayım.

AUMERLE

Lordum, yalvarırım bağışlayın beni,
Bazı nedenlerden dolayı,
Kimsenin görmesini istemediğim önemsiz bir şey.

YORK

Ben de bazı nedenlerden dolayı görmek istiyorum.
Yoksa korkarım, korkarım...

DÜŞES

Neden korkacaksın ki?
Zafer gününde giyeceği süslü giysi için
İmzaladığı borç senedinden başka bir şey değildir.

YORK

Borçlanmış mı? Borçlanmışsa,
Borç senedi kendisinde ne arıyor?
Ne aptalsın kadın.
Evlat, bırak da okuyayım.

AUMERLE

Yalvarırım bağışlayın. Gösteremem.

YORK

Çok merak ettim. Göreceğim diyorum.
(*Kâğıdı Aumerle'nin göğsünden çekip alır ve okur.*)
İhanet! Alçakça bir ihanet! Hain! Alçak!

DÜŞES

Neler oluyor lordum?

YORK

Hey! Orada kimse var mı?
(*Bir hizmetçi girer.*)

Atımı eyerleyin, acı bize Tanrım, korkunç bir ihanet bu!
Çizmelerimi getirin. Hemen atımı eyerleyin.

(*Hizmetçi çıkar.*)

Şerefim, hayatım, bağlılığım üzerine yemin ederim ki,
Gidip krala bildireceğim bu sefili.

DÜŞES

Neler oluyor, söylesenize?

YORK

Çeneni kapa budala kadın.

DÜŞES

Susmayacağım işte. Aumerle, ne oluyor?

AUMERLE

Anneciğim sakın ol, sıkma canını.

Değersiz canımla ödemem gereken bir durum.

DÜŞES

Canınla ödemen gereken mi?

YORK

Hemen çizmelerimi getirin! Krala gideceğim.

(*Hizmetçi çizmelerle gelir.*)

DÜŞES

Vur şuna Aumerle. Zavallı çocuğum, şaşkınlık içindesin.

Alçak, defol, çık! Bir daha gözüme görünme.

YORK

Ver diyorum şu çizmeleri!

(*Hizmetçi çizmeleri verir ve çıkar.*)

DÜŞES

York neden? Niye böyle yapıyorsun?

Oğlunun suçunu örtbas etmeyecek misin?

Başka oğlumuz var mı ki?

Bundan sonra olabilir mi?

Çocuk doğurmak için yaşıma geçmedi mi?

Oğlumu koparıp alacak mısın benden,

Son mu vereceksin anneliğime?

Sana benzemiyor mu? Senin oğlun değil mi?

YORK

Sen aklını kaçırmışsın aptal kadın,
Bu korkunç ihaneti gizlememi mi istiyorsun?
Bir düzine hain antlar içip
Kralı Oxford'da öldürecekleri üzerine
İmzalı kâğıtlar vermişler birbirlerine.

DÜŞES

Benim oğlum suikastçı olmayacak;
Onu burada tutarız.
O zaman suikastla ilgisi kalmaz.

YORK

Git başımdan çılgın kadın,
Yirmi kez aynı şeyi yapsa,
Her defasında onu ele verirdim.

DÜŞES

Sen de benim gibi doğum sancıları çekseydin,
Daha insafli olurdun.
Ha, anladım şimdi kafandan geçenleri;
Yatağına ihanet edip seni aldattığımı,
Onun oğlun olmadığını,
Bir piç olduğunu düşünüyorsun
Sevgili York, sevgili erkeğim,
At kafandan bu kötü düşünceleri!
Erkekliği olduğu gibi sana benziyor,
Tanıdığımız hiç kimseye benzerliği yok,
Onu çok seviyorum ben.

YORK

Çekil önümden inatçı kadın!
(Çıkar.)

DÜŞES

Hemen peşinden koş Aumerle!
Atla bir ata, o kralın yanına varmadan
Mahmuzlayıp atı ondan önce var oraya,
Çık kralın huzuruna, af dile.

Ben de peşinden gelirim.

Yaşlıyım, ama eminim atımı York'tan hızlı süreceğime;

Bolingbroke seni bağışlayıncaya kadar

Asla kalkmayacağım ayağa.

Hadi git!

(Çıkarlar.)

3. Sahne

(Windsor Şatosu.)

(Kral Henry, Percy ve diğer lordlar girer.)

KRAL HENRY

Hergele oğlum nerelerde, kim söyleyebilir bana?

Tam üç ay oldu onu görmeyeli.

Başımızda bir bela varsa o da kendisi.

Lordlarım, onun bulunmasını yürekten diliyorum.

Londra araştırılsın, meyhanelere bakılsın,

Duyduğuma göre, yasa tanımaz,

Gelen geçenleri soyan, serseri arkadaşlarıyla,

Sık sık bu tür yerlere ziyarette bulunuyormuş,

Arka sokaklarda pusu kurup bekçilerimizi dövüyorlarmış.

Bu genç, şımarık ve erkeğe yakışmayan zaafları olan

oğlan,

Böylesine rezil insanları desteklemeyi matah sayıyormuş.

PERCY

Lordum, iki gün önce prensi gördüm,

Oxford'da düzenlenecek kutlamalardan söz ettim ona.

KRAL HENRY

Peki ne dedi kahramanımız?

PERCY

Yanıtı, geneleve gidip

Oradaki bir yosmadan bir eldiven kaparak,

Onu bir hatıra gibi giyip

En güçlü şövalyelerle kapışarak
Onları alt edeceğini söylemek oldu.

KRAL HENRY

Hem ahlâksız hem pervasız!
Ama olgunlaştıkça, ileriki yıllarda
Düzeleceğini gösteren belirtiler var.
Bu gelen de kim?
(*Şaşkın bir halde Aumerle girer.*)

AUMERLE

Kral nerede?

KRAL HENRY

Kuzen böyle şaşkın halde huzurumuza gelmek de ne?

AUMERLE

Tanrı yüce efendimizi korusun!
Sizinle yalnız konuşmak için izninizi rica ediyorum.

KRAL HENRY

Herkes çıksın, yalnız bırakın bizi.
(*Percy ve lordlar çıkar.*)

Neymiş bakalım kuzenimizin sorunu?

AUMERLE

Beni bağışladığınızı söylemezseniz,
Dilerim dizim asla yerden kalkmasın
(*Diz çöker.*)

Dilim damağıma yapışsın, konuşamayayım.

KRAL HENRY

Suç niyet aşamasında mı, yoksa işlenmiş mi?
Eğer ilkiyse, ne kadar iğrenç olursa olsun,
Sadakatini kazanmak için bağışlıyorum seni.

AUMERLE

O zaman izin verin kapıyı kilitleyeyim,
Söyleyeceklerimi bitirene dek kimse girmesin içeri.

KRAL HENRY

İstediğin gibi olsun.
(*Aumerle kapıyı kilitler, York Dükü kapıyı
yumruklayarak bağırır.*)

YORK

(Dışarıdan.)

Efendimiz, dikkatli olun! Koruyun kendinizi!

Bir hain var huzurunuzda.

KRAL HENRY

Alçak, şimdi zararsız hale sokarım seni.

(Kılıcını çeker.)

AUMERLE

Çekmeyin kılıcınızı; korkmanız için bir neden yok.

YORK

(Dışarıdan.)

Aç kapıyı aldırılmaz kral!

Bağlılığımı göstermek için,

İhaneti yüzünüze mi haykırmam gerek?

Açın kapıyı, yoksa kırar girerim!

(York girer.)

KRAL HENRY

Amca sorun nedir? Söyle.

Ama nefeslen önce;

Tehlike ne kadar yakında,

Söyle ki, silahlanıp karşı koyalım.

YORK

Şu kâğıdı gözden geçirin, o zaman anlarsınız

Beni nefes nefese bırakan ihaneti.

AUMERLE

Okurken, bana verdiğiniz sözü unutmayın.

Çok pişmanım. O kâğıtta benim adımlı okumayın.

Artık orada yazılanlar gibi düşünmüyorum.

YORK

Alçak, ama yazmadan önce öyle düşünüyordun.

Kral, bu kâğıdı hainin göğsünden çekip aldım.

Pişmanlığı korkudan, size olan sevgisinden değil.

Acımayın ona, eğer acırsanız,

Sizi yüreğinizden sokacak bir yılanı beslemiş olursunuz.

KRAL HENRY

Ne iğrenç, ne kararlı, ne cüretkâr bir ihanet bu!
Hain bir oğlun sadık babası!
Sen temiz, lekesiz, gümüş ırmak!
Nereden geldi bu çamur ve akarak kirletti seni!
Senin aşırı iyiliğini kötüye çevirdi;
Ama senin bereket getiren iyiliğin
Bağıslatabilir asi oğlunu ve bu ölümcül lekeyi.

YORK

Demek benim erdemim onun günahını affettirecek
Ve onun utancı benim onurumu beş paralık edecek,
Tıpkı müsrif bir oğlun cimri babasının altınını
Har vurup harman savurması gibi.
Benim onurum, onun rezilliği ölünce yaşar,
Beni öldürmüş olursunuz onu yaşatırsanız;
Hainin yaşaması, dürüst olanın ölüm fermanıdır.

DÜŞES

(Dışarıdan.)

Efendimiz, efendimiz! Tanrı aşkına bırakın gireyim!

KRAL HENRY

Kim bağılıyor böyle çılgık çılgığa?

DÜŞES

(Dışarıdan.)

Bir kadın, yüce kral, sizin yengeniz. Benim.
Konuşun benimle, acıyın bana, kapıyı açın!
Daha önce dilenmemiş bir dilenci yalvarıyor kapınızda.

KRAL HENRY

Şimdi değişiyor sahnemiz işte
Ve ciddi bir oyundan, geçiyoruz “Dilenci ile Kral’a.”⁴
Tehlikeli kuzenimiz kapıyı açın annenize.
Biliyorum, yalvarmaya geldi iğrenç suçunuz için.

YORK

Eğer yalvarmasına bakıp affederseniz,
Bu davranışınız başka suçları tetikleyecektir.

4 Eski bir şarkı olan “Kral Cophetus ile Dilenci Kız”a gönderme. (ç.n.)

Kesip atın ki bu kangren olmuş organı,
Geri kalanı sağlam kalsın;
Bu yapılmazsa eğer, bütünü zarar görecektir.
(*Düşes girer.*)

DÜŞES

Efendimiz, inanmayın bu taşyürekli adama,
Kendi canından olanı sevmeyen, hiç kimseyi sevemez.

YORK

Seni çılgın kadın, ne işin var burada?
Bir kez daha mı hayat vermek istiyorsun bu haine?

DÜŞES

Sevgili York sakın ol. Yüce efendimiz,
Beni dinleyiniz.
(*Diz çöker.*)

KRAL HENRY

Sevgili yengemiz, kalkın.

DÜŞES

Henüz değil. Yalvarıyorum sana,
Yasaları çiğneyen oğlum Rutland'ı affedip
Beni sevindirinceye kadar kalkmam,
Sonsuza dek dizlerimin üzerinde yürürüm,
Mutluluğun yüzünü bir daha asla görmem.

AUMERLE

Annemin yakarışlarına ben de diz çöküp katılıyorum.
(*Diz çöker.*)

YORK

Ben de, sadakatle diz çöküyorum
Dileklerini kabul etmeyiniz diye.
(*Diz çöker.*)

Affetmeniz başınıza büyük bir sorun açabilir!

DÜŞES

Gerçekten samimi mi dileğinde?
Yüzüne bakın. Bir damla bile yaş yok gözlerinde,
İçten değil yakarışı; sözleri ağzından geliyor sadece,

Bizimkiler ise, yüreğimizin ta derininden.
Yakarışı yarım ağızla, dileği reddedilir diye umuyor;
Biz ise tüm yüreğimiz ve ruhumuzla yalvarıyoruz:
Eminim bir an önce yorgun dizlerinin üstünden
Kalkmak istiyor;
Biz ise yere yapışana kadar diz çökmeye hazırız.
Size ricada bulunması ikiyüzlülükten başka
bir şey değil;

Bizimkiyse coşkulu bir içtenlik ve derinlik taşıyor.
Bizim yalvarmamız onunkinden etkili;
Bu nedenle gereken merhameti gösterin bu yakarışlara.

KRAL HENRY

Kalkın sevgili yengemiz.

DÜŞES

Hayır, kalk demeyin,
Önce affettiğinizi söyleyin,
Ondan sonra kalk deyin.
Eğer sana konuşmayı öğreten dadın olsaydım,
İlk öğreteceğim sözcük “affet” olurdu.
Bugüne kadar hiçbir sözcüğü duymayı
Asla bu kadar istememiştim.
Hadi efendimiz, “affettim” deyin.
Bırakın merhamet öğretsin size nasıl söyleneceğini.
Sözcük kısa, ama kısa olduğu kadar da tatlı;
Hiçbir sözcük, “affetmek” kadar yakışmaz
Kralların ağızına.

YORK

Kralım, Fransızca pardonne moi⁵ deyin.

DÜŞES

Affetmeyi anlamsız kılmak için mi
“Pardonne” demeyi tavsiye ediyorsun?
Ah benim lanet kocam, taşıyürekli,

5 “Pardonne moi,” kibarca reddetmek için kullanılırdı. York, “pardonne” kelimesini kullanarak kralın yanıtını olumsuzla çevirmek istiyor. (ç.n.)

Sözcükleri sözcüklere kırdıran efendim!
Efendimiz, bizim ülkemizde ne anlama geliyorsa
Öyle kullanın bu sözcüğü;
Biz anlamayız, sözcükleri değiştiren Fransızcayı.
Gözlerinizin ifadesi yumuşamaya başladı,
Dilinize aktarın bu yumuşamayı;
Merhamet dolu yüreğinizin sesini duysun
kulaklarınız,
Ricamız ve yalvarışımız yer etsin benliğinizde,
Merhametiniz “affettim” dedirtsin size.

KRAL HENRY

Ayağa kalkın, sevgili yengemiz.

DÜŞES

Dileğim ayağa kalkmak değil.
Tek dileğim affınıza mazhar olmak.

KRAL HENRY

Tanrı beni affetsin, ben onu affediyorum.

DÜŞES

İşte diz çökmenin mutluluk veren yararı!
Ama yine de korkuyorum. Bir daha söyleyin.
Bir kez daha söylemek azaltmaz etkisini.
Aksine pekiştirir affetmeyi.

KRAL HENRY

Yürekten affediyorum onu.

DÜŞES

Sen yeryüzünün tanrısısın.

KRAL HENRY

Ama bir zamanlar güvendiğimiz
Kayınbiraderimiz⁶ ile rahip,
Ve bütün diğer işbirlikçi avanesi,
Suçlarının cezasını katbekat ödeyecekler.
Sevgili amca emir ver, bir kısım birlikler,
Suikastçıların bulunduğu Oxford’a gönderilmeli

6 Exeter Dükü John Holland, II. Richard’ın üvey kardeşidir. (ç.n.)

Yerleri yok artık onların bu dünyada.
Yemin ederim ki, bir yakalarsam uçacak kelleleri.
Elveda amca, kuzen hoşça kal.
Annen çok iyi yakardı, şimdi iş sana kaldı.

DÜŞES

Hadi gel oğlum eski hayatın geride kaldı,
Şimdi dua edelim yenisi için.
(Çıkarlar.)

4. Sahne

(Windsor Şatosu.)

(Sir Pierce Exton ile hizmetçi girer.)

EXTON

Kralın ne dediğini dikkatle dinledin mi?
“Beni bu yaşayan dertten kurtaracak bir dostum
yok mu?”

Böyle dememiş miydi?

HİZMETÇİ

Tam tamına böyle dedi.

EXTON

“Bir dostum yok mu?” dedi, hem de iki kez,
Sonra iki kez daha söyledi, öyle değil mi?

HİZMETÇİ

Evet, öyle.

EXTON

Bunları söylerken de anlamlı bir şekilde bana baktı,
Sanki “Bu dehşeti yüreğimden söküp atacak
Adamım sensin!” der gibiydi,
Pomfret’teki kralı kastediyordu.
Hadi gidelim şimdi.
Ben kralın dostuyum, düşmanından kurtaracağım onu.
(Çıkarlar.)

5. Sahne
(Pomfret Kalesi.)

(Richard yalnız başına girer.)

RICHARD

İçinde yaşadığım bu zindan ile
Dünyayı karşılaştırmaya çalışıp durdum;
Başaramadım, çünkü dünya çok kalabalık,
Ben ise burada yalnızım.
Yine de düşüneceğim bunu ciddi bir biçimde.
Beynimin, erkek ruhumun dışısı olduğunu
kanıtlayacağım,
Erkek olan ruhum beynimle birleşince,
Bu ikisi durmadan çoğalan düşünceler üretecekler;
Düşünceler çeşitlendikçe, gerçek dünyanın insanları gibi,
Birbirinden farklı olacak,
Ama yine dünyadaki insanlar misali,
Bu düşünceler de, mutlu ve tatmin etmeyecek kişiyi.
İlahi olandaki daha güzel düşünceler,
kuşkuyla karışınca,
Kutsal Kitap'ta çelişkiler olduğu duygusunu verir:
Tıpkı, İsa'nın "Küçük çocukları bırakın
Ve bana gelmekten onları alıkoymayın;
Çünkü göklerin krallığı bu gibilerindir,"⁷ dediğinde,
Ya da "Devenin iğne deliğinden geçmesi,
Zengin adamın Tanrı'nın krallığına girmesinden
Daha kolaydır,"⁸ sözünde olduğu gibi.
Düşünceler, arzulara yol açar,
Olmayacak mucizeler tasarlar.
Bu zayıf tırnaklar, nasıl delebilir ki,
Bu zindanın sert duvarlarını,
Nasıl kırabilir bu acımasız dünyanın parmaklıklarını;

7 Matta, 19:14. bap. (ç.n.)

8 Matta, 19:24. bap. (ç.n.)

Ne korkunç şey hayat doluyken
Genç yaşta böyle ölmeye yatmak!
Düşünceler, eğilim yaratır insanın avunmasına,
Bu düşünceler, kaderin ne ilk ne de son köleleridir;
Tıpkı tomruğa vurulan cezalı sıradan dilencinin,
Başkasının tomruğa vurulduğunu
Ya da vurulacağını düşünerek avunması gibi.
Böyle bir düşünceyle kişi, daha önce aynı acıyı çekmiş
İnsanların sırtına kendi acılarını yükler ve rahatlar.
Böylece ben, tüm mutsuz kişileri oynuyorum;
Bazen de kralı: Sonra ihaneti düşünüp
Keşke bir dilenci olsaydım diyorum,
İşte şimdi öyleyim.
Sonra yoksulluğun sefaleti beni caydırıyor,
Kralken daha iyi olduğuma inandırıyor;
O zaman yine kral oluyorum;
Bir an sonra, Bolingbroke tarafından
Tahttan indirildiğim aklıma geliyor,
Hemen bir hiç oluyorum.
Ama ne olursam olayım,
Ben ya da herhangi biri,
Hiçbir şeyle mutlu olmayacaktır hiç olana dek.
(Müzik sesi gelir.)
Müzik mi çalıyor? Hadi tempo tut.
Tempo kaybolup uyum bozulursa,
Müzik ne tatsızlaşır ama!
İnsan yaşamındaki müzik de böyledir.
Müzik kulağım çok iyidir,
Temposu yanlış olan teli hemen anlarım;
Ne ki, kulaklarım, krallığımın ve hayatımın
Temposunun bozulduğunu fark etmedi.
Zamanımı boşa harcadım,
Zaman da beni boşluyor şimdi;

Beni kendine saat yaptı;
Düşüncelerim dakikalar,
Ahlarım vahlarım sarkacın tıkırısı,
Parmağım ise yelkovan, gözlerimi gösterip
gözyaşımı siliyor.

Ve bayım, çan yerine inlemelerim vuruyor
Yüreğime yüreğime saat başlarını.
Böylece iç çekmelerim, gözyaşlarım, inlemelerim,
Dakikalara, çeyreklerle ve saat başlarına ses veriyor.
Ama ben burada saatin çanı gibi,
Zamanımı gevezelikle boşuna harcayarak
Hızla tükeniyorum Bolingbroke'un mutluluğu
karşısında.

Bu müzik çıldırtıyor beni; artık çalmasınlar;
Delileri sakinleştirmede kullanılıyor olsa bile,
Akıllıları çıldırttığı besbelli.
Yine de, kimse o çalanlar, çok yaşasınlar!
Müzik sevgi göstergesidir,
Oysa Richard için sevgi, nadir bir süstür,
Benden nefret eden bu dünyada.

(Bir seyis girer.)

SEYİS

Selam soylu prens!

RICHARD

Teşekkürler soylu akranım.
Bizlerden en ucuzu kırk para eder, ben de onlardanım.
Kimsin sen? Ne diye geldin buraya?
Acılarımı canlı tutmak için
Bana yemek getiren sefilden başkası uğramaz buraya.

SEYİS

Ahırlarınızda yoksul bir seyistim kralım.
Büyük bir uğraştan sonra York kentine gidiyordum,
Bir zamanlar efendim olan sizi görmek için izin aldım.
Ah efendim, bir zamanlar bindiğiniz ve benim
tımar ettiğim

O Arap atına, taç giyme günü
Bolingbroke'un bindiğini görünce,
Nasıl kahroldum bilemezsiniz.

RICHARD

Arap atına mı binmişti? Söyle bana dostum,
Nasıldı atım o sırtındayken?

SEYİS

Büyük bir gururla, sanki bastığı yeri küçümsüyordu.

RICHARD

Bolingbroke'u taşıyor diye gururluydu demek!
O beygir, soylu elimden yem yerd;
Bu el onu okşar, gururlandırır.
Tökezlemedi mi? Düşmedi mi yere?
(Gurur hep kırıldığına göre,)
O da, sırtına binen mağrur adamın
Boynunu kırmadı mı?
Bağışla beni at! Neden kızıyorum ki sana?
Sen, insanları taşımak için yaratılmadın mı?
Oysa ben at olarak yaratılmadım,
Ama beni mahmuzlayıp kamçılayan Bolingbroke'u
Sırtımda taşıyorum bir eşek gibi.
(Zindancı yemek getirir.)

ZİNDANCI

Hadi arkadaşım, yol ver. Burada fazla kalamazsın.

RICHARD

Beni seviyorsan gitmelisin.

SEYİS

Dile getirmeye cesaret edemediklerimi yüreğim söyler.
(Çıkar.)

ZİNDANCI

Lordum, biraz yemek yer misiniz?

RICHARD

Her zamanki gibi önce sen tat.

ZİNDANCI

Yapamam lordum: Az önce

Kralın yanından gelen Sir Pierce Exton yasakladı.

RICHARD

Şeytan alsın Henry Lancaster'i ve seni!

Bıktım, sabrım kalmadı artık.

(Zindancı'yı döver.)

ZİNDANCI

İmdat! Yardım edin! İmdat!

(Exton, hizmetçiler ve katiller girer.)

RICHARD

Neler oluyor!

Bana vahşice saldırarak ölüm ne demek istiyor?

Alçak, kendi silahınla geber!

(Bir hizmetçinin kamasını çekip alarak onu öldürür.)

Git, cehennemde kendine başka bir yer bul.

(Başka birini daha öldürür. Exton Richard'ın üstüne atlayarak onu yere yıkar.)

Beni hançerleyen el,

Hiç dinmeyen ateşte yansın.

Exton, o vahşi elinle, kralın toprağını

Kralın kanıyla lekeledin.

Bedenim yere düşüp ölürken

Yüksel ruhum, yüksel! Benim tahtım göklerde.

(Ölür.)

EXTON

Hem cesur, hem soylu biriydi.

Kan dökerek yok ettim ikisini de.

Çünkü beni ayartan şeytan,

Yaptığımın cehennemin kayıtlarına geçtiğini söylüyor.

Bu ölü kralı yaşayan krala götüreceğim

Hemen gidin ve buraya gömün diğerlerini.

(Çıkarlar.)

6. Sahne
(Windsor Şatosu.)

(Tören boruları. Kral Bolingbroke, York Dükü,
diğer lordlar ve hizmetçiler ile girer.)

KRAL

Sevgili amcamız York, aldığımız son habere göre,
Asiler Gloucestershire'daki Ciceter'i yakıp yıkmışlar;
Ama yakalanıp yok edildiklerini duymadık.

(Northumberland girer.)

Hoş geldin lordum! Sende ne haberler var?

NORTHUMBERLAND

Önce esenlikler diliyorum kutsal efendimize.
Habere gelince: Oxford, Salisbury, Blunt
Ve Kent'in başlarını Londra'ya gönderdim.
Nasıl yakalandıkları uzun uzadıya yazıyor bu mektupta.

KRAL

Zahmetlerin için sana teşekkür ederiz soylu Percy,
Değerli kişiliğinin hak ettiğini bizden alacaksın.

(Fitzwater girer.)

FITZWATER

Lordum, sizi devirmek için Oxford'da ayaklanan
Tehlikeli asiler, Brocas ile Sir Bennet Seely'nin kafalarını
Londra'ya gönderdim.

KRAL

Hizmetlerinin karşılığı unutulmayacaktır Fitzwater.
Biliyorum, çok şey hak ettin.

(Henry Percy ile Carlisle girer.)

PERCY

Asilerin elebaşı Westminster başrahibi,
Vicdan azabı ve üzüntü içinde ruhunu teslim etti;
Ama Carlisle yaşıyor ve burada,
Boyun eğiyor vereceğiniz cezaya.

KRAL

Carlisle, sana vereceğimiz ceza şu:
İnsanlardan uzak, ücra bir yer bul kendine,

Seç şu anda kaldığın yerden daha iyisini,
Huzur içinde yaşa, kavgalardan uzak dur;
Düşmanım olmana karşın,
Biliyorum onurlu bir insan olduğunu.

(*Exton ve tabut taşıyan hizmetçiler girer.*)

EXTON

Yüce kral, sunduğum bu tabutun içinde
Korkunuz, nefes almadan uzanmış yatmakta.
Düşmanlarınızın en büyüğü
Richard Bordeaux'yu getiriyorum size.

KRAL

Exton, teşekkür etmiyorum sana;
Çünkü sen suç işledin, bu yaptığın yüzünden
Töhmets altında kalacak hem ben hem bu güzel ülke.

EXTON

Bir kez ağzınızdan duymuştum bunu dilediğinizi.

KRAL

Zehre ihtiyacı olanlar sevmez zehri,
Ben de sevmiyorum seni.
Ölümünü diledim, ama sevmem katilleri.
Yaptığının karşılığı, vicdanınla baş başa kalmak olsun,
Ne iltifat bekle benden, ne de ödöl.
Git Kabil'le dolaş gecenin karanlığında,
Gün ışığında yüzünü kimseye gösterme.
Lordlarım, içim acıyla doldu,
Çünkü benim adıma kan döküldü.
Gelin birlikte yas turalım,
Giyelim siyah matem giysilerimizi.
Hacca gideceğim, kutsal topraklara,
Suçlu ellerimden bu kanı temizleyeceğim.
Yas tutarak izleyin bu soylu ölüyü,
Benim üzüntümü de onurlandırın,
Ağlayın ardından bu zamansız ölümün.

(*Çıkarlar.*)

William Shakespeare (1564-1616): Oyunları ve şiirlerinde insanlık durumlarını dile getiriş gücüyle yaklaşık 400 yıldır bütün dünya okur ve seyircilerini etkilemeyi sürdüren efsanevi yazar. Shakespeare'in 1595 yılında yazdığı sanılan II. Richard oyununa yazarın olgunluk dönemi tragedyalarının habercisi olan deneysel bir girişim denebilir. II. Richard içerdiği trajikomik öğeler nedeniyle çağdaş oyunlara yakındır. Oyunda Tanrı'nın vekili olarak kutsandığına inanan Richard ile halkın desteğini alan Bolingbroke'un mücadelesi anlatılır. Alt metindeyse dönemin güç ve adalet anlayışının değişmeye başladığına dair ipuçları görülür.

W. SHAKESPEARE - BÜTÜN ESERLERİ: 36

Özdemir Nutku (1931): Türk tiyatrosuna büyük katkıları olan eğitimci ve yönetmen Özdemir Nutku, eleştirmen, yazar ve çevirmen olarak da önemli yapıtlar ortaya koydu. Sahnelediği pek çok oyunun yanı sıra, araştırma, inceleme ve çevirileriyle de ödüller kazandı. Ülkemizde olduğu kadar yurtdışında da sahneye koyduğu oyunlar, verdiği ders ve konferanslarla tanınmaktadır.

9 786053 322610

